

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ
ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΘΕΜΑ:**

**ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΤΖΟΓΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΙΣΤΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΑΓΓΟΥΜΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

ΕΠΟΠΤΗΣ: ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΣΑΒΒΑΣ ΜΑΥΡΙΔΗΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ:

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον καθηγητή μου Σάββα Μαυρίδη για την πολύτιμη βοήθεια του, χωρίς την οποία θα ήταν αδύνατη η διεκπεραίωση της εργασίας.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία ασχολείται με το φαινόμενο του τζόγου στη σύγχρονη κοινωνία και κατά πόσο αυτό έχει συμβάλει στην παγκόσμια κρίση που βιώνουμε σήμερα. Αρχικά επιχειρείται μια σύντομη ιστορική αναδρομή στα τυχερά παιχνίδια στην αρχαιότητα και στη συνέχεια εξετάζεται η εξέλιξή τους ανά τους αιώνες. Στη συνέχεια αναλύονται διεξοδικά τα εξής θέματα όπως η νομιμότητα και η δικαιοσύνη των τυχερών παιχνιδιών, Ο ρόλος του χρηματιστηρίου στο έλλειμμα τις Ελλάδος, η περίπτωση του bernard madoff, η παγκόσμια κρίση σε σχέση με το χρηματιστήριο, το φαινόμενο της διαφθοράς στην Ελλάδα και γίνεται και μια αναφορά στο παραδικαστικό κύκλωμα στην Ελλάδα. Στη συνέχεια παρατίθενται οι περιλήψεις 2 εργασιών με παρεμφερή θέματα και στο τέλος η έρευνα. Αυτή πραγματοποιήθηκε σε πρακτορεία του ΟΠΑΠ στην περιοχή της καλαμαριάς την χρονική περίοδο Αυγούστου – Σεπτεμβρίου 2011. Σκοπός της έρευνας είναι να ανακαλύψει πόσο επηρεάζει ο τζόγος την οικογενειακή, επαγγελματική και κοινωνική δραστηριότητα των παιχτών. Επίσης να δείξει σε ένα τυχαίο δείγμα 50 παιχτών τι ποσοστό αυτών είναι εθισμένο στο τζόγο.

Περιεχόμενα

1. Η νομιμότητα και η δικαιοσύνη των τυχερών παιχνιδιών.	
1.1 Νομιμοποίηση του τζόγου.....	10
1.2 Ο τζόγος στο διαδίκτυο.....	11
1.3 Δικαιοσύνη των τυχερών παιχνιδιών.....	14
1.4 Περιπτώσεις ανθρώπων που καταστράφηκαν από το τζόγο.....	15
2. Ο ρόλος του χρηματιστηρίου στο έλλειμμα τις Ελλάδος και η περίπτωση του 99.	
2.1 Η περίπτωση του ΧΑΑ σε σχέση με την παγκόσμια χρηματιστηριακή κρίση.....	19
2.2 Η χαμένη δεκαετία τις Σοφοκλέους.....	20
2.3 Οι επιπτώσεις στους πολίτες και οι ευθύνες.	21
3. Η περίπτωση του bernard madoff	
3.1 Η λειτουργία τις πυραμίδας του Μείντοφ.....	24
3.2 Τα θύματα της απάτης Μείντοφ.	26
4. Η παγκόσμια κρίση σε σχέση με το χρηματιστήριο	
4.1 Τραπεζικός τζόγος. Θύμα της και η Ελλάδα.	28
4.2 Τζόγος με το ευρώ.....	29
5. Το φαινόμενο της διαφθοράς στην Ελλάδα	
5.1 Η θέση της χώρας μας στο χάρτη της διαφθοράς.....	30
5.2 Η νοοτροπία των ελλήνων και η διαφθορά παγκοσμίως.....	31
5.3 Η διαφθορά στην Ελλάδα ως κομμάτι της παραοικονομίας.....	32
5.4 Η διαφθορά και η χρεοκοπία τις Ελλάδας.....	35

6. Το παραδικαστικό κύκλωμα.....	37
7. Το φυσικό και το δυνητικό casino ως μορφές οργάνωσης και διαχείρισης του τζόγου.	
7.1. Ο τζόγος και η έννοια του τζόγου.....	39
7.2 . Οι συνέπειες του τζόγου.	40
7.3. Το κλασικό καζίνο.....	41
7.5 Η οργανωτική δομή του φυσικού casino.....	45
7.6 Το δυνητικό casino.....	46
7.7. Οι κίνδυνοι που κρύβουν οι επισκέψεις σε δυνητικά καζίνο....	49
7.8 Ο online παθολογικός παίκτης.....	50
7.9. Οι συνέπειες της εξάπλωσης των καζίνο του κυβερνοχώρου...52	
7.10 Η παράπλευρη λειτουργία των καζίνο του διαδικτύου.....	54
7.11 Διαφορές στα χαρακτηριστικά παικτών του κλασικού καζίνο και παικτών των καζίνο του κυβερνοχώρου.	54
7.12 Συμπεράσματα.	55
8. Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση και οι επιπτώσεις της στην ελληνική οικονομία.	
8.1 Σύντομο ιστορικό.....	57
8.2 Το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας.....	60
8.3 Το χρηματοπιστωτικό σύστημα.	61
8.4 Το χρηματιστήριο.	64
8.5. Το διεθνές νομισματικό ταμείο.	65
8.6 Έρευνα της G.P.O.....	67
9. Πρωτογενής έρευνα.	
9.1 Στόχοι.....	69

9.2. Ερωτηματολόγιο.....	69
9.3 Αποτελέσματα.....	71
9.4 Συμπεράσματα.	82
10. Παράρτημα – Σχέδιο νόμου.....	83
11. Βιβλιογραφία.....	122

Εισαγωγή - Η ιστορία των τυχερών παιχνιδιών

Τυχερά παιχνίδια υπάρχουν από αρχαιοτάτων χρόνων και υπάρχουν ενδείξεις ότι οι περισσότεροι πολιτισμοί είχαν κάποιου είδους τυχερά παιχνίδια. Τέτοια έχουν βρεθεί σε αρχαιολογικούς χώρους της Κίνας και χρονολογούνται περίπου στο 2300 π.Χ. Ένα ζευγάρι ζαριών από ελεφαντόδοντο έχουν βρεθεί στην Αίγυπτο τα οποία χρονολογούνται στο 1500 π.Χ. Επίσης γραπτά που παραπέμπουν σε τυχερά παιχνίδια έχουν ανακαλυφθεί σε μια από τις πυραμίδες στη Γκίζα. Υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν πως οι κάτοικοι τις αρχαίας Ινδίας, της Ελλάδας και της Ρώμης έπαιζαν τυχερά παιχνίδια.

Τα τυχερά παιχνίδια έχουν παίξει σημαντικό ρόλο στην ιστορία των εθνών. Στα 1000 π.Χ. περίπου οι βασιλιάδες τις Νορβηγίας και τις Σουηδίας έπαιζαν στα ζάρια το ιδιοκτησιακό καθεστώς της περιοχής του Hising, μια σχετικά απομονωμένη περιοχή που διεκδικούταν και από τις δύο χώρες. Έχει διαπιστωθεί ότι τα παιχνίδια ήταν τόσο δημοφιλής κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα και γι αυτό ορισμένες χώρες απαγόρευσαν τους στρατιώτες τους να παίζουν επειδή τους αποσπούσαν από τα καθήκοντά τους. Ο βασιλιάς Ερρίκος Η 'της Αγγλίας, για παράδειγμα, λέγεται ότι απαγόρευσε τα τυχερά παιχνίδια, όταν διαπίστωσε ότι οι στρατιώτες του αφιέρωναν περισσότερο χρόνο στα τυχερά παιχνίδια και λιγότερο χρόνο για να εργάζονται σε γυμνάσια.

Επίσης τα παιχνίδια με τις κάρτες έχουν αναπτυχθεί στην Κίνα, καθώς οι Κινέζοι ήταν πρωτοπόροι στις κατασκευές από χαρτί. Συγκεκριμένα πρωτοεμφανίστηκαν στην αυτοκρατορία των Μαμελούκων το 900 π.Χ. Αργότερα, στα 1500 μ.Χ περίπου ήρθαν στην Ευρώπη όπου και πήραν τη σημερινή τους μορφή από τους Γάλλους. (gamblingorigins.com Η ιστορία των τυχερών παιχνιδιών)

Το στοίχημα και η ιστορία του. Αν και το στοίχημα χρονολογείται πολύ πιο παλιά ακόμη και από το καζίνο, τα τελευταία χρόνια έχει μπει στη ζωή μας με ταχύτατους ρυθμούς και πολύ έντονα. Το στοίχημα παίζεται από όλες τις ηλικιακές ομάδες με τον ίδιο ζήλο και πιστή προσήλωση από τους φανατικούς του «οπαδούς». Σ' αυτούς άλλωστε τους φανατικούς του φίλους οφείλεται και η διαρκώς αυξανόμενη θεματολογία του. Στοίχημα παίζεται για την έκβαση αγώνων αθλητικού περιεχομένου, για την διεξαγωγή μουσικών

διαγωνισμών, για εκλογικά αποτελέσματα διαφόρων χωρών, ακόμη και για προβλήματα- γεγονότα που κατά καιρούς απασχολούν ομάδες, κοινότητες, κοινωνίες, έθνη. Και εύλογα γεννιέται το ερώτημα τι είναι αυτό που κάνει το στοίχημα τόσο δημοφιλές και με τόση μεγάλη ανάπτυξη και τι είναι αυτό που ωθεί τον άνθρωπο στο να παίζει στοίχημα με τόσο πιστή προσήλωση που για χάρη του να φτάνει στο σημείο –αρκετά συχνά και σε περιπτώσεις εθισμού - να χάνει ακόμη και όλη του την περιουσία, την οικογένεια, την αξιοπιστία-αξιοπρέπεια ως μέλος μιας κοινωνίας –κοινότητας. Για να δοθούν κάποιες απαντήσεις σ' αυτά τα ερωτήματα δε θα πρέπει να δούμε το στοίχημα μεμονωμένα αλλά γενικότερα ως ένα τυχερό παιχνίδι.(βικιπαίδεια).

Αν ανατρέξουμε στο μακρινό παρελθόν της ανθρωπότητας θα συναντήσουμε τα τυχερά παιχνίδια σχεδόν σε όλες τις εποχές και φάσεις της. Η ιστορία των τυχερών παιχνιδιών εξηγεί και την σημερινή εξάπλωση του στοιχήματος.

Αρχικά τα τυχερά παιχνίδια δεν συνδέονταν με το χρήμα. Η ανάπτυξη κινδύνου, το ρίσκο, ήταν αυτό που ωθούσε – αλλά και ωθεί μέχρι σήμερα- τους ανθρώπους να παίξουν ρουλέτα, ιππόδρομο, στοίχημα, χαρτιά κ.ο.κ. Τα πρώτα στοιχήματα γίνονταν για δοκιμασίες ελέγχου ικανοτήτων δύναμης, ταχύτητας όπως οι κοκορομαχίες, η πάλη, οι ιπποδρομίες. Στην πορεία βέβαια η εμπλοκή του χρήματος και η εξυπηρέτηση συμφερόντων των διαφόρων κοινωνιών και εξουσιών σε κάθε εποχή συντέλεσαν στην διαμόρφωση της ιστορίας του στοιχήματος έτσι όπως την γνωρίζουμε σήμερα. Η νομιμοποίηση ή μη, ο αφορισμός ή η πλήρης παραδοχή του, η σχέση εξάρτησης ή απαξίωσής του σχετίζονταν με τις ανάγκες της κάθε εποχής. Σε μία σύντομη ιστορική αναδρομή που θα ακολουθήσει θα δούμε όλες αυτές τις φάσεις των τυχερών παιχνιδιών.

Η αρχή της ιστορίας των τυχερών παιχνιδιών φαίνεται ότι βρίσκεται σε βάθος χιλιετιών Π.Χ. Ευρήματα σε αρχαία σπήλαια, που χρονολογούνται 40.000 περίπου χρόνια πίσω, απεικονίζουν πίνακες τυχερών παιχνιδιών. Στην Αίγυπτο πριν από το 1500 Π.Χ. φαίνεται ότι γινόταν χρήση ζαριών αφού ανακαλύφθηκε ένα ζευγάρι ζάρια ελεφαντόδοντου. Αλλά και σε άλλες χώρες όπως Ρώμη, Ιαπωνία, Κίνα, Ινδία, Ελλάδα βρέθηκαν αντικείμενα που αναδεικνύουν την αναζήτηση των προγόνων μας για τα τυχερά παιχνίδια, εξέλιξη των οποίων είναι ο τζόγος, η ρουλέτα, το στοίχημα κ.α.

(omades.gr)

Κατά καιρούς συναντάμε την σύνδεση των τυχερών παιχνιδιών με μελλοντικές προβλέψεις αλλά και με την πρόβλεψη και θεραπεία ανίατων ασθενειών. Ακόμη και σε περιόδους κατοχής στην αρχαία Ρώμη οι στρατιώτες έπαιζαν σε τυχερά παιχνίδια μέχρι και τα ενδύματά τους. Μάλιστα κατά την Ρωμαϊκή αυτοκρατορία ψηφίστηκε νόμος που επέβαλε στους γονείς να διδάξουν στα παιδιά τους τα τυχερά παιχνίδια και τα ζάρια.

Η εφεύρεση της ρουλέτας έγινε τον 17ο αιώνα από τον Francois Louis Blance. Ο μαθηματικός ωστόσο, Μπλέζ Πασκάλ φαίνεται ότι είναι εκείνος που την κατασκεύασε από ένα τιμόνι. Ο πρίγκιπας Κάρολος του Μονακό έκανε χρήση της ρουλέτας ως μέσο ελέγχου των οικονομικών προβλημάτων του βασιλείου του. Από τα μέσα του 18ου αιώνα που εισήχθη στις ΗΠΑ έως και στις μέρες μας η ρουλέτα παραμένει ένα από τα πιο δημοφιλή παιχνίδια ανά την υφήλιο. (omades.gr Η ιστορία του στοιχήματος)

Μετά το τέλος του Αμερικανικού εμφυλίου έρχεται η απαγόρευση των τυχερών παιχνιδιών και για ένα διάστημα τα περισσότερα παιχνίδια παίζονταν υπογείως. Σταδιακά άρχισε η ελαστική εφαρμογή του νόμου, που οδήγησε στην νομιμοποίηση και έλευση των ιπποδρομιών το 1931.

Στα τέλη του 16ου αιώνα άρχισαν να εμφανίζονται οι πρώτες αίθουσες τυχερών παιχνιδιών και καζίνο, η νομιμοποίηση τους ωστόσο έγινε το 1961. Ο πρώτος βρετανός booker – για πολλούς- φαίνεται ότι ήταν ο William Hill πριν από 70 χρόνια.. Κατά άλλους ωστόσο ιστορικούς η πρώτη στοιχηματική εταιρεία εμφανίστηκε στο Λας Βέγκας το 1958 στο καζίνο Stardust.

Εξέλιξη όλων των παραπάνω αποτελεί το στοιχήμα μέσω διαδικτύου με πολλές στοιχηματικές εταιρείες σε ολόκληρο τον κόσμο αλλά και με την προβολή τυχερών παιχνιδιών, κυρίως πόκερ, από μεγάλα τηλεοπτικά δίκτυα. Η ιστορία του στοιχήματος είναι αρκετά μεγάλη αλλά και το μέλλον του προβλέπεται ιδιαίτερα ανθηρό. Η ανάληψη ρίσκου και το όνειρο πολλών ανθρώπων για περισσότερες υλικές απολαβές, και καλύτερη ζωή, πάντα θα

ωθούν τον κόσμο να στοιχηματίσει, να τζογάρει, να δοκιμάσει την τύχη του.
(omades.gr Η ιστορία του στοιχήματος)

1. Νομιμότητα και δικαιοσύνη των τυχερών παιχνιδιών

1.1 Νομιμοποίηση του τζόγου

Όσον αφορά τη νομιμότητα των τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα αλλά και σε όλη την Ευρώπη η κατάσταση είναι κάπως περίεργη. Στην Ελλάδα ενώ το δημόσιο από την μια πλευρά έχει μεγάλα κέρδη από το μονοπώλιο του οπαπ από την άλλη χάνει τεράστια ποσά από τον διαδικτυακό τζόγο ο οποίος δεν μπορεί να ελεγχθεί σε καμιά από τις χώρες της Ευρώπης. Γι αυτό λοιπόν σε πολλές χώρες συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας εξετάζονται μέτρα για την νομιμοποίηση των τυχερών παιχνιδιών.

Συγκεκριμένα μετά την Ιταλία, και η κυβέρνηση Σαρκοζί στη Γαλλία προχώρησε στην απελευθέρωση του διαδικτυακού στοιχήματος σε μια προσπάθεια να βάλει κανόνες στην αγορά η οποία ως σήμερα, όπως και στην Ελλάδα, δεν ήταν ρυθμισμένη, αφού μπορούσαν να δραστηριοποιηθούν όλοι οι μεγάλοι παίκτες του διαδικτυακού στοιχήματος χωρίς να δίνουν λόγο και κυρίως χωρίς να πληρώνουν φόρους στο κράτος από το οποίο «έπαιρναν» τα στοιχήματα των παικτών.

Το κοινοβούλιο της Γαλλίας ενέκρινε την ελεγχόμενη απελευθέρωση της διαδικτυακής στοιχηματικής αγοράς, με την κυβέρνηση να ετοιμάζεται μέσα στις επόμενες εβδομάδες να δημοπρατήσει άδειες λειτουργίας. Η εξέλιξη αυτή έχει και ελληνικό ενδιαφέρον. Πρώτον για τον ΟΠΑΠ, ο οποίος επανειλημμένα έχει ζητήσει να ρυθμιστεί και η αγορά διαδικτυακού στοιχήματος στην Ελλάδα, αλλά και για την Intralot η οποία, όπως κατά καιρούς έχουν δηλώσει στελέχη της, θα διεκδικήσει μια από τις άδειες που θα δημοπρατήσει το γαλλικό Δημόσιο. Οι άδειες στη Γαλλία αφορούν το αθλητικό στοίχημα, το ιπποδρομιακό στοίχημα και το πόκερ. Το μοντέλο που υιοθέτησε η γαλλική κυβέρνηση προβλέπει φόρο ύψους 7,5% επί των συναλλαγών σε αθλητικό και ιπποδρομιακό στοίχημα και 2% για το online poker. Επίσης η αδειοδοτημένη εταιρεία θα πρέπει να αποδώσει 1% επί του τζίρου στην εκάστοτε ομοσπονδία τα μέλη της οποίας είναι αντικείμενο του στοιχήματος. Παράδειγμα, για το ποδοσφαιρικό στοίχημα θα πρέπει να δίνει το 1% των εσόδων στη γαλλική ποδοσφαιρική ομοσπονδία. Οι όροι δεν είναι πολύ ευνοϊκοί, γι' αυτό και εκτιμάται ότι η απόκτηση της αδείας δεν θα προαπαιτεί και την καταβολή εφάπαξ ποσοστού. (Enet.gr Ελευθεροτυπία, νομιμοποίηση του τζόγου)

Στη χώρα μας συγκριμένα το νομοσχέδιο προβλέπει να προκηρυχτούν τέσσερις (4) έως και δέκα (10) άδειες ευρείας κλίμακας για τη διενέργεια τυχερών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα. Η προκήρυξη αυτή θα αφορά σε 25.000 παιγνιομηχανήματα. Οι αδειοδοτήσεις θα γίνουν με διεθνή πλειοδοτικό διαγωνισμό, που θα διενεργείται από το Υπουργείο Οικονομικών. Στην προκήρυξη καθορίζονται μεταξύ άλλων ο αριθμός των χορηγούμενων αδειών η ελάχιστη τιμή εκκίνησης, ο τρόπος γεωγραφικής διασποράς των παιγνιομηχανημάτων και οι απαιτούμενες τεχνικές προδιαγραφές των συστημάτων. Κάθε ανάδοχος δεν θα μπορεί να λάβει πάνω από μία άδεια. Οι άδειες που προκηρύσσονται αντιστοιχούν σε ίσο αριθμό παιγνιομηχανημάτων. Σε περίπτωση που δεν κατακυρωθεί το σύνολο των προκηρυχθεισών αδειών, οι ανάδοχοι έχουν δικαίωμα επέκτασης της αδείας στον υπολοιπόμένο μη κατακυρωμένο αριθμό παιγνιομηχανημάτων, διανεμόμενο ισομερώς μεταξύ των ενδιαφερομένων αναδόχων, με την τιμή της αρχικής προσφοράς τους ανά παιγνιομηχανήμα. Οι άδειες που δεν κατακυρώθηκαν επαναπροκηρύσσονται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών μετά πάροδο ενός τουλάχιστον έτους. Η άδεια θα ισχύει δέκα (10) έτη από την κατακύρωση.

Επισεις θα προκηρυχθούν από χίλιες (1.000) έως και πέντε χιλιάδες (5.000) άδειες περιορισμένης κλίμακας, που αντιστοιχούν σε ένα (1) έως και πέντε (5) παιγνιομηχανήματα, για συνολικό αριθμό 5.000 παιγνιομηχανημάτων. Ο ανάδοχος άδειας ευρείας κλίμακας απαγορεύεται να συμμετέχει καθ' οιονδήποτε τρόπο σε διαγωνισμό για άδεια περιορισμένης κλίμακας, όπως ειδικότερα ορίζεται με την προκήρυξη. Παράβαση της διάταξης αυτής επιφέρει ανάκληση της άδειας ευρείας κλίμακας. Κάθε ανάδοχος δεν μπορεί να λάβει πάνω από μία άδεια. Η άδεια θα ισχύει δέκα (10) έτη από την κατακύρωση. (Σχέδιο νομού, άρθρο 17.)

1.2 Ο τζόγος στο διαδίκτυο.

Σήμερα στην Ελλάδα διαφημίζονται τουλάχιστον 30 εταιρείες που προσφέρουν διαδικτυακό στοίχημα, ενώ συνολικά εκτιμάται ότι δραστηριοποιούνται περί τις 50 εταιρείες. Ο τζίρος των εταιρειών αυτών από το αθλητικό στοίχημα, το καζίνο και το πόκερ υπολογίζεται με μετριοπαθείς εκτιμήσεις σε 5 δισ. ευρώ. Άλλωστε, όπως είναι γνωστό, η Centric, εισηγμένη εταιρεία που αντιπροσωπεύει τη Sportingbet στην Ελλάδα, μόνη της έκανε τζίρο 758 εκατ. ευρώ το 2009. Από αυτά τα 5 δισ. ευρώ το Δημόσιο χάνει

φόρους και ο ΟΠΑΠ έσοδα και πελάτες, αφού οι ανταγωνιστές λόγω χαμηλότερων λειτουργικών και φορολογικών εξόδων προσφέρουν πολύ καλύτερες αποδόσεις. (το βήμα .gr)

Τρεις είναι οι τρόποι να αντιμετωπιστεί το «παράνομο» στοίχημα: Να απαγορευτούν οι συναλλαγές των παικτών με τις πιστωτικές κάρτες, όπως στις ΗΠΑ, να απαγορευτεί στους πάροχους υπηρεσιών Internet να δίνουν πρόσβαση σε sites στοιχημάτων όπως στην Τουρκία, αν και στην Ευρωπαϊκή Ένωση τέτοιες ενέργειες θεωρούνται παράνομες, ή να προχωρήσει το κράτος σε μια ελεγχόμενη απελευθέρωση, όπως σε Ιταλία και Γαλλία, μέσω της έκδοσης αδειών.

Ενδεχόμενη απελευθέρωση της αγοράς θα μπορούσε να ενδιαφέρει τον ΟΠΑΠ να αποκτήσει άδεια αλλά κάτι τέτοιο φαντάζει πολύ δύσκολο διότι έτσι θα μειώνονταν τα έσοδα του retail, δηλαδή των πρακτορείων. Ωστόσο το νέο τοπίο στη Γαλλία δημιουργεί και μια ευκαιρία επέκτασης για τον ΟΠΑΠ, αφού πρόσφατα η νέα διοίκηση δήλωσε ότι θα αναζητήσει ευκαιρίες συμμετοχών σε ευρωπαϊκές αγορές, αλλά σε δραστηριότητες που ήδη γνωρίζει η εταιρεία. (Β.Κώσης, Το Βήμα, 10.04.2010.)

Συγκεκριμένα για το τζόγο στο διαδίκτυο το νομοσχέδιο προβλέπει τα εξής. Η διεξαγωγή στην ελληνική επικράτεια τυχερών παιγνίων μέσω του διαδικτύου (internet) ή άλλων οπτικοακουστικών και ηλεκτρομαγνητικών μέσων (iptv, mobile) επιτρέπεται μόνο ύστερα από χορήγηση ειδικής άδειας. Η Ε.Ε.Π. καθορίζει τις απαιτούμενες προϋποθέσεις λειτουργίας και τα τεχνικά χαρακτηριστικά των εξυπηρετητών (servers) και του λογισμικού των τυχερών παιγνίων για τους κατόχους της άδειας διεξαγωγής τυχερών παιγνίων μέσω του διαδικτύου, ώστε να εξασφαλίζεται η τήρηση όλων των διατάξεων που αφορούν την προστασία των παικτών και του δημοσίου συμφέροντος.

Όσον αφορά τις άδειες με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών προκηρύσσονται 15 έως 50 άδειες διενέργειας τυχερών παιγνίων μέσω διαδικτύου. Οι άδειες χορηγούνται ύστερα από διεθνή πλειοδοτικό διαγωνισμό. Οι όροι της προκήρυξης του διαγωνισμού πρέπει να είναι σαφείς και πλήρεις. Η διακήρυξη περιλαμβάνει τουλάχιστον τα ακόλουθα:

α) τον αριθμό των προκηρυσσόμενων αδειών,

β) την προθεσμία μέσα στην οποία οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ζητήσουν από το αρμόδιο όργανο του διαγωνισμού τα σχετικά έγγραφα,

γ) το αρμόδιο όργανο για την αποσφράγιση των προσφορών, την ημερομηνία και τον τόπο της αποσφράγισης, καθώς και τα πρόσωπα που δικαιούνται να παρίστανται,

δ) τον τύπο, τα ποσοστά, το νόμισμα, το χρόνο υποβολής των εγγυήσεων συμμετοχής στο διαγωνισμό, καθώς και άλλες εξασφαλίσεις που τυχόν ζητούνται,

στ) τα στοιχεία και τα δικαιολογητικά από τα οποία προκύπτει ότι τηρούνται τα ελάχιστα όρια των οικονομικών και τεχνικών προϋποθέσεων, που τάσσονται με την προκήρυξη,

ε) την προθεσμία για την παραλαβή των προσφορών και τη διεύθυνση στην οποία πρέπει να κατατεθούν,

στ) τη διάρκεια ισχύος των προσφορών,

ζ) τους απαράβατους όρους, απόκλιση από τους οποίους συνεπάγεται απόρριψη της προσφοράς,

η) τα κριτήρια επιλογής σχετικά με την προσωπική κατάσταση των υποψηφίων τα οποία οδηγούν σε αποκλεισμό τους και τα απαιτούμενα στοιχεία βάση των οποίων αποδεικνύεται ότι οι υποψήφιοι δεν εμπίπτουν στις περιπτώσεις που οδηγούν σε αποκλεισμό,

θ) την ελάχιστη τιμή εκκίνησης του πλειοδοτικού διαγωνισμού,

ι) το σχέδιο της άδειας που θα χορηγηθεί

ια) κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για τη διενέργεια του διαγωνισμού.

Επίσης για την χορήγηση της άδειας καταβάλλονται:

α) το τίμημα της άδειας,

β) εγγύηση καλής εκτέλεσης των όρων της άδειας,

γ) προκαταβολή ποσού έναντι του περιοδικού τέλους,

δ) προκαταβολή έναντι του φόρου εισοδήματος.

Με την προκήρυξη του διαγωνισμού καθορίζονται το ύψος της εγγύησης, το προκαταβλητέο ποσό έναντι του περιοδικού τέλους και ο προκαταβλητέος

φόρος εισοδήματος και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής.(σχέδιο νόμου, άρθρο 20)

1.3 Η Δικαιοσύνη των τυχερών παιχνιδιών

Όπως όλα δείχνουν ο τζόγος στο διαδίκτυο καθώς και τα φρουτάκια στις γειτονιές μας είναι θέμα χρόνου να νομιμοποιηθούν από την κυβέρνηση στη χώρα μας. Θα είναι νόμιμα πλέον, όμως πόσο δίκαια θα είναι για τους παίχτες και ποιες θα είναι οι κοινωνικοοικονομικές συνέπειες για τους πολίτες. Από την πλήρη απαγόρευση, πριν από μόλις 8 χρόνια, στην πλήρη επιβολή. Το κράτος επαναφέρει τα «φρουτάκια» και μάλιστα σκοπεύει να τα εγκαταστήσει σε κάθε γειτονιά. Πενήντα χιλιάδες μηχανήματα, δηλαδή ένας «κουλοχέρης» για κάθε 250 κατοίκους, θα «φυτευτούν» στις γειτονιές της Ελλάδας με τις κρατικές ευλογίες και ελπίδες για έσοδα 1,3 δις. μέσα σε μια διετία ,την ώρα που στην Βρετανία με τον εξαπλάσιο πληθυσμό τα συνολικά κέρδη από τη φορολόγηση όλου του τζόγου φτάνουν μόλις τα 2,4 δις. ευρώ.

Έντονα αντίθετη εμφανίζεται η ελληνική κοινωνία στην επέκταση της αγοράς των τυχερών παιχνιδιών, σύμφωνα με δημοσκόπηση που πραγματοποίησε η VPRC το μήνα Ιούλιο. Αφορμή για την έρευνα αποτέλεσε το σημείο του Μνημονίου Συνεργασίας με το Δ.Ν.Τ. στο οποίο η Ελλάδα υπογράφει ότι θα επιχειρήσει άντληση 1,3 δισεκατομμυρίου ευρώ από την αδειοδότηση και τη φορολόγηση νέων τυχερών παιχνιδιών στη χώρα. Η κυβέρνηση, αγνοώντας τις καταστροφικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις που σημειώθηκαν σε χώρες όπως η Σερβία, η Ισπανία και η Βρετανία, προσανατολίζεται σε εγκατάσταση 50.000 μηχανημάτων με «φρουτάκια» στις γειτονιές όλης της χώρας. Πενήντα χιλιάδες «φρουτάκια» ή αλλιώς «κουλοχέρηδες» σημαίνει ότι θα υπάρχει ένα μηχανήμα για κάθε 250 κατοίκους της Ελλάδας (Ελευθεροτυπία.gr νομιμοποίηση του τζόγου.)

Αν σκεφτεί κανείς πώς στα φρουτάκια με το μικρότερο επιτρεπόμενο ποσό στοιχηματισμού, ο παίκτης χάνει κατά μέσο όρο 36 ευρώ ανά μισή ώρα παιχνιδιού μπορούμε να καταλάβουμε εύκολα πόση θα είναι η ζημιά του κάθε παίχτη σε βάθος χρόνου. Πόσο δίκαιο είναι λοιπόν ένα παιχνίδι που είναι φτιαγμένο για να κερδίζει και πόσο άδικο είναι ένα παιχνίδι για έναν παίχτη που είναι καταδικασμένος να χάσει. Το εύλογο ερώτημα που τίθεται πλέον είναι αν φτάνουν τα 1,3 δις ευρώ τα οποία εκτιμά πώς θα αντλήσει η

κυβέρνηση για να ισοσταθμίσουν τις τεράστιες απόλυες χρημάτων των παικτών που συνεπάγεται και τον νοικοκυριών. Καθώς επίσης και τις ψυχολογικές συνέπειες στον κοινωνικό ιστό τις χώρας. Αξίζει να σημειωθεί πώς ένα από τα βασικά συμπτώματα του εθισμού στο τζόγο είναι η μείωση της αποδοτικότητας στην εργασία. Επίσης σύμφωνα με έρευνα ένα στα 25 εγκλήματα, που διαπράττονται από ανηλίκους, σχετίζεται με τα φρουτάκια γιατί τα παιδιά κλέβουν για να έχουν χρήματα να παίξουν.

Και όλα αυτά συμβαίνουν όταν η Ελλάδα δικαιούται να απαγορεύσει τα τυχερά παιχνίδια. Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου συμπεριλαμβάνει άρθρα στα οποία ο τζόγος κρίνεται επικίνδυνος και επιτρέπει στα κράτη μέλη να διατηρούν απαγορεύσεις με στόχο την προστασία του κοινωνικού συνόλου. Στις παραγράφους 33, 34, 35 και 37 αναφέρεται σαφώς το δικαίωμα του κράτους μέλους να απαγορεύσει τα τυχερά παιχνίδια προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Η ΕΕ ζητάει διόρθωση του 3037/2002 και όχι απελευθέρωση των τυχερών παιχνιδιών. Σε κανένα σημείο της απόφασης δεν απαιτείται η απελευθέρωση των τυχερών παιχνιδιών. Στις παραγράφους 17 και 45 αναφέρεται ότι είναι η τεχνικά δυνατή η απαγόρευση της μετατροπής των ηλεκτρονικών παιχνιδιών σε τυχερά. Κατά συνέπεια η ΕΕ δεν είναι αντίθετη με ένα νόμο που επιτρέπει τα ηλεκτρονικά αλλά όχι τα τυχερά παιχνίδια αρκεί να μην απαγορεύει τα ψυχαγωγικά παιχνίδια και τα Video Games. (Case C-65/05 Commission of the European Communities)

1.4 Περιπτώσεις ανθρώπων που καταστράφηκαν από το τζόγο.

Παρακάτω αναφέρονται κάποιες πραγματικές περιπτώσεις ανθρώπων που οι οποίοι καταστράφηκαν από το τζόγο. Πριν απ αυτό όμως θα θεωρώ σημαντικό να παραθέσω τα στάδια από τα οποία περνά ένας παίχτης μεχρι να φτάσει στο σημείο να εθιστεί. Υπάρχουν πολλά στάδια τα οποία μπορείς να περάσεις τα οποία ποικίλουν από άτομο σε άτομο σε αριθμό αλλά και σε διάρκεια.

Στην πλειονότητα των περιπτώσεων τα στάδια αυτά είναι τρία:

1. Το στάδιο του κέρδους.
2. Το στάδιο της "χασούρας"

3. Το στάδιο της πλήρους απώλειας ελέγχου.

Το στάδιο του κέρδους: Ο παίκτης είναι ακόμα αρχάριος, παίζει τα πρώτου παιχνίδια και γοητεύεται την πρώτη φορά που κερδίζει. Με το μυαλό του αρχίζει να υπερτιμά τις ικανότητές του και αρχικά να γεννά την εικόνα της επιτυχίας στο μυαλό του. Φαντάζεται ότι μπορεί να παρατήρει την δουλειά που κάνει και να ζήσει μέσα από αυτό.

Το στάδιο της χασούρας: Πλέον έχοντας καθίσει σε πολλά τραπέζια έχει χάσει ήδη αρκετά χρήματα και το μόνο που σκέφτεται είναι πως να τα πάρει πίσω, πως να "ρεφάρει". Συνήθως σε αυτό το στάδιο αυξάνει τα **λεφτά** που παίζει κάθε φορά σε μια προσπάθεια να ρεφάρει και συχνά δανείζεται χρήματα από φίλους, γνωστούς και οικογενειακά πρόσωπα.

Το στάδιο της πλήρους απώλειας ελέγχου: Ο παίκτης έχει χάσει πλέον τον έλεγχο, τα χρέη έχουν αρχίσει να συσσωρεύονται και δεν μπορεί πλέον να σταματήσει να παίζει καθώς του έχει γίνει πλέον

εμμονή.

Προσπαθεί να βρει χρήματα με κάθε τρόπο (μπορεί να φτάσει ακόμα και στο σημείο να παρανομήσει) και αδιαφορεί για τις συνέπειες. Σε αυτό το στάδιο ο παίκτης διακατέχεται από συνεχές άγχος και στρες, η κρίση του και ικανότητα λήψης αποφάσεων έχει θολώσει και συχνά παρατηρούνται ακόμα και συμπτώματα κατάθλιψης. Ο παίκτης χαίρει πλέον επαγγελματικής βοήθειας από ψυχολόγο για να καταφέρει να συνειδητοποιήσει πλήρως το πρόβλημα και να πάρει τον έλεγχο της ζωής του πάλι πίσω στα χέρια του.

Δημήτρης. «Άρχισα να τζογάρω στο καζίνο από το 1985 και η αρχικά "ακίνδυνη" κατάσταση σταδιακά βγήκε εκτός ελέγχου. Ξεκίνησα παίζοντας μία με δύο φορές τον χρόνο, σύντομα έπαιζα δύο φορές το εξάμηνο και μετά μία φορά τον μήνα. Σε ελάχιστο χρονικό διάστημα βρέθηκα εγκλωβισμένος σε μια μανία που με οδηγούσε καθημερινά στο καζίνο. Έλεγα "θα παίξω μόνο 100 ευρώ" και εν τέλει έπαιζα 10.000. Αποφάσιζα να καθίσω για μια ώρα και

τελικά τζόγαρα για μια ολόκληρη μέρα. Είχα χάσει τον έλεγχο της ζωής μου» διηγείται ο Γιάννης.

Δεν εξωραΐζει την πραγματικότητα και αποδέχεται την «αρρώστια» του, όπως τη χαρακτηρίζει. Το βασικό πρόβλημα των ψυχαναγκαστικών τζογαδόρων είναι ότι αρνούνται να αποδεχτούν ότι έχουν πρόβλημα. Καταστράφηκα οικονομικά, έχασα την επιχείρησή μου και κόντεψε να χάσω την οικογένειά του. Όταν αποδέχθηκα το πρόβλημα, άρχισε η ανάρρωση» αναφέρει.

Η κατρακύλα του τζόγου δεν συνδέεται μόνο με τα καζίνα. Αντιθέτως το Στοίχημα, το ΚΙΝΟ και κάθε είδους online τυχερά παιχνίδια έχουν οδηγήσει χιλιάδες άτομα στην οικονομική και ηθική εξαθλίωση.

Χαρακτηριστική είναι και η ιστορία του Βασίλη ο οποίος μου αφηγήτε: Το ποιο μεγάλο κίνητρο δεν είναι το κέρδος. Είναι το παιχνίδι από μόνο του. Είναι η αγωνία που νιώθεις όταν κάθεται στο τραπέζι και ακούς τους ήχους τις μπίλιας. Πρόκειται για μια αρρώστια που δεν μπορείς να την ελέγξεις, ρίχνεις ότι έχεις και δεν έχεις μέχρι τελικής πτώσεως. Παίζεις για να παίζεις, για να είσαι εκεί, γιατί δεν γίνεται αλλιώς. Κανένα ποσό δεν σ ευχαριστεί.

Η παρθενική μου επισκέπτη στο καζίνο της Θεσσαλονίκης ήταν το 1999 στο γενέθλια τις γυναίκας μου. Το πρώτο νούμερο που έπαιξα ήταν το 18 και κέρδισα άμεσα, 200 χιλιάδες δραχμές τότε. Δυο χρόνια αργότερα και μετά από πολλές επισκέψεις άρχισα να πηγαίνω συχνά και να αρπάζω λεφτά από το ταμείο τις οικογένειας. Οι πρώτοι καυγάδες δεν άρχισαν να έρθουν . ήμουν ώμος αμετανόητος. Περίμενα να κοιμηθεί η γυναίκα μου για να πάω να παίξω. Υπήρχαν εβδομάδες που έπαιζα κάθε μέρα . είχα χάσει τον έλεγχο και δεν με ενδιέφερε αν θα τσακωθώ στο σπίτι. Την πρώτη φορά που με παράτησε η γυναίκα μου ταρακουνήθηκα , αλλά όχι για πολύ. Μου έλειπε η ρουλέτα, Τι σκεπτόμουν συνέχεια. Έχανα μέχρι και 1500 ευρώ τι βραδιά. Και ήμουν κάθε μέρα εκεί. Τρεις μήνες μετά η γυναίκα μου επέστρεψε. Με ανέχτηκε για άλλα δυο χρόνια και μετά πείρε το παιδί και έφυγε. Τώρα έχω μείνει μόνος μου να παλεύω με το πάθος μου.

Ο Τάσος, 30 πλέον μου αφηγείται την ιστορία του:

Ήρθα πριν 10 χρόνια στη Θεσσαλονίκη περίπου για σπουδές. Όπως όλοι οι φοιτητές ψάχναμε να βρούμε τρόπο να βγάλουμε μερικά χρήματα για να βγαίνουμε και να διασκεδάζουμε. Ένας φίλος μου μου είπε πώς κέρδισε

κάποια χρήματα από το στοίχημα. Τότε σκέφτηκα πώς αφού το έκανε αυτός γιατί όχι κ εγώ. Άρχισα λοιπόν να παίζω.

Το πρώτο καιρό λίγα ευρώ αλλά όσο περνούσαν οι τα χρόνια όλο και περισσότερα. στην αρχή στοίχημα και στη συνέχεια όλα τα παιχνίδια του οπαπ. Έφτασα να παίζω όλα τα χρήματα που μου έστελναν οι γονείς μου και στη συνέχεια να τους λέω διάφορα ψέματα. Δεν με ένοιαζε να βγω με τους φίλους μου, να διασκεδάσω, είχα αποξενωθεί από όλους. Δεν μ ένοιαζε τίποτα άλλο. Ήθελα μόνο να παίζω. Έτσι έχασα 6 χρόνια από τη ζωή μου και τώρα προσπαθώ να ξανακερδίσω το χαμένο έδαφος.

2. Ο ρόλος του χρηματιστηρίου στο έλλειμμα τις Ελλάδος και η περίπτωση του 99.

2.1 Η περίπτωση του Χ.Α.Α σε σχέση με την παγκόσμια χρηματιστηριακή κρίση.

Η φούσκα των μετοχών έσκασε το 2000 μετά από 20 χρόνια ανόδου. Τα χαμηλά επιτόκια και ο φόβος των μετοχών οδήγησαν τη ρευστότητα στα ακίνητα μετακυλώντας τη φούσκα εκεί. Η φούσκα των ακινήτων έσκασε το 2007 με την έναρξη της κρίσης των subprimes και όπως ήταν φυσικό χτύπησε στις τράπεζες.

Μπρος στον κίνδυνο της κατάρρευσης του τραπεζικού συστήματος οι κυβερνήσεις έτρεξαν να ρίξουν ωκεανούς ρευστότητας αυξάνοντας ελλείμματα και δημόσια χρέη. Όπως είναι φυσικό ήρθε η σειρά της χρεοκοπίας των κρατών. Το Ντουμπάι και η Ελλάδα έτυχε να είναι οι δυο πρώτοι αδύναμοι κρίκοι.

Στο ίδιο μήκος κύματος είναι οι πολιτείες του Νιου Τζέρσεϋ, της Καλιφόρνια, οι ίδιες οι ΗΠΑ, η Μεγάλη Βρετανία κλπ. Η εμπειρία της Lehman Brothers λέει ότι αν αφήσεις ένα αδύναμο κρίκο να σπάσει, ο τρόπος που διαπλέκονται τα χρέη σε συνδυασμό με τον τρόπο που τα πολλαπλασιάζουν οι τιτλοποιήσεις, δημιουργούν ανεξέλεγκτες δίνες.

(Kostas stoypas, capital.gr)

Η ιστορία του χρηματιστηρίου αξιών Αθηνών σηματοδεύτηκε από τα γεγονότα του '99 στο οποίο ενεπλάκη μεγάλο μέρος των Ελλήνων. Έχει εκτιμηθεί ότι περίπου εκατό δισεκατομμύρια ευρώ άλλαξαν χέρια, μεγάλο μέρος από τα οποία έχασαν οι λεγόμενοι μικροεπενδυτές. Η απότομη πτώση του Χρηματιστηρίου ακολούθησε την άνοδο των προηγούμενων ετών που κορυφώθηκε το 1999 και συνδέθηκε με την ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ και την προοπτική ανάληψης των ολυμπιακών αγώνων της Αθήνας το 2004.

Ανάλογη πορεία ακολουθούσαν και τα χρηματιστήρια διεθνώς, λόγο της αισιοδοξίας περί νέας οικονομίας, δηλαδή μόνιμη και σημαντική άνοδος της παραγωγικότητας χάριν στις επαναστάσεις της πληροφορικής. Πρελούδιο της κρίσης θεωρείται η οικονομική κρίση στην Ασία που προκάλεσε το μίνι κραχ του 1997.

Στην Ελλάδα το καλοκαίρι του 1999 πολλοί Έλληνες ασχολούνταν με το χρηματιστήριο. Ακόμη και σε μικρά χωριά υπήρχαν ΕΛΔΕ (γραφεία αγοράς

και πώλησης μετοχών) και πολλές μικρές εταιρίες εισήχθησαν στο Χρηματιστήριο. Οι ενεργοί κωδικοί επενδυτών στο ΧΑΑ έφτασαν το 1,5 εκατ. περίπου, όταν οι Έλληνες εργαζόμενοι υπολογίζονται σε περίπου 4,5 εκατ. Με τον γενικό δείκτη να καταρρίπτει καθημερινά κάθε ρεκόρ, πολλοί Έλληνες πίστεψαν ότι έλυσαν το οικονομικό πρόβλημα της ζωής τους. Η πτώση ξεκίνησε στις 23 Σεπτεμβρίου και συνεχίστηκε για αρκετά χρόνια εξανεμίζοντας την αξία των μετοχών. Πολλές από τις μετοχές που είχαν εισαχθεί στο Χρηματιστήριο αποδείχτηκαν «φούσκες», δηλαδή άνευ αντικρίσματος μετοχές με εταιρίες χωρίς έργο αλλά μόνο σκοπό την ελκυστική εικόνα στο χρηματιστήριο. (Kostas stoyras, capital.gr ηφουσκα του χρηματιστηριου).

2.2 Η χαμένη δεκαετία της Σοφοκλέους

Το όνειρο για μία καλύτερη ζωή ή για καλύτερες αποδόσεις που «έπαιξαν» οι επενδυτές πριν από δέκα χρόνια έχει μετατραπεί σήμερα σε εφιάλτη. Η μακροπρόθεσμη επένδυση στο Χ.Α. αποδεικνύεται καταστροφική για όσους επέλεξαν αυτή τη λύση για τα κεφάλαιά τους προ δεκαετίας. Για να είναι ένας επενδυτής -που απέκτησε μετοχές στην πρώτη συνεδρίαση του 2000- σήμερα κερδισμένος από το ελληνικό χρηματιστήριο, θα πρέπει να έχει επιλέξει για το χαρτοφυλάκιό του μόλις τέσσερις μετοχές από το σύνολο των εισηγμένων. Διαφορετικά έχει χάσει όλα του τα χρήματα ή πολύ μεγάλο μέρος τους. Ελάχιστες είναι οι μετοχές με μικρές απώλειες που θα μπορούσαν να αντισταθμιστούν από τα μερίσματα. Η συντριπτική πλειονότητα των μετοχών βρίσκεται στην καλύτερη περίπτωση 60% χαμηλότερα από τα επίπεδα των αρχών του 2000. Δεκάδες εταιρείες έβαλαν λουκέτο και οι επενδυτές έχασαν τα λεφτά τους, ενώ αρκετές είναι οι περιπτώσεις που σήμερα οι τιμές είναι έως 99% χαμηλότερα από τα προ δεκαετίας επίπεδα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Κύκλος ΑΧΕΠΕΥ, η υπεραπόδοση στο Χ.Α. ακούει στο όνομα Jumbo. Όποιος προέβλεψε την αναπτυξιακή δυναμική της και επένδυσε σ' αυτή, σήμερα απολαμβάνει απόδοση 345%. Με μεγάλη διαφορά ακολουθεί η Βασιλόπουλος που σήμερα βρίσκεται 48,2% υψηλότερα έναντι της τιμής που είχε δέκα χρόνια πριν. Στην τρίτη θέση των αποδόσεων βρίσκεται η Vivartia με άνοδο 29,5% και στην τέταρτη θέση η Coca-Cola με άνοδο 19,1%. Σ' αυτές τις μετοχές περιορίζεται η άνοδος. Από κει και πέρα ζόφος. Μόνο η Λάμψα έχει οριακές απώλειες 3,2%, η Ιντραλότ ακολουθεί με υποχώρηση 15%. Χαμηλότερα από 90% και μέχρι 99,9% διαπραγματεύονται σήμερα 120 τίτλοι.

Η πορεία του Χ.Α. τα τελευταία δέκα χρόνια δείχνει πως μια μακροπρόθεσμη επένδυση δεν παρέχει ασφάλεια. Βέβαια το σημείο που επελέγη για τις ανάγκες του ρεπορτάζ είναι εκεί όπου άρχισε να σκάει η φούσκα του Χ.Α. Όμως αποτελεί και το σημείο που χιλιάδες μικροί εγχώριοι επενδυτές γνώρισαν από κοντά το ελληνικό χρηματιστήριο.

Τα χρήματά τους θα ήταν πιο ασφαλή και περισσότερα σήμερα, αν ήταν τοποθετημένα σε κάποιο τραπεζικό λογαριασμό και τοκίζονταν έστω και με το μικρότερο επιτόκιο. Όμως και η διατήρηση της ίδιας τακτικής, ήτοι διακράτηση, είναι σχεδόν σίγουρο ότι δεν θα τους φέρει πίσω τα χαμένα κεφάλαια. (Γιώργος Κατικός, ισοτιμία.gr Η χαμένη δεκαετία της Σοφοκλέους)

2.3. Οι επιπτώσεις στους πολίτες και οι ευθύνες της πολιτείας;

Η περίπτωση του χρηματιστηρίου των Αθηνών θεωρείται από πολλούς το μεγαλύτερο οικονομικοπολιτικό σκάνδαλο της μεταπολεμικής Ελλάδας καθώς αποτέλεσε την αφορμή για σημαντικού μεγέθους αναδιανομή πλούτου. Πιστεύεται ότι το χρηματιστήριο χειραγωγήθηκε αθέμιτα από διάφορους παράγοντες. Πολλοί επιρρίπτουν ευθύνες κυρίως στην τότε κυβέρνηση, καθώς υπάρχουν καταγεγραμμένες δηλώσεις υψηλών στελεχών ότι οι ανοδικές τάσεις αντικατοπτρίζουν την κατάσταση της οικονομίας της εποχής. Επίσης, η δικαστική διερεύνηση της υπόθεσης αποδείχτηκε εκ των υστέρων ότι κάλυψε ευθύνες, πράγμα που οδήγησε σε δεύτερο σκάνδαλο στο δικαστικό κύκλωμα. Οι επιπτώσεις στην πραγματική οικονομία όμως ήταν μάλλον μικρές. Και οι επιπτώσεις στους πολίτες υπερτιμήθηκαν από μέρος της πολιτικής και τον Τύπο. Για παράδειγμα, αιτιάσεις ότι χάθηκαν δεκάδες δισεκατομμύρια ευρώ από την περιουσία του ελληνικού λαού υπόκεινται συνήθως σε δύο πλάνες:

1. Μεγάλο μέρος του ΧΑΑ είναι σε χέρια ξένων επενδυτών (τον Αύγουστο του 2006 σχεδόν 42%)
2. Η άνοδος μιας μετοχής κατά 100% δεν σημαίνει πραγματικά κέρδη 100% για τους επενδυτές. Είναι μόνο χάρτινα κέρδη, καθώς αν όλοι οι επενδυτές προσπαθούσαν να ρευστοποιήσουν, οι τιμές θα έπεφταν κατά πολύ. Έτσι, η πτώση από τα ανώτατα επίπεδα του 1999 δεν σημαίνει ότι οι επενδυτές είχαν μεγάλα κέρδη και τα έχασαν, σημαίνει ότι ποτέ δεν μπόρεσαν να ρευστοποιήσουν εν δυνάμει κέρδη. Πραγματικά χαμένοι επενδυτές, κατά το μέγεθος που παρουσίασαν τα Μ.Μ.Ε, είναι μόνο αυτοί που αγόρασαν στα υψηλότερα και πούλησαν στα χαμηλότερα σημεία, δηλαδή ένα πολύ μικρό ποσοστό των επενδυτών.(kerdos.gr)

Όσον αφορά τις ευθύνες για το γεγονός με πρόσφατο (εκδόθηκε στις 15 Οκτωβρίου) βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών παύει οριστικά η δίωξη που είχε ασκηθεί τον περασμένο Μάιο εναντίον των μελών του ΔΣ του Χρηματιστηρίου Αθηνών, καθώς και της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, για παράβαση καθήκοντος κατ' εξακολούθηση, την περίοδο του δεύτερου εξαμήνου του 1999. Όπως μετέδωσε ο ραδιοφωνικός σταθμός Σκάι, κατά τον ίδιο τρόπο απαλλάσσονται επίσης οι υπεύθυνοι της εταιρείας ALTEC, Θανάσης Αθανασούλης και Γιώργος Βαλσαμίδης, οι οποίοι επίσης διώκονταν για παραπλάνηση του κοινού. Επειδή οι κατηγορίες αυτές ήταν πλημμεληματικού τύπου, τα αδικήματα παραγράφονται λόγω πενταετίας. Βασική εισηγήτρια της απαλλακτικής πρότασης, η οποία και εγκρίθηκε, είναι η αντεισαγγελέας Βασιλική Βλάχου, με το σκεπτικό ότι «δεν προέκυψαν επαρκείς ενδείξεις κατά των κατηγορουμένων. (τα νέα 31.11.2010)

Παύει δίωξη για τη «φούσκα» στο Χρηματιστήριο Αθηνών το καλοκαίρι του 1999

Icon

«Δεν προέκυψαν επαρκείς ενδείξεις κατά των κατηγορουμένων» αναφέρεται στο βούλευμα.

3. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ BERNARD MADOFF

3.1 Η λειτουργία τις πυραμίδας του Μείντοφ

Η ιστορία του μεγαλοαπατεώνα Μπέρναρντ Μείντοφ (φωτογραφία) και της πιο σοβαρής και δραματικής απάτης στη Γουόλ Στριτ άρχισε να ξεδιπλώνεται στα τέλη του 2008. Ο πρώην πρόεδρος του αμερικανικού χρηματιστηρίου Nasdaq κατόρθωσε, επί 20 συναπτά χρόνια, με ένα χαλκευμένο πυραμιδοειδές επενδυτικό σχήμα, να εξανεμίσει τουλάχιστον 65 δισ. δολ. από αποταμιεύσεις χιλιάδων ανθρώπων, επενδυτικών εταιρειών, συνταξιοδοτικών ταμείων και φιλανθρωπικών ιδρυμάτων σε όλο τον κόσμο.

Η δίκη του ολοκληρώθηκε εφέτος το καλοκαίρι. Ο ίδιος παραδέχθηκε την ενοχή του για 11 κατηγορίες σχετικές με οικονομικά εγκλήματα και καταδικάστηκε σε κάθειρξη 150 ετών, τη μέγιστη των ποινών για τέτοια υπόθεση. Εις μάτην ο δικηγόρος του ζήτησε επιείκεια και ποινή... δώδεκα ετών μόλις. Η αντίδραση των εναγόντων θυμάτων του ήταν τουλάχιστον οργίλη.

Πάμπολλοι τον χαρακτήρισαν «τέρας», χωρίς να λείψουν ακόμα πιο σκληρές και πικρές διαπιστώσεις. «Είναι δίκαιη η ποινή του», είπε μία κυρία: «Μόνο μένοντας στη φυλακή θα αντιληφθεί την κόλαση, στην οποία εκείνος μας καταδίκασε. Χάσαμε όλες τις οικονομίες που είχαμε βάλει στην άκρη για τη σύνταξή μας».

Μέχρι στιγμής, πάντως, ο Μπέρναρντ Μείντοφ επιβιώνει στις ανελέητες συνθήκες της φυλακής. Αν και 71 ετών, δεν δίστασε να εμπλακεί σε καυγά με συγκρατούμενό του. Αφορμή στάθηκε η αρχικά λεκτική διαφωνία τους περί της χρηματοπιστωτικής κρίσης και των χρηματιστηριακών σκανδάλων. Μετά ο εκπεσών μεγαλοεπενδυτής φέρεται να πάλεψε με τον συνομιλητή του σώμα με σώμα, ώστε να τον πείσει για τα επιχειρήματά του.

Προτού αποκαλυφθεί η τεράστια απάτη, την οποία, όπως ο ίδιος ισχυρίζεται, εξύφανε μόνος του και χωρίς συνεργούς, είχε τη φήμη ενός σοβαρού διαχειριστή κεφαλαίων. Όταν στις αγορές επικρατούσε αστάθεια, εκείνος εξασφάλιζε στους επενδυτές του διψήφιες αποδόσεις. Εν τούτοις, όπως εκ των υστέρων αποδείχθηκε, ο Μπέρναρντ Μείντοφ ουδέποτε επένδυσε τα χρήματα των πελατών του σε χαρτοφυλάκια: απλώς τα ανακύκλωνε! Φρόντιζε δε να ανανεώνει συνεχώς το πελατολόγιό του, ώστε να μπορεί να διοχετεύει τα κεφάλαια των νεοεισερχομένων επενδυτών στους παλαιότερους.

Αυτή, άλλωστε, είναι και η λειτουργία του πυραμιδοειδούς σχήματος «Πόνζι». Ο διαβόητος απατεώνας των αρχών του 20ού αιώνα Ιταλοαμερικανός Τσαρλς Πόνζι θεωρείται επισήμως ο πατέρας των πυραμίδων. Όσο για την πρώτη καταγραφή ενός τέτοιου παραπλανητικού επενδυτικού οικοδομήματος, αυτή απαντάται στο διήγημα του Καρόλου Ντίκενς «Η μικρή Ντόριτ» το 1857.

Ο Μπέρναρντ Μείντοφ, η ενσάρκωση της νοοτροπίας της απάτης, σύμφωνα με ορισμένους σχολιαστές, δρούσε στο περιθώριο του νόμου. Στην πρώτη του συνέντευξη από τη φυλακή περιέγραψε με ενάργεια τις αντιδράσεις του, όταν επισκεπτόταν την εταιρεία του η αρμόδια Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς για τον επιβεβλημένο έλεγχο. «Ποτέ δεν με ρώτησαν τις πιο απλές και αυτονόητες ερωτήσεις», εξομολογήθηκε ο κ. Μείντοφ. «Έτρεμα στη σκέψη πως τώρα ήρθε η ώρα να με πιάσουν, όμως αυτό δεν συνέβαινε ποτέ».

Ωστόσο, η Επιτροπή υποψιαζόταν.

Σε αναφορές του (ελληνικής καταγωγής) επενδυτικού συμβούλου της Rampart Investment Management, Χάρι Μαρκόπουλος, προς αυτήν είχαν επισημανθεί ήδη από το 1999 οι παρατυπίες του Μπέρναρντ Μείντοφ. Το 2005, σε αποκαλυπτικό έγγραφο δεκαεπτά σελίδων, ο κ. Μαρκόπουλος επανήλθε και κατέγραψε λεπτομερώς πώς ο μεγαλοαπατεώνας εξαπατούσε την πελατεία του. Τα σενάρια που πιθανώς ίσχυαν, σύμφωνα με τον κ. Μαρκόπουλος, ήταν δύο: Το πρώτο: Όταν ένας πελάτης έδινε εντολή αγοράς μιας μετοχής σε συγκεκριμένη τιμή, η εταιρεία του Μείντοφ, Madoff Securities, την αγόραζε νωρίτερα για λογαριασμό της. Εάν ανέβαινε, την κρατούσε, ειδάλλως χρέωνε τη ζημία στο χαρτοφυλάκιο του πελάτη. Το δεύτερο; Οτι η Madoff Securities ήταν το μεγαλύτερο σχήμα Πόνζι του κόσμου. (Καθημερινή 03.02.2010. Ο Μπέρναρντ Μείντοφ ενσάρκωσε την απάτη)

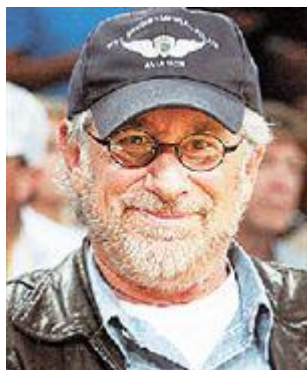
3.2 Τα θύματα της απάτης Μείντοφ.

Όπως αποδείχτηκε τελικά η λίστα τις πυραμίδας τοθ Μείντοφ ήταν πολύ μεγάλη. Μέσω συνδέσμων στην Ευρώπη ο βετεράνος χρηματιστής έμπλεξε μεγάλες τράπεζες και ζάπλουτους ιδιώτες από τη Γενεύη ως τη Μαδρίτη αλλά και την Αθήνα. Οι επιπτώσεις από την κατάρρευση της «πυραμίδας» που έστησε ο Μπέρναρντ Μάντοφ απλώνονται σε όλον τον κόσμο. Στον κατάλογο των «εκτεθειμένων» στην κομπίνα του βετεράνου χρηματιστή φιγουράρουν μεγάλες τράπεζες και ζάπλουτοι ιδιώτες.

Η βρετανική τράπεζα HSBC αποκάλυψε έκθεση 1 δισ. δολαρίων και μπήκε στη λίστα με τα κυριότερα θύματα της απάτης, το ύψος της οποίας υπερβαίνει τα 50 δισ. δολάρια. Την έκθεσή τους αποκάλυψαν επίσης η Royal Bank of Scotland (611 εκατ. δολάρια), το λονδρέζικο hedge fund Man Group (360 εκατ. δολάρια) και η ιαπωνική τράπεζα Nomura Holdings (303 εκατ. δολάρια). Στην πρώτη θέση της λίστας των ατυχησάντων πελατών του Μάντοφ φιγουράρει η ισπανική τράπεζα Santander με απώλειες άνω των 3 δισ. δολαρίων! Οι γαλλικές τράπεζες BNP Paribas και Natixis εξετέθησαν και αυτές στο «γιγάντιο σχήμα Πόντσι» (αποτελεί παραλλαγή της γνωστής πυραμίδας) με 464 και 600 εκατ. δολάρια αντιστοίχως.

Ως και €600 εκατ. έχουν χάσει έλληνες επενδυτές. Και μια ελληνικών συμφερόντων εταιρεία διαχείρισης κεφαλαίων βρίσκεται μεταξύ των «θυμάτων» του Μπέρναρντ Μάντοφ. Πρόκειται για τη Fix Asset Management (FAM), η οποία ανήκει στον κληρονόμο της ιστορικής επιχείρησης μπίρας κ. Κάρολο Ιωάννη Φιξ και η οποία δραστηριοποιείται στο εξωτερικό. Ανάμεσα στους πελάτες συγκαταλέγονται και αρκετοί έλληνες μεγαλοεπενδυτές κυρίως από τον εφοπλιστικό χώρο, οι οποίοι φημολογείται ότι έχασαν αρκετά εκατομμύρια ευρώ. Υπολογίζεται ότι οι απώλειες είναι της τάξεως των 400-600 εκατ.

Και το ίδρυμα Σπίλμπεργκ στα θύματα του Μείντοφ.

Το φιλανθρωπικό ίδρυμα που δημιούργησε ο τιμημένος με Οσκαρ σκηνοθέτης Στίβεν Σπίλμπεργκ (φωτογραφία) έχει επενδύσει σημαντικό τμήμα των κεφαλαίων του στην «πυραμίδα» που έστησε ο Μπέρναρντ Μάντοφ. Αυτό αναφέρει ο εκπρόσωπος του διάσημου σκηνοθέτη Μάρβιν Λεβί. Επιβεβαίωσε ότι το Wunderkind Foundation προχώρησε σε επενδύσεις μέσω της εταιρείας του

Μάντοφ. Δήλωσε ότι καταγράφηκαν απώλειες αλλά αρνήθηκε να προχωρήσει σε λεπτομέρειες.

Δεν είναι το μοναδικό φιλανθρωπικό ίδρυμα των ΗΠΑ που βρέθηκε εκτεθειμένο. Στα 30 εκατ. δολάρια υπολογίζονται οι απώλειες για το φιλανθρωπικό ταμείο του αμερικανού μεγιστάνα των ακινήτων Μόρτιμερ Ζούκερμαν, στον οποίο ανήκει η εφημερίδα NY Daily New. (The Wall Street Journal).

4. Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΡΙΣΗ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ

4.1 Τραπεζικός τζόγος. Θύμα της και η Ελλάδα.

Μετά την κατάθεση αγωγής από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των ΗΠΑ (SEC) κατά της τράπεζας Goldman Sachs για απάτη σε βάρος των επενδυτών, αρκετοί πολιτικοί στο αμερικανικό Κογκρέσο ορκίστηκαν ότι τελικά θα «καθαρίσουν» τις τράπεζες της Wall Street. Δηλαδή, «θα βάλουν χέρι» στις σούπερ κερδοσκοπικές αγορές των derivatives, οι οποίες όμως αποφέρουν τεράστια κέρδη σε τραπεζίτες, θεσμικούς επενδυτές και άλλους κερδοσκόπους. Πρόκειται για όλα αυτά τα πολυσύνθετα εξωχρηματιστηριακά ιδιωτικά συμβόλαια που βρίσκονται στην καρδιά της απάτης της Goldman Sachs και γενικότερα για αυτά που προκάλεσαν την πρόσφατη χρηματοπιστωτική και οικονομική καταστροφή σε όλο τον κόσμο· και οδήγησαν εξάλλου και τη χώρα μας στο πιστωτικό χάος.

Κυνηγώντας πάση θυσία το γρήγορο κέρδος και τα χρυσά μπόνους, οι τραπεζίτες της Wall Street, και όχι μόνο, αφού πρώτα διασώθηκαν από την πτώχευση με τα χρήματα των φορολογουμένων, έχουν τώρα αναπτύξει και πάλι μια προκλητική συμπεριφορά. Και τούτο διότι οι κερδοσκοπικές αυτές δραστηριότητες είναι η ατμομηχανή που τους φέρνει τα τεράστια κέρδη. Αν συνεπώς θεσπιστούν κανόνες για το πώς οι τραπεζίτες θα παίζουν τα χρήματά τους, τότε θα χάσουν όλο αυτό το σίγουρο χρήμα. Για τον λόγο αυτό και τα πανίσχυρα τραπεζικά λόμπι, έχοντας χρυσώσει τους διάφορους πολιτικούς ιθύνοντες στο Κογκρέσο, έχουν καταφέρει ως σήμερα να αποτρέψουν μια συνολική μεταρρύθμιση στις χρηματοπιστωτικές αγορές των ΗΠΑ.

Πίσω στο 1999- δηλαδή ένα χρόνο μετά την κατάρρευση του σούπερ φιλόδοξου, άκρως ρισκαδόρικου και μεγαλύτερου hedge fund στον κόσμο, του αμερικανικού LongTerm Capital Management-, οπότε είχε αποφασιστεί μια λίστα από κανόνες που θα έπρεπε να διέπουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα στις ΗΠΑ. Οι κανόνες αυτοί συμπεριελάμβαναν: πρώτον, τον περιορισμό του υπερβολικού δανεισμού των τραπεζιτών, των hedge funds και των private equity funds (ιδιωτικών επενδυτικών κεφαλαίων), δεύτερον, την αύξηση της διαφάνειας των εξωχρηματιστηριακών συναλλαγών στις αγορές παραγώγων (derivatives), συμπεριλαμβανομένων των credit default swaps (CDS). Τρίτον, τη βελτίωση της διαχείρισης κινδύνων.

Οι προτεινόμενοι όμως αυτοί κανονισμοί μπλοκαρίστηκαν τότε από τους τραπεζίτες και τους άλλους επικεφαλής των κερδοσκοπικών και

επενδυτικών κεφαλαίων. Το αποτέλεσμα ήταν να οδηγηθεί σε πτώχευση η Lehman Brothers, τον Σεπτέμβριο του 2008. Και δεν θα μας ενδιέφερε η χρεοκοπία της τέταρτης μεγαλύτερης τράπεζας της Wall Street αν η χρεοκοπία αυτή δεν βύθιζε τον κόσμο στη μεγαλύτερη οικονομική κρίση των τελευταίων 80 ετών.

Τα τραπεζικά λόμπι έχουν καταφέρει να διασπάσουν τα νομοθετικά σώματα των ΗΠΑ. Η Βουλή των Αντιπροσώπων έχει περάσει το δικό της νομοσχέδιο για την τραπεζική μεταρρύθμιση, ενώ η Γερουσία μετά τα συνεχή ναυάγια των συζητήσεων της συνέρχεται την προσεχή εβδομάδα.

Πάντως, οι διάφοροι κυνικοί υποστηρίζουν ότι σε κάθε κυβερνητική ενέργεια στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ θα υπάρξει έντονη αντίδραση και ότι δεν μπορείς να επιβάλεις αυστηρές ρυθμιστικές διατάξεις σε μια αγορά γιατί η ανάληψη του κινδύνου με στόχο την επίτευξη τεραστίων κερδών δεν μπορεί να μετριαστεί, καθώς όλα τα κερδοσκοπικά κεφάλαια θα μετακομίσουν σε πολύ λιγότερο ελεγχόμενα offshore κέντρα. (Μαρίτα Ζήκου, το βήμα Κυριακή 25.04.2010)

4.2 Τζόγος με το ευρώ.

Παράλληλα με το τζόγο των τραπεζών μεγάλα κερδοσκοπικά παιχνίδια παιχτήκαν και με το ευρώ. Το πραγματικό ενδιαφέρον, ασφαλώς, δεν βρισκόταν στην Ελλάδα ή στα δημοσιονομικά της προβλήματα. Το τελευταίο διάστημα το κεφάλαιο που παίχτηκε για συνάλλαγμα ήταν δυσανάλογα μεγαλύτερο από αυτό που παίχτηκε στα ελληνικά ομόλογα. Τα κέρδη από το ποντάρισμα ότι το ευρώ θα πέσει από τα 1,40 δολάρια στο 1,15 υπολογίζονται σε 1 δισ. ευρώ. Τα στοιχήματα για πτώση του ευρώ «χτύπησαν» ρεκόρ.

Παράλληλα, ο υπουργός Πολιτισμού κ. Π. Γερούλανος επιμένει ότι τα χρέη του ΕΟΤ για καταχωρίσεις στο εξωτερικό ύψους 120 εκατ. ευρώ, έπαιξαν τον ρόλο τους στην ενίσχυση του αρνητικού κλίματος. *«Τα μέσα ενημέρωσης στο εξωτερικό δεν είναι ανεξάρτητα. Πίσω τους κρύβονται τραπεζικές και επενδυτικά κεφάλαια»* σημειώνει με νόημα συνεργάτης του Πρωθυπουργού. Η παρατήρηση αυτή λαμβάνει άλλες διαστάσεις υπό το φως των τελευταίων αποκαλύψεων ότι πίσω από τις κερδοσκοπικές επιθέσεις σε βάρος του ευρώ βρίσκονται αγγλοσαξονικές εταιρείες διαχείρισης κεφαλαίων ή ακόμη και τραπεζικά ιδρύματα. www.to.bima.gr

5.Η ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

5.1 Η θέση της χώρας μας στο χάρτη της διαφθοράς.

Με ιδιαίτερα χαμηλή ταχύτητα εξακολουθεί να κινείται η Ελλάδα στον δύσκολο δρόμο για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Νέα έκθεση της Διεθνούς Διαφάνειας, για το 2010, κατατάσσει τη χώρα μας στην τελευταία κατηγορία των υπό αξιολόγηση 36 χωρών, για τον τρόπο εφαρμογής της Σύμβασης του ΟΟΣΕ κατά της δωροδοκίας ξένων δημόσιων λειτουργιών.

Συγκεκριμένα η Ελλάδα, μαζί με άλλες 20 χώρες, που αντιπροσωπεύουν συνολικά το 20% των παγκόσμιων εξαγωγών, ανήκουν στην κατηγορία εκείνη που σημειώνει πολύ μικρή ή καθόλου δράση για την εφαρμογή της επίμαχης σύμβασης. Στην πρώτη κατηγορία, με ενεργητική δράση, είναι η Δανία, η Νορβηγία, η Ελβετία, η Αγγλία και οι ΗΠΑ. Ωστόσο, το 1/3 των παγκόσμιων εξαγωγών προέρχεται από χώρες που δεν έχουν υιοθετήσει τη σύμβαση του ΟΟΣΑ (Κίνα, Ρωσία, Ινδία).

Ειδικά για την Ελλάδα, η έκθεση μνημονεύει την υπόθεση Siemens ως μέγα σκάνδαλο που οδήγησε στην καταδίκη στελεχών της εταιρείας σε ξένα δικαστήρια για δωροδοκία Ελλήνων πολιτικών των δύο μεγαλύτερων ελληνικών κομμάτων. Αναφέρεται ακόμη η υπόθεση DePuy, όπου Άγγλοι φέρονται να ομολόγησαν ότι δόθηκαν 4,5 εκατ. λίρες για χρηματισμό επαγγελματιών της υγείας στην Ελλάδα.

Ακόμη οι εισαγγελείς του Μονάχου φέρονται να διαθέτουν στοιχεία σύμφωνα με τα οποία πληρώθηκαν 10-12 εκατ. ευρώ σε Έλληνες αξιωματούχους, για να διασφαλιστεί το 2000 η αγορά υποβρυχίων από τη Ferrostaal, εταιρεία της MAN Group. Αναφορά γίνεται στην τακτοποίηση της Daimler στις ΗΠΑ τον Απρίλιο του 2010, όπου περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, ισχυρισμοί για πληρωμές επισήμων στην Ελλάδα σχετικά με την αγορά 645 οχημάτων από ελληνική κρατική υπηρεσία.

Η έκθεση διαπιστώνει προβλήματα στην ποινική τιμωρία των νομικών προσώπων, χαμηλές ποινές και γρήγορη παραγραφή των αδικημάτων των υπουργών. Παρατηρεί επίσης σοβαρές ελλείψεις στην εκπαίδευση δικαστών και εισαγγελέων για παρόμοιες υποθέσεις, μεγάλες καθυστερήσεις στη Δικαιοσύνη και ανησυχίες για τη δικαστική ανεξαρτησία!

Η απογοητευτική πορεία της Ελλάδας οφείλεται και στην έλλειψη πρόσβασης στα απαιτούμενα δεδομένα. Οι πληροφορίες για την Ελλάδα προέρχονται κυρίως από τα ΜΜΕ, τις φήμες που κυκλοφορούν, καθώς και στοιχεία υποθέσεων που ανοίγονται σε τρίτες χώρες, αναφέρει σε

ανακοίνωσή της η Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς. Τα τελευταία χρόνια αυξήθηκαν σημαντικά οι υποθέσεις δωροδοκίας ξένων δημόσιων υπαλλήλων, οι οποίες έχουν επιλυθεί με διακανονισμό. Η Διεθνής Διαφάνεια ζητεί να ενισχυθεί η αμεροληψία των δικαστικών πορισμάτων, να εξασφαλιστεί η ικανοποιητική τιμωρία των ενόχων (εταιρειών και ιδιωτών) και να δημοσιεύονται οι όροι των διακανονισμών και τα αποδεικτικά στοιχεία. (Χρίστος Ζέρβας eleytherotypia.gr)

5.2 Η νοοτροπία των ελλήνων και η διαφθορά παγκοσμίως

Η πολύκροτη υπόθεση της Siemens και η εμπλοκή της επιχείρησης σε ελεγχόμενες συμβάσεις με το Δημόσιο έφερε ξανά στο προσκήνιο τη συζήτηση για τη δημιουργία του λεγόμενου - όπως το αποκαλεί η Διεθνής Διαφάνεια-Ελλάς -, Μητρώου Δυσμενών Στοιχείων Εργοληπτών Δημοσίων Συμβάσεων

Σύμφωνα με τον γενικό διευθυντή της οργάνωσης, Άρη Συγγρό η πρόταση της Διεθνούς Διαφάνειας δεν είναι κάτι καινούριο αλλά επανέρχεται στο προσκήνιο λόγω της ανάδειξης φαινομένων διαφθοράς στην πολιτική σφαίρα. «Είναι μια ιδέα που εφαρμόζεται σε άλλες χώρες. Η Διεθνής Διαφάνεια έχει συμπεριλάβει αυτήν την ιδέα σ' ένα συμβουλευτικό εγχειρίδιο για όλες τις κυβερνήσεις του κόσμου».

Με τον τρόπο αυτό τα κράτη αλλά και οι πολίτες τους θα γνωρίζουν πως συμπεριφέρονται οι εταιρείες στην ανάληψη εφαρμογής συμβάσεων ή συμφωνιών που αναφέρονται στο δημόσιο χώρο. Το μητρώο θα καταγράφει με λεπτομέρειες τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που αναλαμβάνουν συμβάσεις, θα παρακολουθεί την πορεία των υπηρεσιών και των αντίστοιχων προμηθειών.

Ωστόσο, το ερώτημα που ευλόγως αναδεικνύεται είναι ποιος ή ποια αρχή θα αναλάβει τη διαχείριση της πληροφορίας του μητρώου και την επακόλουθη τήρηση των νομίμως προβλεπομένων.«Η πρόταση μας αφορά τη δημιουργία μιας ανεξάρτητης αρχής η οποία θα έχει την ευθύνη της παρακολούθησης και τήρησης του μητρώου», εξηγεί ο κ. Συγγρός. Οι ποινές θα είναι ανάλογες με τις παραβάσεις και θα δύνανται, κατά περίπτωση, να οδηγήσουν στον αποκλεισμό της επιχείρησης από τη διεκδίκηση οποιουδήποτε δημόσιου διαγωνισμού.

Η ερμηνεία και η κατανόηση του φαινομένου της διαφθοράς έχει αποτελέσει αντικείμενο έρευνας για τη Διεθνή Διαφάνεια η οποία τα

τελευταία πέντε χρόνια πραγματοποιεί έρευνες όπως το «Παγκόσμιο Βαρόμετρο Διαφοράς». Σύμφωνα με το πρόσφατο βαρόμετρο, ένας στους δέκα κατοίκους του πλανήτη έχει δωροδοκήσει για να «κάνει τη δουλειά του», την ίδια στιγμή που στην πλειονότητα έχει εδραιωθεί η πεποίθηση ότι η διαφθορά είναι ιδιαίτερα εξαπλωμένη στα πολιτικά κόμματα, στα κοινοβούλια, στην αστυνομία και στο χώρο της δικαιοσύνης. Επιπλέον, η πρόσφατη έκθεση προόδου 2008 της Διεθνούς Διαφάνειας για την τήρηση της σύμβασης «περί δωροδοκίας ξένων δημόσιων λειτουργών σε διεθνείς συναλλαγές» κάνει λόγο για καθυστερήσεις στην απονομή δικαιοσύνης και για μη ικανοποιητική προστασία μαρτύρων. «Δεν υπάρχει στην Ελλάδα μια προϊστάμενη, ελεγκτική αρχή που να ασχολείται με την καταπολέμηση της διαφθοράς». Το ζητούμενο είναι η κοινωνία των πολιτών να συμμετάσχει με ενεργό τρόπο στον κοινωνικό έλεγχο. Η ίδια η κοινωνία πρέπει να ενστερνιστεί τις αρχές της διαφάνειας».

(Α. Συγγρός. www.kathimerini.gr, διαφθορα.)

5.3 Η διαφθορά στην Ελλάδα ως κομμάτι της παραοικονομίας

Μπορούμε να ορίσουμε ότι κάθε ανεπίσημη δραστηριότητα η οποία δεν είναι καταγεγραμμένη δραστηριότητα στο ΑΕΠ της χώρας χαρακτηρίζεται ως μαύρη ή σκιώδης οικονομία ή αδήλωτη (ή εκτός νόμου) οικονομία ή παραοικονομία, από τη στιγμή που έχει προστιθέμενη αξία η οποία προέρχεται από οποιαδήποτε πράξη και η μη καταγραφή της έγινε με σκοπιμότητα ή όχι (μπορεί δηλαδή ακόμη και απλώς να διέφυγε από μία εταιρεία ή ένα άτομο) και τελικά δεν καταγράφηκε επισήμως.

Σκοπός της μη καταγραφής της δραστηριότητας είναι συνήθως η αποφυγή της φορολογίας, αλλά δεν είναι απαραίτητο να συμβαίνει πάντοτε κάτι τέτοιο, γιατί -για παράδειγμα- μέρος της παραοικονομίας αποτελούν και όλες οι παράνομες δραστηριότητες, όπως το εμπόριο όπλων, το εμπόριο ναρκωτικών, το εμπόριο λευκής σαρκός κτλ.

Μαύρη οικονομία μπορεί να εμφανιστεί με τη μορφή της διαφθοράς σε διαγωνισμούς, σε ιδιωτικοποιήσεις, με την εμφάνιση φωτογραφικών θέσεων, με φωτογραφικούς νόμους, ενώ επίσης εμφανίζεται όταν δεν εφαρμόζονται οι νόμοι, όταν υπάρχουν ευνοϊκές δικαστικές αποφάσεις, όταν γίνονται προσλήψεις για ψηφοθηρία συνήθως σε κρατικές επιχειρήσεις, όταν υπάρχουν δωροδοκίες και χρηματισμός. Εδώ πρέπει να τονιστεί ότι κάθε δωροδοκία είναι διαφθορά, όμως κάθε μορφή διαφθοράς δεν σχετίζεται

απαραιτήτως με δωροδοκία. Η μαύρη οικονομία (παραοικονομία) εμπεριέχει τη φοροδιαφυγή, τη διαφθορά, τη δωροδοκία, αλλά και την αυτοκατανάλωση.

Η ανεπίσημη (ή εκτός νόμου) μεταφορά των κρατικών περιουσιακών στοιχείων σε μεμονωμένα ιδιωτικά χέρια είναι ένας εξίσου σημαντικός μηχανισμός που φέρνει σε “επαφή” το κράτος με ανεπίσημες δραστηριότητες, δηλαδή με την παραοικονομία. Εδώ μπορούμε να επισημάνουμε την ύπαρξη της αυθόρμητης (άγριας) -spontaneous μεταφοράς περιουσιακών στοιχείων από το κράτος στους ιδιώτες μέσω μιας τέτοιας μορφής ιδιωτικοποίησης, γεγονός το οποίο έλαβε μέρος ιδιαίτερα στις αρχές του 1990 στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Ρωσίας, όταν η κυβέρνηση του Γέλτσιν ιδιωτικοποίησε τα “ασημικά” του ρωσικού κράτους σε απίστευτα χαμηλές τιμές, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια νέα γενιά πάμπλουτων Ρώσων οι οποίοι μέσα σε μία δεκαετία αναρριχήθηκαν στη λίστα των πιο πλούσιων ανθρώπων του κόσμου.

Η παραοικονομία συνήθως εμπεριέχει μη βίαιες και μη εγκληματικές πράξεις (noncriminal), σε αντίθεση με τα καρτέλ ναρκωτικών και το εμπόριο όπλων, για παράδειγμα, που αποτελούν εγκληματικές πράξεις. Υπάρχει όμως και η εγκληματική μαφία, η οποία περιγράφεται συχνά και ως σκιώδης οικονομία. Αλλά η ανεπίσημη οικονομία που δεν περιέχει εγκληματικότητα (noncriminal) εμφανίζεται να είναι πολύ μεγαλύτερη στα περισσότερα από τα κράτη ιδίως της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (και εμφανίζεται με τη μορφή της nomenklatura - πρώην κομμουνιστική ελίτ). Οι ανεπίσημες δραστηριότητες “μετατρέπονται” συνήθως σε επίσημες προκειμένου είτε να επιταχυνθεί η ολοκλήρωση διαδικασιών (“γρηγορόσημο”) είτε να αποφευχθεί και να ξεπεραστεί το βάρος των διοικητικών κανονισμών στις οικονομικές δραστηριότητές τους (εγκρίσεις, άδειες, κτλ.) είτε τέλος να αποφευχθούν τα υψηλά ποσοστά φορολόγησης.

Περνώντας ειδικότερα στη διαφθορά η οποία αποτελεί κομμάτι της μαύρης οικονομίας, με βάση όλες τις πηγές έχουμε την αποδοχή γενικά ενός ορισμού της διαφθοράς όπως ο ακόλουθος: είναι η κακή χρήση της δημόσιας δύναμης/εξουσίας με σκοπό τα ιδιωτικά οφέλη, π.χ. δωροδοκία των δημόσιων ανώτερων υπαλλήλων, ή οι ανταποδόσεις σε μια δημόσια σύμβαση, ή η κατάχρηση των δημόσιων/κρατικών περιουσιακών κεφαλαίων, ή οι διευκολύνσεις προς ιδιωτικό όφελος.

Η διαφθορά μπορεί να πάρει τη μορφή της προστασίας και του νεποτισμού, μπορεί να είναι γραφειοκρατική/διοικητική δωροδοκία, να είναι

δωροδοκίες που “απευθύνονται” σε ανώτατα στελέχη για να μην εφαρμοστούν οι νόμοι, να είναι δωροδοκία στην προμήθεια, να παίρνει τη μορφή “διαρροών”-αποκλίσεων των προϋπολογισμών, μπορεί εναλλακτικά να αφορά την κλοπή των δημόσιων περιουσιακών στοιχείων, να είναι μια “αλλοιωμένη” ιδιωτικοποίηση λόγω ύπαρξης διαφθοράς, καθώς επίσης να εμφανίζεται και με μια αλλοιωμένη (διεφθαρμένη) ηγεσία.

Η διαφθορά πιο συχνά εμφανίζεται σε θέματα νομοθεσίας, στο δικαστικό σύστημα και στους δικαστές, στην αστυνομία, σε ανώτερα και ανώτατα κυβερνητικά στελέχη, σε μια δημόσια υπηρεσία λόγω γραφειοκρατίας, σε ιδρύματα κατάρτισης προϋπολογισμών, σε αντιπροσωπείες χορηγιών, σε περιπτώσεις ξένων επενδυτών, σε deals με τοπικές/εγχώριες επιχειρήσεις και σε συνεργασίες με τράπεζες.

Συμπερασματικά, η δωροδοκία είναι κατά κάποιον τρόπο ένα αναπόφευκτο φαινόμενο, ιδίως κατά τη διάρκεια της μετάβασης των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης στην οικονομία της αγοράς, αλλά είναι και σοβαρό πρόβλημα μιας και απειλεί να υπονομεύσει την αγορά και τους δημοκρατικούς θεσμούς προτού αυτοί γίνουν αυτόνομοι. Ο κίνδυνος των πρωτοβουλιών κατά της διαφθοράς (anti-corruption initiatives) είναι ότι ενώ προσβλέπουν να βοηθήσουν στην καταπολέμηση της διαφθοράς, τελικά μπορούν περαιτέρω να υποβιβάσουν και να περιπλέξουν τις λειτουργίες των δημόσιων υπηρεσιών.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Ελλάδας, η οποία κατρακυλά τα τελευταία χρόνια σε επίπεδο διαφθοράς. Η μέτρηση του επιπέδου διαφθοράς είναι αρκετά δύσκολη, αλλά μια σημαντική προσπάθεια γίνεται από τον οργανισμό Transparency International, ο οποίος προσπαθεί από το 1995 να κατατάξει τις χώρες με βάση το επίπεδο της διαφθοράς και της δωροδοκίας (corruption perceptions index - CPI). Με 10 αξιολογήθηκαν οι χώρες οι οποίες ήταν ιδιαίτερα “καθαρές” από διαφθορά και δωροδοκίες και με 0 οι χώρες που ήταν πλήρως “διεφθαρμένες” (0 = υψηλός βαθμός διαφθοράς και δωροδοκίας). Σύμφωνα με τον CPI, έχουμε τα ακόλουθα διαχρονικά αποτελέσματα όσον αφορά τη διαφθορά στην Ελλάδα: η Ελλάδα το 2009 “κατρακύλησε” στην 71η θέση -μαζί με Βουλγαρία, ΠΓΔΜ και Ρουμανία- με δείκτη διαφθοράς 3,8, ενώ το 2008 βρισκόταν στην 57η θέση με 4,7 δείκτη διαφθοράς, το 2007 στην 56η θέση με 4,6, το 2006 στην 54η θέση με 4,4, το 2005 στην 48η θέση με 4,3, το 2004 στην 49η θέση με 4,3, το 2003 στην 51η θέση με 4,3 και το 2002 στην 44η θέση με δείκτη διαφθοράς 4,2. Η Ελλάδα δυστυχώς κατατάσσεται στην τελευταία θέση μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. (27) μαζί με Βουλγαρία και Ρουμανία, ενώ χώρες οι οποίες

βρίσκονται κοντά της σε γεωγραφικό ή οικονομικό επίπεδο όπως η Ιταλία (4,3), η Τουρκία (4,4), η Πορτογαλία (5,8), η Ισπανία (6,1) και η Κύπρος (6,6) είναι φανερό ότι απέχουν σημαντικά σε επίπεδα διαφθοράς από αυτήν. (Αριστείδης Π. Μπιτζένης επίκουρος καθηγητής στο τμήμα Διεθνών Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας)

5.4 Η διαφθορά και η χρεοκοπία τις Ελλάδας

Σε τεντωμένο σχοινί κινητέ τα τελευταία δυο χρόνια οι εθνική μας οικονομία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα δημοσιεύματα του διεθνή τύπου να ασχολούνται συνεχώς με το θέμα. Όπως για παράδειγμα αυτά από την γερμανική bild. Στα όρια της εθνικής χρεοκοπίας έχει οδηγήσει τη χώρα η κυβέρνηση της Ελλάδας, με αποτέλεσμα να απειλείται ολόκληρη η ζώνη του Ευρώ. Ωστόσο, η ελίτ της χώρας θεωρεί ότι άλλα μέλη της νομισματικής Ένωσης θα πληρώσουν, παρά την ευρεία αναποτελεσματικότητα και διαφθορά. Επί σειρά ετών, οι συντηρητικοί και οι σοσιαλιστές, οι οποίοι εναλλάσσονταν στη διακυβέρνηση της χώρας, δανείζονταν σαν να μην υπήρχε αύριο. Μέσω κακοδιαχείρισης και νεποτισμού, οδήγησαν τη χώρα στα πρόθυρα της χρεοκοπίας. Οι πολίτες, από την πλευρά τους, αντέδρασαν συμμετέχοντας στη διαφθορά και την απάτη.

Με τη χρήση του ευρώ, η κατάσταση αυτή δεν αποτελεί αποκλειστικό πρόβλημα μιας μικρής χώρας 11 εκατομμυρίων κατοίκων, αλλά επηρεάζει όλη την Ευρώπη. Μια εθνική χρεοκοπία σε χώρα του ευρώ μπορεί να προκαλέσει σοβαρή ζημιά στο νόμισμα.

Πρόσφατα, ο Γερμανός υπουργός Οικονομικών, Wolfgang Schäuble, προσπάθησε να καθησυχάσει τα πράγματα, όταν δήλωσε ότι, παρόλο που η Ελλάδα έχει ζήσει, «καλά, παρά τα μέσα της, δεν μπορούμε να πληρώσουμε για τα λάθη των Ελλήνων». Επρόκειτο για μια δήλωση που κάνει κάποιος όταν γνωρίζει ότι αυτό ακριβώς είναι που θα συμβεί στο τέλος. Bild 23,03,2011

Ο Πειραιάς αποτελεί μια χτυπητή περίπτωση. Η κινεζική Cosco Pacific Ltd. έλαβε ένα σημαντικό μερίδιο του κεντρικού λιμανιού της χώρας, κοντά στην Αθήνα. Οι εργάτες του λιμανιού, όμως, είναι πολύ ακριβοί για τους Κινέζους, και γι' αυτό πρόκειται να απασχοληθούν αλλού, όπου δεν χρειάζονται ή θα απολυθούν τελείως λαμβάνοντας αμοιβή διακοπής εργασιακών σχέσεων ή επιδόματα πρόωρης σύνταξης.

Τα σχολεία αποτελούν άλλη μια χαρακτηριστική περίπτωση. Οι Έλληνες διαθέτουν περίπου 140.000 δασκάλους. Οι συντηρητικοί και οι σοσιαλιστές

συνεχίζουν να πιέζουν τους κυβερνώντες για εύρεση εργασίας στους υποστηρικτές τους. Παραδοσιακά στην Ελλάδα, η Αθήνα ήταν ο ειδήμονας στην εκμετάλλευση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων Stage, σχεδιασμένα να χρηματοδοτούν βραχυπρόθεσμες θέσεις εργασίας για τους ανέργους, με τη χρήση προσωρινών συμβολαίων, με στόχο την απόκτηση αποκαλούμενοι stagiers που εργάζονται στο δημόσιο τομέα, ο οποίος είναι ήδη υπερδιογκωμένος. Όταν η κυβέρνηση Παπανδρέου ανακοίνωσε πρόσφατα ότι σκοπεύει να καταργήσει τα συμβόλαια stage, οι εργαζόμενοι αντέδρασαν και απαίτησαν μόνιμες θέσεις στο δημόσιο.

«Η χώρα αυτή έχει οργανωθεί εξαιρετικά αναποτελεσματικά και ακριβά. Πληρώνουμε συνέχεια για νέα τμήματα του κρατικού μηχανισμού», τονίζει ο Μπάμπης Παπαδημητρίου, οικονομικός αναλυτής. Ο Παπαδημητρίου είναι ο γκουρού της κρίσης για την Ελλάδα, ένα απλό αστέρι για τις δύσκολες εποχές. Είναι παρουσιαστής καθημερινής ραδιοφωνικής εκπομπής, εμφανίζεται στις βραδινές τηλεοπτικές ειδήσεις και γράφει άρθρα για τις εφημερίδες. Οι Έλληνες, σημειώνει ο Παπαδημητρίου, μπορεί να αγαπούν τη χώρα τους, αλλά βλέπουν το κράτος ως μια εξουσία που πρέπει να ληλατηθεί. Η φοροδιαφυγή επηρεάζει κατά 10% την προστιθέμενη αξία των φόρων ανά την Ευρώπη, αλλά στην Ελλάδα το ποσοστό αγγίζει το 30%. Σύμφωνα με τον Παπαδημητρίου, η φοροδιαφυγή μαστίζει το 1/3 ολόκληρης της οικονομίας.

Θεωρητικά, εκατοντάδες εκατομμύρια απλήρωτων φόρων μπορούν να εξασφαλιστούν, μια προσέγγιση που υποστηρίζει η νέα κυβέρνηση. Πώς όμως; Σε άλλες χώρες, οι φοροδιαφεύγοντες δέχονται επισκέψεις από τις αρμόδιες εφοριακές αρχές, κάτι που γίνεται και στην Ελλάδα. Στην τελευταία όμως, οι συμφωνίες έχουν ήδη κλειστεί. Σε αντάλλαγμα για να συνεχίσουν να φοροδιαφεύγουν, οι αρμόδιοι λαμβάνουν «φακελάκι». Υπάρχουν μάλιστα και σταθερά επίπεδα δωροδοκίας. Για παράδειγμα, για τη λήψη ενός διπλώματος οδήγησης, το φακελάκι ανέρχεται στα 300 ευρώ.

«Ήμασταν πάντα μια κοινωνία βασισμένη στις προσωπικές εξυπηρετήσεις», αναφέρει ο Κώστας Μπακούρης, πρόεδρος του ελληνικού τμήματος της οργάνωσης Transparency International, η οποία κατέταξε την Ελλάδα στην 71η θέση – πίσω από τη Γκάνα – στη λίστα της με τις 180 περισσότερο διεφθαρμένες χώρες. Σύμφωνα με τον Μπακούρη, μια μέση ελληνική οικογένεια πληρώνει 1.700 ευρώ το χρόνο σε δωροδοκίες. (der Spiegel.)

6. ΤΟ ΠΑΡΑΔΙΚΑΣΤΙΚΟ ΚΥΚΛΩΜΑ

Δικαστικοί λειτουργοί και δικηγόροι εμπλέκονται στο κύκλωμα που αποκαλύφθηκε ύστερα από πολύμηνη έρευνα της Αστυνομίας. Από το 1997 φαίνεται ότι δραστηριοποιείται το μεγάλο κύκλωμα απατεώνων που αποκαλύφθηκε ύστερα από πολύμηνη έρευνα της Δίωξης οργανωμένου εγκλήματος της Ασφάλειας Αττικής και στο οποίο, σύμφωνα με την αστυνομία, εμπλέκονται και δικαστικοί λειτουργοί. Στο κύκλωμα εμπλέκονται δεκάδες άτομα που κατηγορούνται για απάτες σε βάρος του Δημοσίου, τραπεζών και ιδιωτών, εκβιασμούς, λαθρεμπόριο, καθώς και επηρεασμό δικαστικών ερευνών. Τα κέρδη από τις απάτες, που ανέρχονται σε εκατομμύρια ευρώ, “ξεπλένονταν” μέσω τουλάχιστον εκατό εικονικών εταιριών (ΕΤΕ) σε όλη την Ελλάδα για τις οποίες είχε γίνει έναρξη στις τοπικές ΔΟΥ και έκαναν μεταξύ τους εικονικές μεταφορές χρημάτων για να φαίνεται ότι υπάρχει δραστηριότητα και οικονομική ευρωστία. Ως εγκέφαλος της σπείρας φέρεται πολιτικός μηχανικός, ενώ ο “σκληρός πυρήνας” του κυκλώματος αποτελούνταν επίσης από έναν πρώην δικαστή και τέσσερις δικηγόρους. Ως βασικό μέλος της σπείρας φέρεται άτομο που το όνομά του είχε πρωταγωνιστήσει στο πρώτο παραδικαστικό κύκλωμα και το οποίο φέρεται ότι είχε αναλάβει να επηρεάζει δικαστικούς έναντι αμοιβής. Γύρω από αυτούς υπάρχουν δεκάδες ακόμα άτομα που φέρονταν ως μέλη Διοικητικών Συμβουλίων ή ιδιοκτήτες εταιριών αλλά και “μπράβοι” που χρησιμοποιούνταν για εκβιασμούς ιδιοκτητών ακινήτων.

Το κύκλωμα πλούτιζε παρουσιάζοντας πλαστά στοιχεία για δήθεν χρέη που είχαν σε δικηγόρους του κυκλώματος ιδιώτες, των οποίων τα ακίνητα έβγαιναν σε πλειστηριασμό από τις τράπεζες και έτσι έπαιρναν τα ακίνητα ως πρώτοι δικαιούχοι ή έβρισκαν ανθρώπους που έλειπαν στο εξωτερικό ή μεγάλης ηλικίας, ή εγκαταλελειμμένα σπίτια τα οποία καταλάμβαναν και τα οικειοποιούνταν πάντα με πλαστά έγγραφα. Παράλληλα, έβαζαν περιφράξεις σε οικοπέδα που τα κατοχύρωναν πάλι με πλαστά έγγραφα ή τα χαρακτήριζαν ως έδρες των εταιριών. Με τον τρόπο αυτό είχαν καταφέρει να ιδιοποιηθούν πολύ μεγάλες ακίνητες περιουσίες.

Η έρευνα της Αστυνομίας ξεκίνησε το Νοέμβριο του 2009 ύστερα από πληροφορίες για τη δράση του κυκλώματος και στις αρχές Ιουλίου ολοκληρώθηκε η έκθεση, που ξεπερνά τις 500 σελίδες και η οποία δόθηκε μαζί με το προανακριτικό υλικό στην εισαγγελία Εφετών και στον Άρειο Πάγο λόγω εμπλοκής δικαστικών λειτουργών. Πριν από λίγες μέρες με εισαγγελική παρουσία έγινε έρευνα σε 16 σπίτια και γραφεία, καθώς και δύο κρύπτες

όπου τα μέλη της οργάνωσης έκρυβαν το υλικό που αποδεικνύει τη δραστηριότητά τους. Λόγω του τεράστιου όγκου των στοιχείων συνεχίζεται ακόμα η έρευνα σε δύο γραφεία και μία κρύπτη (μεζονέτα) που θα ολοκληρωθεί σε τουλάχιστον δέκα μέρες.Σημαντικό ρόλο στην αποκάλυψη της οργάνωσης έπαιξε η ΕΥΠ, η οποία, με τα ειδικά μηχανήματα, έκανε παρακολουθήσεις τηλεφώνων και μελών της σπείρας ύστερα από άρση απορρήτου που είχε εγκρίνει η εισαγγελία, και κατέγραφε τηλεφωνικές συνομιλίες για έξι μήνες .Για την υπόθεση έχει ενημερωθεί και η Επιτροπή για το ξέπλυμα χρήματος.

Περίπου 20 άτομα φαίνεται ότι εμπλέκονται σε ένα παραδικαστικό κύκλωμα, η εξάρθρωση του οποίου είναι θέμα χρόνου από την Ελληνική Αστυνομία

Στο κύκλωμα φέρεται να εμπλέκονται δικηγόροι, ιδιώτες και δικαστικοί λειτουργοί, οι οποίοι εξαπατούσαν το ελληνικό δημόσιο αλλά και ιδιώτες, παίρνοντας διάφορα χρηματικά ποσά, ακίνητα και και περιουσίες, με δικαστικές αποφάσεις. Το κύκλωμα αυτό είχε συστήσει περί τις 170 εταιρείες μαϊμούδες, προκειμένου να κάνει εικονικές συναλλαγές, παραπλανώντας τα θύματα του.

Στην έρευνα, συμμετέχει και ΕΥΠ με τη χρήση του συστήματος των υποκλοπών. (Βασίλης Γ. Λαμπρόπουλος το bima.gr ,Το παραδικαστικό κύκλωμα έβαζε... «βόμβες»)

7. ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΔΥΝΗΤΙΚΟ CASINO ΩΣ ΜΟΡΦΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΤΖΟΓΟΥ

7.1.Ο τζόγος και η έννοια του τζόγου.

Η ενασχόληση του ατόμου με τα τυχερά παιχνίδια και κατ'επέκτασιν η προσδοκία του εύκολου και γρήγορου κέρδους, με σύμμαχο την θεά τύχη, αποτελούσε ανέκαθεν ένα κοινωνικό φαινόμενο με ποικίλες εκφράσεις στην καθημερινή ζωή: από τα τυχερά παιχνίδια του ΟΠΑΠ, τα κρατικά λαχεία και τις υποδρομίες, εκδηλώσεις του κρατικού τζόγου, μέχρι την αναζήτηση του κέρδους στις επιχειρήσεις των καζίνο και στα ηλεκτρονικά, τα άτομα που τζογάρουν ελπίζουν ότι η τύχη θα τους χαμογελάσει και θα ανοίξει τις πόρτες της σε μια ζωή με άφθονα υλικά αγαθά, όπου «δεν θα ξέρεις τι έχεις»! (όπως χαρακτηριστικά αναφέρει το διαφημιστικό σποτ του ΟΠΑΠ).

Δεν είναι λίγες οι φορές, βέβαια, που η δραστηριότητα του τζόγου, που κρύβει από πίσω την επιστήμη του τζόγου και μία βιομηχανία που επιδιώκει με όλα τα μέσα να μεγιστοποιήσει τα κέρδη της, ξεφεύγει από το χαρακτήρα της διασκέδασης και της ελπίδας και καταλήγει σε παθολογία, με όλες τις δυσάρεστες οικονομικές, ψυχολογικές και κοινωνικές συνέπειες.

Ο ΟΠΑΠ έχει αυξήσει τα κέρδη του κατά 1, 4 δις. ευρώ τα τελευταία δύο χρόνια. Αποτελεί μία από τις πλέον κερδοφόρες επιχειρήσεις της χώρας μας, με καθαρά κέρδη για το 2006, 500 εκατομ. ευρώ περίπου. Ανάλογα μεγέθη δίνονται και για τα ευρωπαϊκά καζίνο – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης Καζίνο. Τα κέρδη τους για το 2006 αγγίζουν τα 10,1 δισεκ. ευρώ. Τα στοιχεία αυτά και άλλα που παρατίθενται αργότερα αναδεικνύουν μία κοινωνική πραγματικότητα όπου ο τζόγος- κρατικός ή ιδιωτικός- δεν αποτελεί μία συνήθεια των λίγων αλλά ακμάζει μέσα από την εδραίωσή του ως κυρίαρχη πρακτική του σήμερα και όπου η αναζήτηση του εύκολου και γρήγορου πλουτισμού διαπρέπει ως νοοτροπία.

Την παραπάνω σύγχρονη τάση ενισχύει η ανάπτυξη του διαδικτύου και των επιλογών που προσφέρει ο κυβερνοχώρος : τα δυνητικά καζίνο και τα sites με τυχερά παιχνίδια στο ίντερνετ, ιδιαίτερα δημοφιλή και στους νέους, καταρρίπτοντας τους περιορισμούς του χώρου και του χρόνου, φέρνουν το τζόγο στον παίκτη, μετατρέποντάς τον σε παθητικό δέκτη της εμπειρίας.

Η λέξη τζόγος προέρχεται από την ιταλική λέξη *giuoco* που σημαίνει τυχερό παιχνίδι. Έτσι, τζογαδόρος είναι ο συστηματικός παίκτης τυχερών παιχνιδιών. Από τη φύση του, ο τζόγος περιλαμβάνει ένα βαθμό ρίσκου, που

έχει μία αρνητική αναμενόμενη αξία. Π.χ. στο casino οι πιθανότητες είναι εναντίον του παίκτη καθώς η επιχείρηση πρέπει να κερδίσει, άρα όσο περισσότερο παίζει κανείς, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες να χάσει. Σύμφωνα με τον Griffiths 3, κάποιες συμπεριφορές, μεταξύ των οποίων και ο τζόγος, είναι δυνητικά εξαρτητικές.

Οι εξαρτητικές συμπεριφορές χαρακτηρίζονται κυρίως από το στοιχείο της απώλειας του αυτοελέγχου. Οι προσπάθειες για αλλαγή της εξαρτητικής συμπεριφοράς συνήθως παρεμβάλλονται από υψηλά επίπεδα υποτροπής.

Ο τζόγος αποτελεί κοινωνική φαινόμενο ή σύγχρονη τάση, όπως μαρτυρούν τα στοιχεία, καθώς ένα μεγάλο ποσοστό ατόμων καταφεύγουν στα τυχερά παιχνίδια, με υπαρκτό τον κίνδυνο εξάρτησης. Από την άλλη, ο τζόγος είναι μία δραστηριότητα που αποφέρει τεράστια κέρδη στις επιχειρήσεις και το κράτος, και γι'αυτό η απαγόρευσή του καθίσταται ανέφικτη.

Ένα από τα βασικά θέματα που προκύπτουν με την εξάπλωση της δραστηριότητας του τζόγου είναι η αύξηση του αριθμού των παθολογικών παικτών. Είναι σαφές ότι ο τζόγος, όπως κάθε είδους εθισμός, αποτελεί ένα πολυπαραγοντικό φαινόμενο που έχει τις ρίζες του στην προδιάθεση του ατόμου, σε κοινωνικούς παράγοντες και τη φύση της ίδιας της δραστηριότητας. Ωστόσο ένα μεγάλο μερίδιο ευθύνης στην εκδήλωση της συμπεριφοράς του τζόγου φαίνεται να ανήκει στον τρόπο που η βιομηχανία του τζόγου και το επίσημο κράτος εκμεταλλεύονται το προϊόν. Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι οι τεχνολογικές εξελίξεις και η εκμετάλλευση της δραστηριότητας από τη βιομηχανία του τζόγου συνεισφέρουν σημαντικά στην ανάπτυξη του παθολογικού τζόγου. Ο τζόγος εγκλωβίζει τα άτομα. Είναι γνωστό ότι η προσβασιμότητα στο τζόγο οδηγεί σε αύξηση τόσο των κοινωνικών, όσο και των παθολογικών παικτών. Όταν υπάρχουν περισσότερες ευκαιρίες για να επιδοθεί το άτομο στη δραστηριότητα, ακμάζει ο τζόγος, κοινωνικός ή παθολογικός.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΠΑΠ, η ελληνική αγορά τυχερών παιχνιδιών του οργανισμού ανερχόταν σε 2.612 εκ. ευρώ για το 2001, ενώ το αντίστοιχο ποσό για τα καζίνο ήταν 1615 εκ. ευρώ 5.

7.2 . Οι συνέπειες του τζόγου.

A) στο ίδιο το άτομο. Οικονομικά προβλήματα ή και καταστροφή ακόμη. Προβλήματα υγείας – απόπειρες αυτοκτονίας. Έρευνα που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό Journal of Clinical Psychiatry (1996) δίνει τα εξής

στοιχεία: ποσοστό 17% των μελών της οργάνωσης απεξάρτησης από το τζόγο “Gamblers Anonymous” είχε προβεί σε απόπειρα αυτοκτονίας, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για αυτούς που αναζήτησαν θεραπεία για τον παθολογικό τζόγο ανερχόταν σε 24%

B) στην οικογενειακή ζωή

Διαταραχή στις οικογενειακές σχέσεις Ψυχολογίας - Διαζύγιο - Παραμέληση ή εγκατάλειψη παιδιών.

Ενδο-οικογενειακή βία

Γ) Συνέπειες στην εργασία. Κατάχρηση χρημάτων από το χώρο εργασίας Υψηλό ποσοστό απουσιών από την εργασία ή έλλειψη ενδιαφέροντος για την εργασία. Το Εθνικό Συμβούλιο Μελέτης Των Επιπτώσεων του τζόγου στην Αμερική εκτιμά ότι για το έτος 1997 τα προβλήματα οφειλόμενα στο τζόγο κόστισαν στη χώρα 5 δισεκ. δολάρια. Μεγαλύτερη ανησυχία εκδηλώνεται για τον ιντερνετικό τζόγο: τα στοιχεία για το 1998 δείχνουν 14.5 εκατ.δυνητικούς τζογαδόρους του κυβερνοχώρου και έσοδα 651 δις. δολάρια. Για το 1999 αναφέρονται 1300 δικτυακοί τόποι τζόγου.

7.3. Το κλασικό καζίνο

Τίποτα δεν αφήνεται στην τύχη σχετικά με την εμφάνιση και την διακόσμηση του χώρου ενός casino. Όλα είναι σχεδιασμένα έτσι ώστε οι παίκτες να παραμένουν και να ξοδεύουν χρήματα. Ποια είναι τα στοιχεία εκείνα που κάνουν το περιβάλλον του καζίνο να ενθαρρύνει τους ανθρώπους να παίζουν όλο και περισσότερο;

«Τα καζίνο κάνουν τον παίκτη να αισθανθεί ξεχωριστός, σε μία διάθεση ευφορίας. Τον βάζουν σε μία κατάσταση που θέλει να παραμείνει και να συνεχίσει να κάνει αυτό που κάνει» αναφέρει η Kati St Clair, ψυχολόγος επιχείρησης.

Αίσθηση του χρόνου. Στις αίθουσες των καζίνο δεν υπάρχουν ρολόγια ούτε φυσικός φωτισμός, κάτι που λειτουργεί αποπροσανατολιστικά για τους παίκτες. Οι ίδιοι οι εργαζόμενοι στο χώρο του καζίνο δε φορούν ρολόγια. Ο φωτισμός επίσης είναι σαν το φυσικό, ακόμη και το βράδυ, ώστε οι παίκτες να παρακινούνται να μένουν στα τραπέζια τους ή μπροστά από τα ηλεκτρονικά μηχανήματα.

Μουσική. Η μουσική που παίζεται στο καζίνο στοχεύει στο να παρατείνει την παραμονή του πελάτη στο χώρο του καζίνο. Έρευνες σχετικά με το ρόλο της μουσικής στην διάθεση και την οικονομική συμπεριφορά των

καταναλωτών έχουν δείξει ότι: η μουσική είναι απαλή και σε ένα συνεχόμενο ρυθμό, παρόμοια με αυτή που παίζεται σε μαγαζιά νυχτερινής διασκέδασης. Ειδικά η μουσική φαίνεται να παίζει κάποιο ρόλο στην απόκτηση, ανάπτυξη και διατήρηση της συμπεριφοράς του τζόγου. Η έκθεση στη μουσική μεταβάλλει την διάθεση προς την κατεύθυνση των ευχάριστων συναισθημάτων. Δύο από τις κύριες επιδράσεις της μουσικής είναι ότι μπορεί να αυξήσει την ψυχολογική ευφορία και να οδηγήσει σε χαλάρωση, στοιχεία που πιθανόν να επηρεάζουν τη συμπεριφορά σε οικονομικά περιβάλλοντα.

Αρκετές έρευνες έχουν καταδείξει τις επιδράσεις της μουσικής στις αγοραστικές προθέσεις των καταναλωτών. Επίσης φαίνεται ότι διαφορετικά είδη μουσικής δημιουργούν και ανάλογες διαθέσεις. Η μουσική που παίζει σε ένα περιβάλλον τζόγου, όπως είναι το casino, πιθανόν να έχει επιλεγθεί βασισμένη σε ήχους που παρακινούν για περαιτέρω τζόγο. Η μουσική δίνει την εντύπωση της ευχάριστης ατμόσφαιρας και την αίσθηση ότι το κέρδος στα τυχερά παιχνίδια είναι πιο συχνό από την απώλεια. Η μουσική προσαρμόζεται στο είδος των πελατών που απευθύνεται το οικονομικό περιβάλλον. Όσο πιο καλά και χαρούμενα νιώθει κάποιος, τόσο πιο πολλά ξοδεύει. Σε καζίνο του εξωτερικού οι πελάτες δηλώνουν την προτίμησή τους για τη μουσική που επιθυμούν να ακούσουν. Αυτό τους δίνει περαιτέρω ικανοποίηση και διάθεση να τζογάρουν περισσότερο.

Έρευνες δείχνουν ότι στοιχεία της ατμόσφαιρας του καζίνο παρακινούν συναισθήματα χαράς και ευχαρίστησης. Σύμφωνα με τον Meyer (1998) οι παίκτες των slot αναφέρουν την ατμόσφαιρα του καζίνο ως το πιο ισχυρό παράγοντα καθορισμού της ικανοποίησής τους από το τζόγο. Βασική διαδικασία που οδηγεί τα άτομα στο τζόγο είναι ότι αναζητούν συναισθηματικές διεξόδους ή επιδιώκουν τη συναισθηματική διέγερση (France,1902; Neighbors et al., 2002;Jacobs,1986; McCormick,1987).

Οι Mehrabian και Russell (1974) αναφέρουν ότι η συναισθηματική επίδραση του καζίνο διαφοροποιείται με βάση τρεις διαστάσεις: ευχαρίστηση, διέγερση και κυριαρχία.

Η παρακάτω έρευνα εξέτασε τη σχέση μεταξύ της ατμόσφαιρας του καζίνο, της διέγερσης και των προθέσεων των παικτών να επιδείξουν συμπεριφορά τζόγου με αυξημένο ρίσκο. Μετρήθηκαν οι προθέσεις για τζόγο, ο βαθμός της πληροφόρησης που παρείχε το καζίνο και αξιολογήθηκε η επιχείρηση. Με την τεχνική των εξομοιώσεων βίντεο παρουσιάστηκαν δύο μοντέλα σχεδιασμού καζίνο. Το ένα μοντέλο έδινε έμφαση στο χώρο – πράσινο περιβάλλον, ευχάριστη διακόσμηση, στοιχείο του νερού- ενώ το δεύτερο επικεντρωνόταν στα χαρ/κα των μηχανημάτων τυχερών παιχνιδιών.

Και οι δύο σχεδιασμοί παρουσιάζονταν με δύο τρόπους ήχου και μουσικής: είτε περιείχαν ήχους που έπαιζαν στο χώρο, είτε ακουγόταν ένα μουσικό cd.

Στην παρουσία των ήχων από τα μηχανήματα, ο σχεδιασμός καζίνο που επικεντρωνόταν στα χαρακτηριστικά των μηχανημάτων έφερε ένα υψηλότερο επίπεδο προθέσεων τζόγου και ρίσκου, σε σχέση με τη μουσική υπόκρουση. Η μουσική αύξησε τις προθέσεις για τζόγο κατά 30% για το σχεδιασμό του χώρου, ενώ τις μείωνε κατά 19% για το σχεδιασμό μηχανών. Το συμπέρασμα αποκτά μια χρησιμότητα ότι όταν μια αλλαγή στο περιβάλλον σχεδιάζεται για να αλλάξει την ατμόσφαιρα του καζίνο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο μακρο-σχεδιασμός της επιχείρησης. Τα άτομα σκοράρουν ψηλά στην αρέσκεια και στη προσεγγισιμότητα στην παρουσία μουσικής στη συνθήκη σχεδιασμού χώρου. Ωστόσο, η μουσική στη συνθήκη σχεδιασμού μηχανών δεν καταφέρνει να ανεβάσει ψηλά τους παραπάνω δείκτες. Αυτό πιθανόν να ενισχύει την άποψη ότι οι χειρισμοί του περιβάλλοντος εξαρτώνται από το σχεδιασμό του καζίνο. Στη συγκεκριμένη έρευνα οι χειρισμοί του καζίνο και της μουσικής υπόκρουσης δεν επέδρασαν στη διέγερση.

Τα επίπεδα του παθολογικού τζόγου σχετίζονται με την πιθανότητα της συμπεριφοράς με ρίσκο, ωστόσο οι παρεμβάσεις αφορούν όλους τους παίκτες το ίδιο. Οι χειρισμοί για μείωση των προθέσεων για τζόγο θα έχουν εφαρμογή σε όλους τους τύπους τζογαδόρων. Η πρόθεση για τζόγο συνδεόταν με την ψυχολογική αποκατάσταση, την προσέγγιση και την αρέσκεια.

Φαγητό και ποτό. Μία πολιτική που ακολουθούν τα καζίνο είναι η παροχή αλκοολούχων ποτών και σνακ δωρεάν για να κρατούν τους παίκτες. Αυτοί που κερδίζουν έχουν το μπόνους να τους σερβίρουν στο χώρο του παιχνιδιού.

Αέρας. Στον εξαερισμό των αιθουσών των καζίνο προστίθεται ένα συστατικό, οι φερομόνες, που ενισχύει τον επιθετικό τζόγο. Το οξυγόνο των μηχανημάτων εξαερισμού δεν είναι επαρκές. Εκτός από την ατμόσφαιρα του καζίνο και τις πολιτικές της επιχείρησης που επιδιώκουν να προσελκύσουν τον παίκτη, πλήθος ερευνών έχουν καταλήξει ότι υπάρχουν και άλλα χαρακτηριστικά που λειτουργούν ως κίνητρα για τον παίκτη. Τέτοια είναι η δομή και ο σχεδιασμός των μηχανημάτων και οι διάφορες συνθήκες που δημιουργεί το καζίνο. Η συνθήκη παρολίου κέρδους είναι η περισσότερο ενισχυτική στο καζίνο. Τα μηχανήματα παιχνιδιών παρέχουν ένα συγκεκριμένο αριθμό αυτής της συνθήκης. « Το παρολίον κέρδος κάνει τον παίκτη να υπερεκτιμά τις πιθανότητες κέρδους», σχολιάζει ο καθηγητής

ψυχολογίας του πανεπιστημίου του Καίμπριτζ, Luke Clark. «Εάν το παιχνίδι στα ηλεκτρονικά μηχανήματα εμφανίσει δύο κεράσια, ο παίκτης θα συνεχίσει να παίζει για το τρίτο. Επιπλέον, όταν ο παίκτης νομίζει ότι η δεξιότητά του μπορεί να επηρεάσει το αποτέλεσμα(ψευδαίσθηση ελέγχου), θα παίζει περισσότερο» . Υπάρχουν πλάγιοι τρόποι που τα casino μπορούν να εισάγουν καταστάσεις παρολίγου κέρδους και δήθεν ελέγχου του περιβάλλοντος, τακτικές που ενθαρρύνουν τους παίκτες να συνεχίζουν με το τζόγο.

Περίπτωση ενός καζίνο: Club hotel Loutraki

Το Club Hotel Casino Loutraki είναι ένα από τα πιο γνωστά ελληνικά casino. Διαθέτει 70 τραπέζια ρουλέτας, blackjack, poker, μπίνγκο, runto banco, craps και περίπου 1000 slot machines. Το καζίνο απασχολεί σημαντικό αριθμό εργαζομένων.

Η επιχείρηση εφαρμόζει διάφορες πολιτικές προσέλκυσης πελατών, τις οποίες ονομάζει προωθητικές ενέργειες:

- Με τη δεύτερη επίσκεψη προσφέρονται δωρεάν είσοδος και μία πρόσκληση σε γεύμα ή δείπνο για δύο άτομα στο εστιατόριο του καζίνο
- Με την πέμπτη επίσκεψη στο καζίνο μια δωρεάν διαμονή για δύο άτομα στο πολυτελές ξενοδοχείο της επιχείρησης
- Σε συγκεκριμένες ημερομηνίες κληρώνονται μετρητά και αυτοκίνητα
- Τα λεωφορεία του casino μεταφέρουν με καθημερινά δρομολόγια από και προς την Αθήνα τους πελάτες της επιχείρησης. Όσοι επιλέγουν τον τρόπο αυτό δικαιούνται παροχών.
- Με το πρόγραμμα gold slot points, οι παίκτες των ηλεκτρονικών τυχερών παιχνιδιών συγκεντρώνουν πόντους που τους ανταλλάσσουν με δώρα.
- Όταν ένας πελάτης συνοδεύεται από άτομο που επισκέπτεται για πρώτη φορά το casino κερδίζουν και οι δύο δωρεάν είσοδο.
- Κάθε επίσκεψη στο καζίνο δίνει πόντους στον παίκτη, τους οποίους μπορεί να ανταλλάξει με κάποιες από τις υπηρεσίες, όπως διαμονή στο ξενοδοχείο, γεύματα στα

εστιατόρια και δωρεάν μελλοντική είσοδο (πρόγραμμα In&Win).

- Το πρόγραμμα Πρωινό club All Inclusive απευθύνεται σε όσους επισκέπτονται το καζίνο τα πρωινά από τις 7:00 μέχρι τις 10:00. Κάθε επίσκεψη αντιστοιχεί σε 30 πόντους που ανταλλάσσονται με υπηρεσίες. Αυτές είναι μερικές από τις παροχές που συναντάει κανείς με την είσοδό του στο casino. Προχωρώντας στις αίθουσες των παιχνιδιών θα δει ένα περιβάλλον εντυπωσιακό : έντονα φώτα, μουσική, πολύ κόσμο, χρώματα.

Στο χώρο υπάρχουν πολλά μπαρ, σε κοντινή απόσταση μεταξύ τους. Τα ποτά που προσφέρονται είναι δωρεάν και οι πελάτες μπορούν να κάνουν απεριόριστη κατανάλωση αλκοόλ. Στις αίθουσες του casino δεν συναντούμε ρολόγια - πράγματι οι παίκτες είναι σα να χάνουν την αίσθηση του χρόνου.

7.5 Η οργανωτική δομή του φυσικού casino.

Στο κλασικό καζίνο, το οργανόγραμμα καθορίζει τα εξής τμήματα :

- 1) οικονομικό τμήμα. Εδώ ανήκουν το λογιστήριο, η μισθοδοσία, η προμήθειες, το warehouse, ο οικονομικός έλεγχος, και το Ταμείο. Το Ταμείο έχει τις εξής θέσεις : οικονομικός ελεγκτής, διευθυντής, βοηθός διευθυντή, προϊστάμενος και ταμίες.
- 2) Τμήμα Διαχείρισης της Πληροφορίας (Management Information System)
- 3) Τμήμα Ανθρώπινου Δυναμικού
- 4) τμήμα Marketing
- 5) τμήμα food and beverage
- 6) τμήμα συντήρησης
- 7) Τμήμα Παιχνιδιών (gaming). Εδώ ανήκουν τα τυχερά παιχνίδια που παίζονται στα τραπέζια. Στο τμήμα συναντούμε τις εξής θέσεις εργασίας: shift managers, pit bosses, inspectors, dealers
- 8) τμήμα ηλεκτρονικών τυχερών παιγνίων (slots)
- 9) τμήμα ασφάλειας (security)
- 10) surveillance-επιτήρηση, παρακολούθηση

Οι dealers και οι προϊστάμενοι στο τμήμα παιχνιδιών είναι οι κατηγορίες εργαζομένων που έρχονται σε άμεση επαφή με τους πελάτες του καζίνο. Οι προϊστάμενοι επιβλέπουν τη λειτουργία των τυχερών παιχνιδιών και το προσωπικό. Κινούνται ανάμεσα στα τραπέζια και αρμοδιότητά τους είναι να διασφαλίζουν ότι όλα κινούνται ομαλά. Επίσης σχεδιάζουν και οργανώνουν δραστηριότητες για τους πελάτες, πχ. διαμονή στο ξενοδοχείο του καζίνο.

Οι slot attendants συντονίζουν και επιτηρούν το τμήμα των τυχερών ηλεκτρονικών παιχνιδιών. Ανάμεσα στα καθήκοντά τους είναι να μοιράζουν τα κέρδη στους παίκτες, να κάνουν επανεκκίνηση των μηχανημάτων μετά τα κέρδη και να εφοδιάζουν τα μηχανήματα με χρήματα. Οι dealers λειτουργούν τα παιχνίδια στα τραπέζια όπως blackjack και ρουλέτα και ευθύνονται για την ομαλή διεξαγωγή των παιχνιδιών. Συχνά μοιράζουν κάρτες στους παίκτες.

Οι θέσεις εργασίας στο καζίνο απαιτούν συγκεκριμένες δεξιότητες ή προσόντα. Έτσι οι εργαζόμενοι στο τμήμα του gaming πρέπει να διαθέτουν

δεξιότητες εξυπηρέτησης πελατών. Η συνεισφορά τους στο επίπεδο παροχής υπηρεσιών του casino είναι κρίσιμη, καθώς έρχονται σε άμεση επαφή με τους πελάτες. Πρέπει επίσης να διαθέτουν επικοινωνιακές δεξιότητες, εξωστρεφή προσωπικότητα και την ικανότητα να διατηρούν την ψυχραιμία τους και να έχουν αυτοέλεγχο. Ο αυτοέλεγχος είναι κρίσιμο στοιχείο καθώς οι παίκτες του τζόγου συχνά μπορεί να έχουν άσχημη συναισθηματική κατάσταση και να αποδίδουν την ατυχία τους ακόμη και στον εργαζόμενο του καζίνο που συντελεί στην διεξαγωγή του παιχνιδιού. Για το λόγο αυτό, στη σχολή εκπαίδευσης του καζίνο ένα από τα σημεία στα οποία εξασκούνται οι μελλοντικοί κρουπιέρηδες και dealers είναι η διατήρηση του αυτοελέγχου και της ψυχραιμίας υπό συνθήκες πίεσης και γενικότερα ψυχοπιεστικών καταστάσεων. Είναι σύνηθες κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης οι εκπαιδευτές να πιέζουν τον εκπαιδευόμενο τόσο πολύ ώστε αυτός να ξεσπάει σε κλάματα ή να εγκαταλείπει την σχολή. Ο χειρισμός των συνθηκών που δημιουργούνται στο καζίνο και η γνώση της συναισθηματικής κατάστασης του παίκτη είναι πολύ σημαντικά στοιχεία για την έκβαση του παιχνιδιού αλλά και γενικότερες δεξιότητες που πρέπει να διαθέτει ο εργαζόμενος. Οι εργαζόμενοι στο χώρο των παιχνιδιών, πρέπει επίσης να διακρίνονται από εχεμύθεια, καθώς διαχειρίζονται μεγάλα χρηματικά ποσά και να έχουν μαθηματική σκέψη.

7.6 Το δυνητικό casino

Το πρώτο δυνητικό casino έκανε την εμφάνισή του τον Αύγουστο του 1995, από την Internet Casinos Inc. Το site προσέφερε δεκαοκτώ διαφορετικά παιχνίδια 101. Σε λιγότερο από τέσσερα χρόνια τα δυνητικά casino γνώριζαν ταχεία ανάπτυξη. Από τότε ο διαδικτυακός τζόγος έχει αναπτυχθεί κι άλλο, ώστε να αποτελεί σήμερα μία από τις μεγαλύτερες πηγές εσόδων από το διαδίκτυο για τις κυβερνήσεις πολλών χωρών 102.

Πίσω από τον ηλεκτρονικό τζόγο βρίσκεται μία βιομηχανία που αναπτύσσεται ραγδαία (www.netaddiction.com/_online_gambling.addiction.html). Ο παγκόσμιος τζίρος ανέρχεται σε 9.5 δισεκ. ευρώ το χρόνο. Προβλέπεται ότι οι παίκτες μέσω διαδικτύου σε όλο τον κόσμο θα αυξηθούν σε 217,5 εκατ. το 2010

Έρευνα που διεξήχθη από την American Gaming Assosiation (Ένωση των Αμερικάνικων Καζίνο) έδειξε ότι ο αριθμός των on line τζογαδόρων διπλασιάστηκε το 2005 σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά και ότι το 70% των παικτών του ίντερνετ ξεκίνησαν να παίζουν μόλις τα τελευταία τρία

χρόνια 104 . Ο πρόεδρος της εταιρείας που διεξήγαγε την έρευνα δήλωσε: « Το κεντρικό σημείο είναι το στοιχείο της ευκολίας. Οι ίδιοι λόγοι που οδηγούν τους καταναλωτές στο 7- Eleven για να ψωνίσουν – εύκολη πρόσβαση και ανοιχτά όλο το 24 ωρο- οδηγούν τους ανθρώπους στον online τζόγο. Υπάρχει επίσης η άνεση, η χαλάρωση και η ανωνυμία. Δε χρειάζεται να ανακατεύονται με το πλήθος».

Η Ένωση των Καζίνο της Αμερικής έκανε μία πρόταση προς το Κογκρέσο για την έναρξη μίας επίσημης μελέτης για τον τζόγο στο ίντερνετ, διάρκειας ενός έτους. Η πρόταση αυτή ενισχύεται από την παραπάνω έρευνα της AGA. Η Ένωση διεξάγει κάθε χρόνο μία μεγάλη έρευνα στην Αμερική – ονομάζεται Survey of Casino Entertainment- όμως το 2006 αντιμετώπισε για πρώτη φορά σε βάθος το θέμα του διαδικτυακού τζόγου. Ο πρόεδρος της ένωσης κ. Φρανκ Φάρενκοφ δήλωσε ότι όσο περισσότερο αναπτύσσεται ο on line τζόγος τόσο ο κλάδος των παραδοσιακών καζίνο θα αρχίσει να το αντιλαμβάνεται. Οι υπολογισμοί για το 2006 αφορούσαν περίπου 12-15 δις δολάρια στα on line παιχνίδια, το 60% των οποίων προέρχεται από πολίτες των ΗΠΑ.

Όστόσο στην Αμερική το Κογκρέσο έκρινε παράνομο τον ηλεκτρονικό τζόγο και αποφάσισε την απαγόρευσή του.

Ο τζόγος στους δικτυακούς τόπους πολλές φορές ξεφεύγει από τα παιχνίδια των καζίνο, όπως η ρουλέτα ή τα παιχνίδια με τράπουλα. Εκρηκτική ανάπτυξη γνωρίζει το στοίχημα για αθλητικούς αγώνες και παιχνίδια άλλων τύπων. Στο δυνητικό καζίνο ο παίκτης μπορεί να ελέγξει τους κανόνες των παιχνιδιών και έχει πρόσβαση στα ποσοστά κερδών (pay-out)

Η ανωνυμία και η ελευθερία των επιλογών που δίνει το διαδικτυακό καζίνο αποτελούν ισχυρούς παράγοντες δημιουργίας προβληματικού τζόγου. Όσον αφορά στην ανωνυμία, το καζίνο του κυβερνοχώρου επιτρέπει στον παίκτη, να συντηρεί το πάθος του τζόγου και να το κρατά μυστικό, χωρίς να αποκτά το στίγμα του τζογαδόρου.

Η ελευθερία επιλογών συνίσταται στη δυνατότητα του ατόμου να επισκέπτεται διαφορετικά καζίνο του διαδικτύου, καταργώντας τη δέσμευση της φυσικού τόπου.

Οι παροχές του δικτυακού τζόγου προσφέρουν πολλές υπηρεσίες στον χρήστη με συνέπεια να μειώνεται το κόστος αναζήτησης, από τον ίδιο, πληροφοριών.

Η υποστήριξη πελατών από το δικτυακό καζίνο αλλάζει. Στο φυσικό καζίνο υπάρχουν τα Γραφεία Εξυπηρέτησης Πελατών, με συνεχή λειτουργία.

Η Lasseter Online, το πρώτο καζίνο του κυβερνοχώρου με νόμιμη άδεια λειτουργίας, έχει κερδίσει το βραβείο στην εξυπηρέτηση πελατών. Θεωρείται ηγέτης στην on line υποστήριξη πελατών όχι μόνο στον τομέα της βιομηχανίας των τυχερών παιχνιδιών αλλά και στους χώρους των ασφαλειών και των τραπεζών. Η Lasseters OnLine λειτουργεί ένα κέντρο υποστήριξης πελατών βασισμένο στον ιστό, κάνοντας χρήση των e- mail και της ζωντανής αναμεταδιδόμενης συνομιλίας (live chat). Οι απαντήσεις στα αιτήματα των πελατών δίνονται μέσα σε 15 λεπτά και το 99% των e-mail απαντώνται σε μία ώρα. Στην περίπτωση των chat τα αιτήματα διεκπεραιώνονται μέσα σε 4 δευτερόλεπτα. Ένδειξη της ποιότητας των υπηρεσιών της εταιρείας αποτελούν και τα υψηλά επίπεδα ικανοποίησης των πελατών της.

Το δυνητικό καζίνο βάζει τον τζογαδόρο σε πιο έντονη πραγματικότητα σε σχέση με το φυσικό καζίνο. Το φυσικό καζίνο δεν νοηματοδοτείται μόνο από το τζόγο αλλά και από το εντυπωσιακό περιβάλλον, με παροχές, διασκέδαση, κοινωνικές επαφές. Αντίθετα, ένας χρήστης του διαδικτύου δεν έχει άλλο λόγο να επισκεφθεί κάποιο δικτυακό τόπο τζόγου παρά μόνο το κέρδος (ή καλύτερα την πιθανότητα κέρδους). Όταν λοιπόν ένα παιχνίδι στον υπολογιστή οδηγεί σε απώλεια χρημάτων, οι συνέπειες μπορεί να είναι πιο σοβαρές. Ο τζόγος μέσω του διαδικτύου δημιουργεί ευκολότερα εθισμό ή εξάρτηση, λόγω της ταχύτητας δράσης και της δυνατότητας του ατόμου να παίζει σε συνθήκη απομόνωσης

Στο δυνητικό καζίνο, είναι πιο εύκολο να συνεχίσουμε να παίζουμε, παρόλο τις ήττες του παρελθόντος. Όταν απαιτούνται μόνο μερικά κλικ του ποντικιού για να συνεχίζει να τζογάρει ο παίκτης, η διαδικασία γίνεται πιο απλή.

Στο φυσικό καζίνο η λειτουργία του ελέγχου διασφαλίζεται με ποικίλους τρόπους : τους εργαζομένους pit bosses, την εναλλαγή προσωπικού, την παρουσία κάμερας, την επιτήρηση. Οι τρόποι αυτοί, σε ένα τελικό επίπεδο, προστατεύουν τον παίκτη. Στη δικτυακή βιομηχανία του τζόγου ο έλεγχος καθίσταται δύσκολος.

Συνήθως οι εταιρείες που στήνουν καζίνο στο ίντερνετ έχουν έδρα σε άλλη χώρα από αυτή που παρέχουν τις υπηρεσίες τους, ίσως και για να αποποιηθούν των νομικών ευθυνών τους. Το γεγονός αυτό καθιστά δύσκολο τον έλεγχο του εάν η επιχείρηση λειτουργεί με νόμιμο τρόπο ή πόσο αξιόπιστες υπηρεσίες παρέχει. Προκύπτει επίσης το θέμα της διαφάνειας της ταυτότητας του παροχέα - ο παίκτης στον διαδικτυακό τζόγο δεν είναι σε

θέση να γνωρίζει ποια είναι η επιχείρηση την οποία επισκέπτεται σε μια δεδομένη στιγμή μέσω του site.

Η νομιμότητα του λογισμικού που υποστηρίζει το σύστημα και η αξιοπιστία των δεδομένων που διακινούνται μεταξύ παροχέα και πελάτη συχνά διαφεύγουν του ελέγχου, με κίνδυνο το λογισμικό να χρησιμοποιηθεί για να εξαπατήσει τους χρήστες του τζόγου. Επίσης οι επιδέξιοι hackers είναι πιθανό να αποκτήσουν πρόσβαση στο εσωτερικό σύστημα του on line casino προκαλώντας οικονομικές απώλειες στους παίκτες

Το πρόβλημα της ασφάλειας είναι επίσης πολύ σημαντικό. Οι χάκερ, εκτός από τη δυνατότητα υποκλοπής των αριθμών πιστωτικών καρτών, μπορούν στα καζίνο on-line να επέμβουν στο λογισμικό των παιχνιδιών και να αλλάξουν τις πιθανότητες υπέρ τους. Υπαρκτός είναι επίσης ο κίνδυνος της έλλειψης διαφάνειας στην ασφάλεια των υπηρεσιών που παρέχονται από τους δικτυακούς τόπους.

Άρθρο του περιοδικού Law & Order (2001) αναφέρει ότι μια υπηρεσία της IBM κατάφερε να «σπάσει» τα συστήματα ασφαλείας επιχειρήσεων ηλεκτρονικού εμπορίου σε ποσοστό 90%! Απαιτείται η ανάπτυξη συστημάτων ασφαλείας , όπως encryption, firewall (ζώνες ασφαλείας), που να διασφαλίζουν την αξιοπιστία του ηλεκτρονικού τζόγου.

Η έλλειψη ασφάλειας των πληρωμών στους χρήστες είναι ένα άλλο θέμα που θέτει η συναλλαγή στον κυβερνοχώρο. Οι παροχείς on-line casino προσφέρουν πληρωμές μέσω πιστωτικών καρτών και τραπεζικών λογαριασμών, κάτι που δε διασφαλίζει τον παίκτη στο internet.

Οι επιχειρήσεις που λειτουργούν στο διαδίκτυο μπορεί να παρουσιάζουν τεχνικά και νομικά εμπόδια στη συλλογή των κερδών (Conway and Koehler, 2000).

Ένα επιπλέον πρόβλημα αποτελεί η απουσία πληροφόρησης στους καταναλωτές σχετικά με τις ισοδυναμίες και τη φορολόγηση του ξένου συναλλάγματος. Λίγες επιχειρήσεις ενημερώνουν ότι υπάρχει ισοδυναμία του ξένου νομίσματος μόνο εάν η υπηρεσία πληρώνεται για τη χρήση ξένου λογαριασμού μέσω πιστωτικής κάρτας. Το είδος της συναλλαγής στο διαδίκτυο επιβάλλει τη χρήση προειδοποιήσεων και ενημέρωσης καθώς πολλές συνδιαλλαγές πραγματοποιούνται με ξένους λογαριασμούς.

7.7. Οι κίνδυνοι που κρύβουν οι επισκέψεις σε δυνητικά καζίνο

Ένας κίνδυνος που εγκυμονεί η επίσκεψη στο διαδικτυακό καζίνο είναι η χρήση των καρτελών. Πρόκειται για ένα σχόλιο κρυμμένο στην ιστοσελίδα το

οποίο βοηθάει τις μηχανές αναζήτησης να κατηγοριοποιούν τα sites. Για παράδειγμα, όταν κάποιος αναζητεί στο διαδίκτυο πληροφόρηση για τον παθολογικό τζόγο, εμφανίζονται στην οθόνη τόποι δυνητικών καζίνο, που προσκαλούν τον παίκτη να τα επισκεφθεί.

Παρόμοια πρακτική αποτελεί όταν κάποιος επιχειρεί να βγει από ένα συγκεκριμένο site, να εμφανίζεται αμέσως κάποιο άλλο με παρόμοιες υπηρεσίες, καλώντας τον να κάνει χρήση των υπηρεσιών.

Οι δικτυακοί τόποι συλλέγουν με μεγάλη ευκολία πληροφορίες προσωπικών δεδομένων των μερών μιας συναλλαγής και τις εκμεταλλεύονται κατάλληλα. Όταν παραγγέλνεται ένα προϊόν ή υπηρεσία δημιουργείται κι ένα προφίλ πελατών. Στον ηλεκτρονικό τζόγο, οι πληροφορίες από τους παίκτες δημιουργούν βάσεις και προφίλ καταναλωτών, αξιοποιούνται για την προσέλκυση πελατών και την δημιουργία προγραμμάτων αφοσίωσης. Οι επιχειρήσεις γνωρίζουν κάθε στιγμή για κάθε παίκτη, ποια παιχνίδια προτιμάει περισσότερο, πόσο χρόνο διαθέτει στον ιντερνετικό τζόγο ή τι χρηματικό ποσό επενδύει. Οι συνέπειες γίνονται εμφανείς: μία τάση εισβολής στην ιδιωτικότητα του ατόμου και σε απόρρητα στοιχεία. Οι επιχειρήσεις τζόγου του κυβερνοχώρου παγιδεύουν τα σχήματα και τους τρόπους παιχνιδιού των παικτών.

7.8 Ο online παθολογικός παίκτης

Έρευνες δείχνουν ότι τα άτομα που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για να τζογάρουν, μπορεί να έχουν πιο σοβαρό πρόβλημα εθισμού από τους άλλους. Το πόρισμα αυτό δημοσιεύεται στο *Psychology of Addictive Behaviors*, περιοδικό που εκδίδεται από την Αμερικανική Ψυχολογική Εταιρεία.

Τα υποκείμενα της έρευνας δήλωσαν σε ένα μικρό ποσοστό ότι παίζουν μέσω ίντερνετ, ωστόσο η πλειοψηφία αυτών που τζογάρουν στο διαδίκτυο βρέθηκε να έχει σε μεγαλύτερο βαθμό την παθολογία του τζογαδόρου. Οι ερευνητές καταλήγουν ότι «η διαθεσιμότητα του on-line τζόγου μπορεί να έλκει τα άτομα που αναζητούν μοναχικά ή ανώνυμα πλαίσια για τις συμπεριφορές του τζόγου». Με την εξάπλωση του διαδικτύου, διευκολύνεται αυτός που θέλει να κρύψει την παθολογική συμπεριφορά

Ο ιντερνετικός τζόγος ανήκει στην ευρύτερη κατηγορία των προβλημάτων που χαρακτηρίζονται ως εξαρτήσεις από το δίκτυο. Πρόκειται για ένα νέο εθισμό που φαίνεται να αποκτά σημαντικές διαστάσεις. Οι εξαρτήσεις από το ίντερνετ αποτελούν διαταραχή του

συναισθήματος. Ο on line τζόγος περιλαμβάνει συμπεριφορές όπως: έμμονο δικτυακό τζόγο, αγορές, δημοπρασίες κ.α. Οι χρήστες του διαδικτύου κάνουν χρήση των δυνητικών καζίνο, των οίκων δημοπρασιών μόνο και μόνο για να χάσουν μεγάλα χρηματικά ποσά και να καταλήξουν στη διαταραχή των εργασιακών και κοινωνικών τους σχέσεων

Το ίντερνετ χρησιμοποιείται ως ένα μέσο που πυροδοτεί άλλες εξαρτήσεις. Ο παθολογικός τζογαδόρος εκφράζει τη συγκεκριμένη συμπεριφορά μέσω του διαδικτύου. Για τον εθισμένο στο τζόγο, το ίντερνετ θα μπορούσε να είναι πολύ επικίνδυνο μέσο. Για παράδειγμα, τα δομικά χαρακτηριστικά του λογισμικού προωθούν την αλληλεπίδραση και καθορίζουν *εναλλακτικές πραγματικότητες* στο χρήστη. Σε συνδυασμό και με το πλεονέκτημα της ανωνυμίας δίνει ψυχολογικά κίνητρα στους χρήστες. Αυτό που φαίνεται να κάνει το ίντερνετ είναι να διευκολύνει τους κοινωνικούς παίκτες να παίζουν πιο πολύ σε σχέση με τους συμβατικούς τρόπους.

Η παθολογική χρήση του ίντερνετ σχετίζεται με άλλες ψυχικές διαταραχές, όπως η κατάθλιψη. Έρευνα που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό *CyberPsychology & Behavior* (1998) έδειξε ότι αυξημένα επίπεδα κατάθλιψης συνδέονται με την εξάρτηση από το ίντερνετ 115. Συγκεκριμένα, οι εθισμένοι στο διαδίκτυο έκαναν χρήση αυτού 38 ώρες την εβδομάδα κατά μέσο όρο, για θέματα που δε σχετιζόνταν με εργασία ή σπουδές, με σημαντικές συνέπειες σε εργασία, ακαδημαϊκή επίδοση και διαπροσωπικές σχέσεις. Όσοι έκαναν χρήση του διαδικτύου σε λογικά πλαίσια, δαπανούσαν 8 ώρες την εβδομάδα. Μεγαλύτερη εξάρτηση σημειώθηκε στις περιπτώσεις που το ίντερνετ έδινε την δυνατότητα αλληλεπίδρασης, όπως στους χώρους αναμεταδιδόμενης συνομιλίας (chat rooms) ή σε on-line παιχνίδια.

Οι ανήλικοι που επισκέπτονται δυνητικά καζίνο φαίνεται ότι διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο εθισμού στον τζόγο 116. Τα πρώτα σημεία εθισμού είναι: επιδεικνύουν μία αυξανόμενη ανάγκη να στοιχηματίζουν περισσότερα χρήματα από ότι συνήθως, υποτιμούν τις απώλειες και υπερτιμούν τα κέρδη τους και εγκλωβίζονται στην εμπειρία που, μέσα σε ένα πλαίσιο ανωνυμίας και ιδιωτικότητας, τους δίνει το διαδίκτυο, από τη μια να τζογάρουν και από την άλλη να κρατούν την εξάρτηση μυστική

Ένα άλλο μοντέλο δίνει απάντηση στο ερώτημα γιατί ο ιντερνετικός τζόγος αλλά και τα τυχερά παιχνίδια και οι δημοπρασίες στο διαδίκτυο προκαλούν εθισμό 117. Το μοντέλο αυτό προσδιορίζει τρεις παράγοντες υπεύθυνους για την ανάπτυξη συμπεριφορών εθισμού στο διαδίκτυο: α) την προσβασιμότητα. Αναφέρεται στην ιδιότητα του δικτυακού καζίνο να

καταργεί τους περιορισμούς του χώρου και του χρόνου. Το άτομο μπορεί να μπει οποιαδήποτε στιγμή στην εικονική πραγματικότητα του διαδικτύου και να ικανοποιήσει το πάθος του τζόγου ή άλλες ανάγκες αγορών, παιχνιδιού κλπ.

β) τον έλεγχο. Αφορά τον έλεγχο που μπορεί το άτομο να ασκήσει στις δικές του on line δραστηριότητες, σχετικά με τις αγορές. Η δυνατότητα ελέγχου καθιστά αυτόματα περιττή την ύπαρξη πωλητών στον κυβερνοχώρο.

γ) την ευχαρίστηση/διέγερση. Η ευχαρίστηση αντιπροσωπεύει τα συναισθήματα που προκαλεί το κέρδος. Στο τζόγο εάν κάποιος κερδίσει χρήματα, είναι μια ισχυρή ενίσχυση για να συνεχίσει να παίζει. Το δυνητικό καζίνο δημιουργεί μια εναλλακτική πραγματικότητα στον παίκτη, που συχνά παρουσιάζει μεγαλύτερο ενδιαφέρον από τη φυσική πραγματικότητα. Στις δημοπρασίες αίσθημα ευφορίας δημιουργεί η αίσθηση ότι δίνοντας την μεγαλύτερη προσφορά κερδίζεις.

7.9. Οι συνέπειες της εξάπλωσης των καζίνο του κυβερνοχώρου

Ο εθισμός στο ιντερνέτ καταλήγει να αποτελεί σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα. Οι αριθμοί είναι αποκαλυπτικοί: 343 δις δολάρια δόθηκαν στα αντεργατικά παιχνίδια στην Αυστραλία το πρώτο εξάμηνο του 2006, αύξηση 8% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο. Το 53% των Αυστραλών έπαιξαν παιχνίδια στον υπολογιστή- 13% περισσότερο από τους Ευρωπαίους 118. Οι ψυχολόγοι αναφέρουν ότι υπάρχει μία σταθερή αύξηση στον αριθμό των εξαρτημένων από τα τυχερά παιχνίδια στο διαδίκτυο, μία αύξηση που δείχνει ότι το πρόβλημα είναι ίδιων διαστάσεων με τη χρήση ναρκωτικών και αλκοόλ. Από την άλλη σε αρκετές χώρες ανοίγουν κλινικές θεραπείας για τις εξαρτήσεις από τον τζόγο.

Η παθολογική χρήση του διαδικτύου γενικότερα σχετίζεται με : αυξημένη κοινωνική απομόνωση, κατάθλιψη, συγκρούσεις στην οικογένεια, αυξημένη συχνότητα διαζυγίων, ακαδημαϊκή αποτυχία, απώλεια της εργασίας, σημαντικά οικονομικά προβλήματα

Το προφίλ του τυπικού on line τζογαδόρου, όπως προκύπτει από έρευνα της Ένωσης των Αμερικάνικων Καζίνο, είναι : κυρίως άνδρας, κάτω των 40 ετών, με ανώτερη μόρφωση και υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Οι περισσότεροι παίκτες του ιντερνέτ συμμετέχουν σε δύο τουλάχιστον διαφορετικές δραστηριότητες στοιχηματισμού, ανάμεσα στο πόκερ, τα παραδοσιακά παιχνίδια του καζίνο και τα στοιχήματα στα σπορ

Οι εθισμένοι παίκτες τυχερών παιχνιδιών δηλώνουν ότι ηρεμούν και νιώθουν συναισθήματα ευφορίας όταν παίζουν. Αποκαλυπτική είναι η μαρτυρία ενός 34χρονου άνδρα από την Αυστραλία ο οποίος βρίσκεται σε θεραπεία μετά από εξάρτηση 10 ετών. «Έπαιζα οκτώ ώρες την ημέρα και αν αυτό δε γινόταν, ένιωθα ευερέθιστος και νευρικός. Συνήθιζα να παίρνω ταμπλέτες καφεΐνης για να παραμένω ξύπνιος και να μπορώ να παίζω. Κάπνιζα μαριχουάνα για να ηρεμήσω από την διέγερση που μου προκαλούσε το παιχνίδι». Αναφέρει επίσης ότι ο γάμος του διαλύθηκε εξαιτίας της εξάρτησής του και έπειτα έχασε και τη δουλειά του. Άνεργος πια, κλειδωνόταν στο δωμάτιό του και έπαιζε 20 ώρες την ημέρα. Η δυνητική πραγματικότητα δίνει στο άτομο ρόλους που θα ήθελε. «Όταν παίζεις, μπορείς να είσαι κάποιος που στην πραγματικότητα δεν είσαι ....να ζεις τη ζωή που θα ήθελες», λέει ο πρώην παίκτης

Η Νότια Κορέα είναι μία από τις πιο καλωδιωμένες χώρες στον κόσμο. Περισσότερος από το μισό πληθυσμό έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο ενώ στη χώρα υπάρχουν περισσότερα από 25000 ίντερνετ καφέ τα οποία λειτουργούν όλο το 24ωρο. Η Νότια Κορέα αποτελεί έναν παράδεισο για τους online παίκτες τυχερών παιγνίων από όλο τον κόσμο, οι οποίοι επισκέπτονται τη χώρα για να παίξουν.

Η εξάρτηση από το ίντερνετ αποτελεί ένα πρόβλημα που τείνει να πάρει μεγάλες διαστάσεις, με περισσότερο από το ένα τρίτο των χρηστών του ιστού να διατρέχουν τον κίνδυνο της εξάρτησης. Για το λόγο αυτό, έχουν συσταθεί online συμβουλευτικές υπηρεσίες, ενώ τον Απρίλιο του 2002 λειτούργησε ο πρώτος κυβερνητικός οργανισμός – το Κέντρο πρόληψης και Συμβουλευτικής για εξαρτήσεις από το διαδίκτυο.

Στο διαδίκτυο τα παιχνίδια είναι δυνητικά, ωστόσο τα χρήματα που δίνονται είναι αληθινά, κάτι που ξεχνούν οι παίκτες. Η δημοσκόπηση που διεξήχθη το 2006 στον Καναδά από το συμβούλιο Υπεύθυνου Τζόγου έδειξε ότι το 69% των κατοίκων του Οντάριο πιστεύουν ότι το online poker είναι δημοφιλές και αυτό αποτελεί πρόβλημα. Επίσης ένας στους πέντε παίζουν με κίνητρο τα χρήματα και τόσοι ανησυχούν ότι ένα δικό τους άτομο αναπτύσσει πρόβλημα τζόγου.

Το Εθνικό Συμβούλιο στον Προβληματικό Τζόγο αναφέρει ότι το ίντερνετ είναι ιδιαίτερα ελκυστικό για τον παθολογικό τζογαδόρο γιατί προσφέρει εύκολη πρόσβαση, ανωνυμία και κοινωνική απομόνωση. Επίσης ο παίκτης έχει την αίσθηση ότι δεν ξοδεύει χρήματα, καθώς κάνει χρήση της πιστωτικής κάρτας ή άλλων μέσων. Οι οικονομικές συναλλαγές στο διαδίκτυο φαίνονται λιγότερο πραγματικές, έτσι ο παίκτης πιο εύκολα αρνείται τα οικονομικά

προβλήματα που αποκτά. Η χρήση του ηλεκτρονικού χρήματος λειτουργεί με το να μην κρατά επαφή ο παίκτης με το γεγονός ότι ξοδεύει τόσα χρήματα. Ανήλικοι περίπου 10 ετών μπαίνουν στα site με παιχνίδια πόκερ που προσφέρουν δωρεάν εξάσκηση, όπως δήλωσε ο ψυχολόγος J. Derevensky στην διημερίδα που διοργάνωσε η Ένωση Novia Scotia.

Ο ψυχολόγος αναφέρει στοιχεία ερευνών: το 10% παιδιών ηλικίας 12 έως 13 ετών έχουν παίξει σε αυτά τα δοκιμαστικά sites. Μπορεί αυτό να φαίνεται ακίνδυνο, αλλά οι ειδικοί συμφωνούν ότι οι νέοι που εθίζονται με τον τζόγο έχουν ξεκινήσει από την έκθεση σε τέτοια sites στο ίντερνετ. Σύμφωνα με το Συμβούλιο για τον Παθολογικό Τζόγο, στο Νιου Τζέρσεϋ, το ποσοστό των φοιτητών τζογαδόρων στα on line στοιχήματα έχει σχεδόν διπλασιαστεί- από 11.7% το 2000 ανέβηκε σε 20.9% το 2005. Υπολογίζεται ότι τα sites του δικτυακού τζόγου από το 1995, στην περιοχή είναι 2000. Το 2005, το 8% των τηλεφωνημάτων στην γραμμή βοήθειας του Συμβουλίου αφορούσε τον τζόγο στο internet.

7.10 Η παράπλευρη λειτουργία των καζίνο του διαδικτύου

Μόνο στην Ελλάδα, υπολογίζεται ότι ο ετήσιος τζίρος του παράνομου τζόγου ανέρχεται στα 1,5 με 2 δισεκατομμύρια ευρώ. Στο συνέδριο CyberCrime 2001, στην Αμερική, τονίστηκαν οι ιδιαιτερότητες του Διαδικτύου (ανωνυμία, παγκοσμιοποίηση) οι οποίες δυσχεραίνουν τόσο την πρόληψη όσο και την καταστολή του ηλεκτρονικού εγκλήματος. Σύμφωνα με άρθρο του περιοδικού Foreign Affairs (2001), μεγάλο μέρος βρόμικου χρήματος διακινείται μέσα από τα δικτυακά καζίνο που λειτουργούν σε φορολογικούς παραδείσους. Το ίδιο προκύπτει και από τη σχετική έκθεση του ΟΟΣΑ. Επιπλέον, οι συνέπειες της δυσκολίας ή της απουσίας του ελέγχου των δυνητικών καζίνο είναι η φοροδιαφυγή και η εκροή συναλλάγματος στο εξωτερικό προς offshore εταιρείες.

7.11 Διαφορές στα χαρακτηριστικά παικτών του κλασικού καζίνο και παικτών των καζίνο του κυβερνοχώρου.

Οι Griffiths και Parke (2001) προσδιορίζουν τις διαφορές μεταξύ των δύο τύπων παικτών στα εξής σημεία:

1. διάθεση χρημάτων. Οι ιντερνετικοί παίκτες τοποθετούν ένα ποσό χρημάτων που προορίζεται για τον τζόγο και όταν τελειώσει σταματούν να

παίζουν. Αντίθετα, ο παίκτης σε ένα καζίνο παίζει για ποσό χρημάτων παραπάνω από αυτό που μπορεί να διαθέσει.

2. Κίνητρο για το τζόγο. Φαίνεται να διαφέρει μεταξύ των δύο τύπων παικτών. Οι συμβατικοί παίκτες έχουν πιο έντονο το συναίσθημα και τον παρορμητισμό. Αντιμετωπίζουν τον τζόγο ως ένα τρόπο διαφυγής.

3. Οι φυσιολογικές αντιδράσεις των παικτών στο συμβατικό καζίνο είναι πιο έντονες μετά από απώλεια: συμπτώματα όπως υπερένταση, ναυτία, ζαλάδες, στομαχικές διαταραχές βιώνονται πιο έντονα. Οι ιντερνετικοί παίκτες δεν εμφανίζουν τέτοια υψηλά επίπεδα αντιδράσεων. 4. Οι συμβατικοί παίκτες είναι λιγότερο ανταγωνιστικοί από τους ιντερνετικούς.

5. Η ανάγκη για αναγνώριση και αυτοσεβασμό είναι πιο έντονη για τον παίκτη που ασχολείται με το δικτυακό τζόγο. Το συμβατικό καζίνο είναι ένα κοινωνικό περιβάλλον που παρέχει κοινωνική αναγνώριση και θετική ενίσχυση. Όταν κάποιος κερδίζει εισπράτει τα συγχαρητήρια, το θαυμασμό και τους επαίνους από τους άλλους παρευρισκόμενους, πράγμα που λειτουργεί ως ανατροφοδότηση. Στο διαδικτυακό τζόγο είναι μοναχική δραστηριότητα και το κέρδος ή η απώλεια δεν γνωστοποιούνται.

6. Το φαινόμενο της κοινωνικής διευκόλυνσης επιδρά στο χώρο του πραγματικού καζίνο. Ο παίκτης ενθαρρύνεται και παρακινείται από την παρουσία των άλλων, αυξάνοντας το βαθμό που παίρνει ρίσκο ή την συχνότητα των επισκέψεων στο καζίνο. Στο διαδικτυακό τζόγο το ρίσκο που οφείλεται σε αυτό το φαινόμενο τείνει να είναι μικρότερο.

Ωστόσο όταν ο τζόγος δεν εμπλέκει και την παρουσία άλλων, υπάρχει και ο μεγαλύτερος κίνδυνος να καταλήξει σε παθολογική ενασχόληση.

Πολλές μελέτες καταδεικνύουν τον μεγαλύτερο ίσως κίνδυνο του διαδικτύου, τη μοναχική φύση του, με όλες τις συνέπειες που κάτι τέτοιο συνεπάγεται για τον χρήστη (APA Advisory, Parke and Griffiths, 2002).

7.12 Συμπεράσματα.

Ο τζόγος, η επίκληση ή και πρόκληση της τύχης, είναι μια φιλοσοφία και ένας τρόπος ζωής. Ανεξάρτητα από τα ατομικά ψυχοπαθολογικά χαρακτηριστικά του τζογαδόρου, πίσω από την αναζήτηση της «ευκαιρίας» κρύβεται το κοινωνικό κλίμα μιας εποχής, μετατρέποντας το τζόγο από προσωπικό πάθος σε κοινωνικό πρόβλημα.

Ο τζόγος γίνεται αντικείμενο χειρισμού από μία βιομηχανία, που έχοντας πλήρη αντίληψη των κοινωνικών τάσεων, επιτυγχάνει τη μεγιστοποίηση των κερδών της. Μόνο που σε αυτό το παιχνίδι οι συνέπειες για το αδύναμο

μέλος, το τζογαδόρο , μπορεί να είναι και καταστροφικές ακόμη. Στοιχεία της ατομικής ύπαρξής του – όνειρα, πίστες, ελπίδα- γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης από την επιχείρηση του τζόγου. Το καζίνο κατευθύνει τον παίκτη εκεί που θέλει. Κι ο παίκτης στο τέλος πάντα βγαίνει χαμένος. (Μεταπτυχιακή εργασία, πάντειο πανεπιστήμιο, τμήμα ψυχολογίας. Το φυσικό και το δυνητικό casino ως μορφές οργάνωσης και διαχείρισης του τζόγου Τσαγρή Κωνσταντίνα Ψυχολόγος)

8. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

8.1 Σύντομο ιστορικό

Μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο και το ένοπλο εμφύλιο σπαραγμό η Ελλάδα βρίσκεται κατεστραμμένη, χωρίς κεφάλαιο και υποδομές. Ο αγροτικός τομέας παρήγαγε κάτω από το μισό της προπολεμικής περιόδου, υπήρχε υπερπληθωρισμός και τεράστιες υποτιμήσεις της δραχμής. Κάτω από αυτές τις συνθήκες έγιναν σύμφωνα με το «Δόγμα Τρούμαν» (Μάρτιος 1947) και το «σχέδιο Μάρσαλ» μαζικές επενδύσεις στη χώρα μας από κεφάλαια των Η.Π.Α. Γύρω από το 1950 οι επενδύσεις αυτές άρχισαν να αποδίδουν και η παραγωγή έφτασε στα προ του 2΄ παγκοσμίου πολέμου επίπεδα αλλά με τον πληθωρισμό ακόμη κοντά στο 10% και το έλλειμμα στο 25%. Από το 1950 και μετά η Ελλάδα άρχισε να ανακάμπτει. Το 1962 υπογράφεται τελωνειακή ένωση με την ευρωπαϊκή κοινότητα. Η Ελλάδα του 1960 γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη.

Η μεταπολιτευτική περίοδος 1974-1990 βρίσκει την Ελλάδα σε στασιμότητα και τη διεθνή οικονομία να ταλανίζεται. Ακολουθήθηκε μια σφιχτή οικονομική πολιτική χωρίς παροχές, μείωσε λίγο τον πληθωρισμό και άρχισε και πάλι να αυξάνεται η ανάπτυξη και το εθνικό προϊόν κατά σημαντικά ποσοστά (3%-4% ανά έτος). Η Ελλάδα είχε την δυνατότητα μεγαλύτερης ανάπτυξης αλλά οι διεθνείς συνθήκες δεν επέτρεψαν –παρά την καλύτερευση της οικονομίας μας- να επανέλθουμε σε επίπεδα του '60. Παρ' όλα αυτά η Ελλάδα γίνεται μέλος της ΕΟΚ και η οικονομία μας αργά αλλά

σταθερά αντιμετωπίζει τις διεθνές δυσκολίες. Εκείνη την περίοδο το δημόσιο χρέος μας ήταν στα επίπεδα του 28% του ΑΕΠ.

Τα επόμενα χρόνια η χώρα βυθίζεται σε ένα οικονομικό τέλμα και έρχεται μπροστά σε μεγάλα αδιέξοδα. Ιδρύονται αμέτρητοι δημόσιοι οργανισμοί οι οποίοι δεν λειτουργούν με βάση τα Έσοδα-Έξοδα, τιμαριθμοποιείται η μισθολογική κλίμακα γίνονται μεγάλες δημόσιες καταναλωτικές δαπάνες υπό την μορφή μαζικών προσλήψεων στο Δημόσιο, δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης στο Δημόσιο τομέα, κοινωνικών παροχών, συντάξεων κτλ. Οι μεγάλες οικονομικές κρίσεις τελειώνουν το 1982 αλλά στην Ελλάδα ο πληθωρισμός μόλις τότε αρχίζει να ανεβαίνει ανεξέλεγκτα φτάνοντας στα επίπεδα του 20%+, το δημόσιο χρέος εκτοξεύεται μέχρι το 1989-90 στο 100%+ του ΑΕΠ ενώ οι κρατικές δαπάνες δεν έχουν κανένα αναπτυξιακό όραμα και τα ελλείμματα φτάνουν επίσης το 20%.

Το 1980 η Ελλάδα είχε χρέος 680 δις δραχμές το οποίο το 1990 έφτασε στα περίπου 11 τρις δραχμές (32 δις ευρώ). Δηλαδή αν αφαιρέσουμε πληθωρισμό, Ανάπτυξη, ΑΕΠ κτλ, το χρέος από το 1990 μέχρι σήμερα υπερ10πλασιάστηκε (το χρέος βάση της συνθήκης του Μάαστριχ μετριέται σε σχέση με το ΑΕΠ). Οπότε από το 1980 έως σήμερα το χρέος αυξήθηκε κατά 200 φορές φτάνοντας σήμερα περίπου 350 δις ευρώ. Η δεκαετία αυτή αποδιάρθρωσε όλη την εγχώρια παραγωγή η οποία πλέον στήριζε την επιβίωση της στο «ρουσφέτι» την διαπλοκή και τις ελάχιστες ή μηδενικές επενδύσεις. Η δεκαετία του 1980 αποτέλεσε πρακτικά μια επιχειρηματική κόλαση. Παρόλο που κάποιες χρονιές το ΑΕΠ μειώθηκε και η ανεργία αυξήθηκε από το 2,4% το 1980 στο 6,4% το 1990, δεκαετία του 1980 μείωσε τις εισοδηματικές διαφορές. Το δε εξωτερικό χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκε παρόλο που το συνολικό δημόσιο χρέος εκτοξεύτηκε.

Η περίοδος 1990-2002, Η Νεοφιλελεύθερη εποχή. Την περίοδο αυτή ο πληθωρισμός και το έλλειμμα μειώθηκαν μεν αλλά όχι όσο θα περίμεναν. Το δημόσιο χρέος είχε ήδη μια ανεξέλεγκτη ανοδική τροχιά και έτσι αυξήθηκε περισσότερο ενώ το ΑΕΠ έμεινε στάσιμο λόγω της πολύ περιοριστικής πολιτικής και τότε άρχισαν να γίνονται οι πρώτες ιδιωτικοποιήσεις δημόσιων οργανισμών.

Το 1996 η ελληνική οικονομία ανακάμπτει τα ελλείμματα αποκλιμακώθηκαν, ο πληθωρισμός επανήλθε σε μονοψήφιο αριθμό μετά από περίπου 20 χρόνια. Μετά από αυτήν τη προσπάθεια η Ελλάδα θέλησε να κάνει πίσω όπως είχε κάνει και το 1987 και έβαλε πιο ψηλά τον πήχη με την επέκταση της προσπάθειας για να εισαχθεί στην οικονομική και Νομισματική Ένωση. Τον Μάιο του 1998 η δραχμή υποτιμάται και «δίνεται» στον

ευρωπαϊκό μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών με ισοτιμία 353,109 δραχμές ανά ευρώ. Ενώ το 2001 συμμετέχει στην Ο.Ν.Ε. κάνοντας την πρώτη ανατίμηση της δραχμής στην ιστορία της αφού από 353,109 η ισοτιμία διαμορφώθηκε στις 340,75. Την περίοδο αυτή η ανάπτυξη αυξήθηκε μετά από πολλά χρόνια σε επίπεδα της τάξης του 4% οι επενδύσεις αυξήθηκαν. Η παραγωγικότητα της εργασίας αυξάνεται, η ανεργία μειώνεται ο πληθωρισμός εκμηδενίζεται και χώρα μειώνει κατά πολύ το έλλειμμα της. Το δημόσιο χρέος συνεχίζεται να αυξάνεται αλλά δεν αποτελεί πρόβλημα γιατί παράλληλα αυξάνεται και το ΑΕΠ της χώρας.

Η Περίοδος 20022010. Η Ελλάδα στο χείλος της καταστροφής. Μετά την ένταξη της Ελλάδας στην Ο.Ν.Ε. τα επιτόκια που δανείζονται οι πολίτες και το κράτος πέφτουν δραματικά. Ήδη από τον 1997 ο περισσότερος κόσμος είχε αρχίσει και δανειζότανε από τις τράπεζες. Η κυβέρνηση από το 2001 και μετά θεώρησε ότι είχε επιτευχθεί ο στόχος. Προχώρησε σε κάποιες κοινωνικές παροχές, ενώ το 2004 αναλάβαμε την Ολυμπιάδα μαζί με μεγάλες οικονομικές υποχρεώσεις. Με αποτέλεσμα το κράτος να αρχίσει να δανείζεται μεγάλα ποσά κυρίως από το εξωτερικό. Τα οποία προστίθενται σε ένα μεγάλο δημόσιο χρέος.

Η επιτυχής διοργάνωση των ολυμπιακών αγώνων του 2004 και η ολοκλήρωση κάποιων μεγάλων έργων έκαναν την χώρα να θεωρεί ότι βρισκόταν σε μια πολύ καλή θέση, όμως 2-3 χρόνια μετά άρχισαν να φαίνονται τα διαρθρωτικά προβλήματα και οι ανισορροπίες που είχε σε σχέση με τον διεθνή ανταγωνισμό. Παρά τις ιδιωτικοποιήσεις ο στενός δημόσιος τομέας συνέχιζε και λειτουργούσε αναποτελεσματικά ενώ η διαφθορά ήταν ο τρόπος που γινόταν οι «business» στην Ελλάδα. Η ανταγωνιστικότητα της εργασίας άρχισε να πέφτει, η ανάπτυξη άρχισε να μειώνεται, τα ελλείμματα να αυξάνονται και το δημόσιο χρέος να διογκώνεται και όσο αυτός φαύλος κύκλος συνεχιζόταν τόσο το δημόσιο δανειζόταν για να χορηγεί «κοινωνικές» παροχές με σκοπό να αναπληρώσει την αγοραστική δύναμη που χανόταν λόγω της έλλειψης ανταγωνιστικότητας. Άλλωστε, οι διεθνείς συνθήκες μετά το 2001 είχαν αρχίσει να αλλάζουν. Η ύφεση της παγκόσμιας οικονομίας μας φρέναρε αρχικώς. Μετά από το 2003 που η ανάπτυξη επανήλθε διεθνώς οι δικές μας αδυναμίες άρχισαν να βαραίνουν τις πλάτες μας. Έτσι λοιπόν, αργά και σταθερά η έλλειψη ανταγωνιστικότητας, το αυξανόμενο δημόσιο χρέος, η μειωμένη παραγωγικότητα σε σχέση με τον Διεθνή ανταγωνισμό, τα μεγάλα ελλείμματα λόγω «κοινωνικών» παροχών και ολυμπιακών αγώνων, η νέα

οικονομική κρίση που άρχισε από το 2007 έφεραν την οικονομία σε νέο γκρεμό.

8.2 Το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας

Το 1990 το δημόσιο χρέος ήταν περίπου στο 80% ,ενώ το χρέος του ιδιωτικού τομέα ήταν περίπου 40% και φτάσαμε το 2010 το δημόσιο χρέος να είναι στο 142% και το ιδιωτικό χρέος αυξήθηκε κατά περίπου 3 φορές, το δε δημόσιο αυξήθηκε περίπου κατά το διπλάσιο. Μέσα σε μια 20ετία είχαμε ήδη δανειστεί μια φορά ολόκληρο το ΑΕΠ της χώρας του 2010. Αυτό σημαίνει ότι η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου δεν ήταν αποτέλεσμα της βελτίωσης της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας ήταν αποτέλεσμα του δανεισμού τόσο του ιδιωτικού τομέα όσο και του δημόσιου τομέα.

Το 15,4% του ΑΕΠ (έναντι 13,6% τον Απρίλιο 2008) αναθεώρησε η Eurostat το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας για το 2009 και το δημόσιο χρέος στο 126,8% του ΑΕΠ έναντι 115,1% τον Απρίλιο 2008). Πρόκειται για εκτιμήσεις της Eurostat για τα δημοσιονομικά μεγέθη των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. την περίοδο 2006-2008).

Το Δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας το 2008 εκτιμάται στο 9,4% του ΑΕΠ, έναντι 6,4% το 2007 και 5,7% το 2006. Το Δημόσιο χρέος τα Ελλάδας το 2008 εκτιμάται στο 110,3% έναντι 105% το 2007 και 106,1% το 2006. Η Ελλάδα και πριν από την οικονομική κρίση είχε να αντιμετωπίσει ένα οξύ δημοσιονομικό πρόβλημα, με υψηλό δημόσιο χρέος και έλλειμμα. Η διεθνής κρίση επηρέασε αρνητικά της δημόσιες οικονομίες.

Το 2007 το έλλειμμα ξεπέρασε τη τιμή αναφοράς της Συνθήκης του Μάαστριχτ, ενώ το 2008 συνέχισε την ανοδική του πορεία και διαμορφώθηκε 7,7% του ΑΕΠ. Το 2009 το έλλειμμα εκτινάσσεται στο 12,9% του ΑΕΠ, ενώ η πρόβλεψη της Eurostat είναι ότι θα παραμείνει σε αυτά τα επίπεδα και για το 2010 και το 2011.

Το ελληνικό κράτος έχει δημιουργήσει ένα ιδιαίτερα υψηλό δημόσιο χρέος το οποίο στις δεδομένες αντίξοες διεθνείς συνθήκες και εξαιτίας των διαρθρωτικών αδυναμιών της ελληνικής οικονομίας (μεγάλο και χρόνιο έλλειμμα του προϋπολογισμού, συστηματικά υψηλό έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, αρνητική καθαρή εθνική αποταμίευση), δεν είναι σε θέση να το χρηματοδοτήσει. Το χρέος αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην συστηματική υστέρηση των φορολογικών εσόδων εξαιτίας της φοροδιαφυγής η οποία συνιστά μία άμεση πριμοδότηση των

επιχειρηματικών κερδών και του εισοδήματος των οικονομικά ισχυρότερων στρωμάτων, σε βάρος των μισθωτών και στην σημαντική υπέρβαση των δαπανών.

Όσον αφορά το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ, αυξήθηκε το 2007, για πρώτη φορά μετά από οκτώ χρόνια πτωτικής πορείας. Το 2008, το δημόσιο χρέος έφθασε στο 99% περίπου του ΑΕΠ, ενώ οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2011, εκτινάσσουν το χρέος στο 135%. Από τα στοιχεία λοιπόν που έχουμε, προκύπτει ότι όταν στο τέλος του 2008, η διεθνής κρίση επήλθε στην Ελληνική οικονομία, οι δημοσιονομικές εξελίξεις και οι βλέψεις της χώρας ήταν ειδή αρνητικές, με αποτέλεσμα να έρθουν στην επιφάνεια οι χρόνιες μακροοικονομικές της ανισορροπίες. Διαπιστώνεται ότι οι δανειακές ανάγκες της χώρας μας θα επιδεινωθούν τα επόμενα χρόνια και αυτό είναι συνέπεια της ανάγκης για χρηματοδότηση των δανειακών αναγκών του ελληνικού δημοσίου που προκύπτουν από το άθροισμα του ελλείμματος της κεντρικής κυβέρνησης και του συνολικού χρέους, που λήγει και πρέπει να αναχρηματοδοτηθεί.

Από το 2000 και μετά όπου παρατηρήθηκε η αύξηση του δανεισμού, με κορύφωση το 2009 τίθεται ένα νέο δυσβάσταχτο επίπεδο δανειακών αναγκών το οποίο δεν αναμένεται να αποχωρήσει σε μεσοπρόθεσμο τουλάχιστον διάστημα. Η ύπαρξη μεγάλων λήξεων ομολόγων αναφοράς στο μέλλον, η αναμενόμενη αύξηση πληρωμών για τόκους λόγω της ονομαστικής διεύρυνσης του χρέους αλλά και η εκτίναξη του κόστους δανεισμού δημιουργούν μια δυσάρεστη εικόνα για το μέλλον.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το 2014, θα χρειαστούν 95 δις ευρώ για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους, σχεδόν το μισό ΑΕΠ, ενώ το δημόσιο χρέος θα φθάσει τα 374 δις ευρώ.

8.3 Το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Οι εξελίξεις των τελευταίων τριών χρόνων και η έξαρση της διεθνούς οικονομικής κρίσης έχουν αναδείξει τον σημαντικό βαθμό αλληλεξάρτησης, τόσο μεταξύ των οικονομιών των διαφόρων κρατών, όσο και μεταξύ των τραπεζικών συστημάτων. Παράλληλα, κατέδειξαν και τη στενή σχέση του τραπεζικού συστήματος με την οικονομία εκάστης χώρας. Και ακόμα μπορούμε να πούμε ότι οι καιροί όπου υπήρχε τυφλή εμπιστοσύνη στη φερεγγυότητα των κρατών και των τραπεζών έχει παρέλθει ανεπιστρεπτί. Είναι μεγάλες οι αλλαγές και οι εξελίξεις που συμβαίνουν και η Ελλάδα δεν αποτελεί εξαίρεση.

Η δεινή κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει η ελληνική οικονομία καθιστά αναγκαία την χάραξη μιας δυναμικής και αποτελεσματικής στρατηγικής για την αντιμετώπισή της. Το πρώτο βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση είναι να κατανοηθεί ο βαθμός στον οποίον η κρίση που βιώνει η ελληνική οικονομία οφείλεται σε ενδογενείς παράγοντες ή στις εγγενείς δυνάμεις που οδήγησαν στην κρίση των sub-prime δανείων. Σύμφωνα λοιπόν με τα δημοσιευθέντα στοιχεία, τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι ασφαλιστικοί οργανισμοί είχαν μικρή έκθεση σε προϊόντα μειωμένης εξασφάλισης, ενώ λίγοι επενδυτές τοποθέτησαν τα κεφαλαία τους τα τοξικά προϊόντα κυρίως σε εκείνα της Lehman Brothers.

Την τελευταία δεκαετία οι ελληνικές τράπεζες έστρεψαν το επιχειρηματικό τους ενδιαφέρον και κατ' επέκταση και τα κεφαλαία τους στις αναπτυσσόμενες χώρες (π.χ. Τουρκία, Αίγυπτος Βαλκάνια). Οι μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες ακολούθησαν μία παραδοσιακή τραπεζική πολιτική και ανέπτυξαν ένα ευρύ δίκτυο καταστημάτων στην Ρουμανία, στην Βουλγαρία κλπ. Έναντι της επένδυσης σε επενδυτικά προϊόντα υψηλού ρίσκου.

Επίσης όσον αφορά τα ασφαλιστικά ταμεία, τα προηγούμενα χρόνια αντιμετώπισαν την μείωση των διαθεσίμων τους εξαιτίας αστοχιών διαχείρισης και συνεπώς δεν είχαν τη δυνατότητα να επενδύσουν μεγάλα κεφάλαια στην αγορά αυτή. Παρ' όλα αυτά αξίζει να αναφερθεί ότι ο κλονισμός της εμπιστοσύνης του κοινού και της αγοράς προς τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς παγκοσμίως, που εκδηλώθηκε με την πτώση των χρηματιστηριακών τιμών τους, τις συνεχείς αναλήψεις κεφαλαίων και την εκτόξευση των διατραπεζικών επιτοκίων επηρεάζουν την εικόνα και των αντίστοιχων ελληνικών χρηματοοικονομικών οργανισμών. Σε μια αρκετά ρεαλιστική προσέγγιση τραπεζικά στελέχη αναφέρουν ότι στην επόμενη διετία οι ελληνικές τράπεζες θα μικρύνουν νομοτελειακά λόγω της κρίσης χρέους. Αν η χώρα προχωρήσει σε μια διαδικασία ελεγχόμενης χρεοκοπίας και οι τράπεζες δεν προχωρήσουν σε συγχωνεύσεις για να απορροφήσουν ένα τόσο μεγάλο σοκ τότε οι ελληνικές τράπεζες μετά από μια μακρά περίοδο τουλάχιστον 8 ετών αύξησης του ενεργητικού και του ισολογισμού τους θα αρχίσουν να μειώνονται.

Είναι γεγονός ότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα από τις αρχές του 2000 εμφανίζει μια συνεχή αύξηση ως προς τα περιουσιακά στοιχεία του. Το διάστημα 2004 με 2006 λόγω κυρίως εξαγορών η αύξηση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού ήταν ακόμη μεγαλύτερη. Σε κάθε περίπτωση τα τελευταία 10 χρόνια ο πλούτος που διαχειρίζονται οι περισσότερες τράπεζες

έχει αυξηθεί. Οι τράπεζες από 120 δις ευρώ ενεργητικό το 2002 ή 160 δις ευρώ ενεργητικό το 2004 έχουν φθάσει αισίως στα 50εκατομ ευρώ.

Αν αξιολογηθούν οι λόγοι της αύξησης του πλούτου των τραπεζών θα επικεντρωθεί

- 1) στην πορεία της οικονομίας και της προσπάθειας αύξησης του ΑΕΠ,
- 2) στην δυναμική που έδωσε η είσοδος της ώρας στο ευρώ,
- 3) η ανώριμη τραπεζική και καταναλωτική αγορά που επέτρεψε την έκρηξη της πιστωτικής επέκτασης,
- 4) οι πρωτοβουλίες για deals στις τράπεζες ειδικά στο εξωτερικό αλλά και στην Ελλάδα,
- 5) το νέο πρότυπο μοντέλο κατανάλωσης που υιοθέτησαν οι τράπεζες και η οικονομία και το οποίο αποδείχθηκε μη υγιές με βάση όμως τα τωρινά δεδομένα.

Με αυτές κατά βάση τις παραμέτρους είδαν οι τράπεζες να εκτινάσσονται τα οικονομικά τους μεγέθη. Η έκρηξη αυτή συνοδεύτηκε και με εντυπωσιακά κέρδη. Το 2004 οι τράπεζες, οι μεγαλύτερες εξ αυτών είχαν ενεργητικό 165 δις περίπου 1,2 δις ευρώ το 2007 με ενεργητικό 255 δις ευρώ οι 4 μεγαλύτερες τράπεζες εμφάνισαν κέρδη περίπου 4 δις ευρώ. Το 2010 οι 4 μεγαλύτερες τράπεζες με ενεργητικό 340 δις ευρώ θα εμφανίσουν κέρδη 580εκατομ ευρώ. Είναι προφανές ότι η φθορά ξεκίνησε το 2009, εντάθηκε το 2010 και για το 2011 το μέλλον είναι θολό και αβέβαιο. Όμως όπως ορθά υποστηρίζουν οι τραπεζίτες η Ελλάδα βιώνει την χειρότερη οικονομική κρίση στην ιστορία της. Η χώρα θα μειωθεί καθώς ο εθνικός πλούτος θα μειωθεί και σε ένα τέτοιο πλαίσιο που ελλοχεύει και ο κίνδυνος της ελεγχόμενης χρεοκοπίας είναι προφανές ότι οι τράπεζες θα δουν το ενεργητικό τους, τους ισολογισμούς τους να μειώνονται. Πόσο θα μειωθούν θα εξαρτηθεί από το πόσο θα μειωθεί ο εθνικός πλούτος και προφανώς από το αν θα υπάρξει ελεγχόμενη χρεοκοπία.

Η άποψη των τραπεζιτών είναι πάντως ξεκάθαρη αν δεν υπάρξουν deals που θα οδηγήσουν σε μεγαλύτερα τραπεζικά σχήματα, έρχεται η ώρα που οι τράπεζες θα αρχίσουν να μικραίνουν. Οι τράπεζες πρέπει να είναι εναρμονισμένες με τις προοπτικές της οικονομίας και τον πραγματικό πλούτο της οικονομίας. Η εξέλιξη των τραπεζικών ομίλων θα είναι συνυφασμένη με την πορεία της οικονομίας και η χώρα θα καταστεί φτωχότερη άρα και οι τράπεζες θα μικρύνουν.

8.4 Το χρηματιστήριο.

Αναμφίβολα το 2008 ήταν μια δύσκολη χρονιά για την παγκόσμια οικονομία που διανύει μια από τις δυσκολότερες περιόδους της. Για τις χρηματιστηριακές αγορές το 2008 ήταν χρονιά της "αρκούδας" και από τις χειρότερες στην ιστορία των κεφαλαιαγορών από το 1930. Η πτώση στις διεθνείς αγορές κυμαίνεται μεταξύ 5% - 65% ενώ μέσα σε 12 μήνες τα διεθνή χρηματιστήρια έχασαν 30 τρις δολάρια. Στο ΧΑΚ η μείωση του γενικού δείκτη, σε σύγκριση με το τέλος του 2007, ήταν 77,15% και η συνολική κεφαλαιοποίηση της κυπριακής κεφαλαιαγοράς μειώθηκε από 25,3 δις ευρώ σε 10,3 δις ευρώ.

Τα τελευταία χρόνια οι χρηματιστηριακοί δείκτες παγκόσμια κατέγραψαν σημαντική άνοδο και κατέρριπταν το ένα ρεκόρ μετά το άλλο. Η ευφορία ήταν διάχυτη διεθνώς. Από τα τέλη του 2007, όμως, άρχισαν να παρουσιάζονται τα πρώτα σημάδια της κρίσης. Όλοι, συμπεριλαμβανομένων και των αναλυτών, απέτυχαν παταγωδώς να προβλέψουν την κάθετη πτώση των χρηματιστηρίων και την πορεία της παγκόσμιας οικονομίας προς την ύφεση. Ίσως το μεγαλύτερο λάθος που έγινε να ήταν ότι αφέθηκε να καταρρεύσει η Lehman Brothers, ο τραπεζικός αυτός κολοσσός.

Οι επιπτώσεις στην Ελληνική χρηματαγορά γίνανε εξ' αρχής αισθητές. Πενήντα τέσσερα δις ευρώ (54 δις) «χάθηκαν» από το Χ.Α.Α. σε διάστημα 15 μηνών, από όταν ξεκίνησε η ελληνική κρίση χρέους». Η έναρξη του ράλι των spreads των ελληνικών ομολόγων οδήγησε σε καθίζηση των κεφαλαιοποιήσεων των ελληνικών τραπεζικών μετοχών οι οποίες συμπαρέσυραν και τους υπόλοιπους μη χρηματοοικονομικούς κλάδους σε πολύ χαμηλές κεφαλαιοποιήσεις». Η κρίση αυτή ήρθε ως συμπλήρωμα στην απώλεια κεφαλαιοποίησης ύψους 88 δισεκατομμυρίων ευρώ που κατέγραψε στη διετία Οκτωβρίου 2007 - Οκτωβρίου 2009 εξαιτίας της διεθνούς χρηματοοικονομικής κρίσης με 142 δις ευρώ ανέρχονται οι συνολικές απώλειες που καταγράφει η ελληνική χρηματιστηριακή αγορά 38 μήνες μετά από την επίτευξη υψηλού της πρώτης δεκαετίας του 21ου αιώνα. Στις 30 Οκτωβρίου 2007 (ο γενικός Δείκτης προσέγγισε τα υψηλά της περιόδου 2000-2010), η συνολική κεφαλαιοποίηση του Χ.Α.Α. Ανέρχονταν σε 196 δις ευρώ.

Σήμερα, η κεφαλαιοποίηση φθάνει στα 54 δις ευρώ, ενώ οι υπό-αξίες αγγίζουν πλέον το 60% του ΑΕΠ ή το 48% περίπου του Δημόσιου Χρέους. Η «ελληνική κρίση» που ξεκίνησε από την εκτόξευση των spreads τον Οκτώβριο 2009, οδήγησε σε απώλεια της μισής (50%) κεφαλαιοποίησης του Χ.Α.Α.

μέχρι σήμερα, υποχωρώντας από τα 108 δισ. ευρώ στα 54 δισ τα επίπεδα που άγγιξε ο Γενικός Δείκτης στις 5/1/2011 γύρισαν το ελληνικό χρηματιστήριο στο Νοέμβριο 1997, δηλαδή 158 μήνες πίσω. Ταυτόχρονα με τη μείωση της κεφαλαιοποίησης του ΧΑΑ, αυξήθηκε σημαντικά η απόκλιση του από τα ξένα χρηματιστήρια σε σχέση με τον δείκτη Κεφαλαιοποίησης/ΑΕΠ. Πιο συγκεκριμένα, ενώ τον Οκτώβριο 2007, η σχέση κεφαλαιοποίησης Χ.Α./ΑΕΠ διαμορφώνονταν στο 86,3% ενώ η σχέση του μέσου όρου κεφαλαιοποίησης των ευρωπαϊκών χρηματιστηρίων σε σχέση με το μέσο όρο ΑΕΠ στις ευρωπαϊκές χώρες διαμορφωνόταν στο 93,2%.

Μετά την έκρηξη της χρηματοπιστωτικής κρίσης το 2007-2008 αλλά και την εμφάνιση του «ελληνικού προβλήματος» (2009-2010), η σχέση κεφαλαιοποίησης ΧΑΑ. προς ΑΕΠ καταποντίστηκε στο 25,5% ενώ ο μεσοσταθμικός δείκτης διαμορφώθηκε στα τέλη 2010 στο 66,9%. Η επιδείνωση της εικόνας του ελληνικού χρηματιστηρίου ξεκίνησε με την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση την περίοδο 2007-2008 όταν «έφυγαν» από το ΧΑΑ. περίπου 3,6 δισ. ευρώ από καθαρές εκροές κεφαλαίων ξένων θεσμικών χαρτοφυλακίων και συνεχίστηκε με μεγάλες καθαρές εκροές κεφαλαίων στο δεκάμηνο 2010 λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης.

8.5. Το διεθνές νομισματικό ταμείο.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) είναι υπηρεσία του ΟΗΕ που συστάθηκε, μαζί με τη Διεθνή Τράπεζα ανοικοδόμησης και Ανάπτυξης (Παγκόσμια Τράπεζα), με απόφαση στο πλαίσιο της Νομισματικής και χρηματοδοτικής Διάσκεψης του ΟΗΕ το 1944, στο Μπρέτον Γουντς των ΗΠΑ. Η έδρα του βρίσκεται στην Ουάσινγκτον. Ξεκίνησε τις δραστηριότητές του το 1947, με κύριο στόχο την προώθηση της νομισματικής συνεργασίας, την επέκταση και την ισόρροπη ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, την προώθηση της συναλλαγματικής σταθερότητας, την καθιέρωση πολυμερούς συστήματος πληρωμής για τις τρέχουσες συναλλαγές και τη σταδιακή κατάργηση των περιορισμών στις εξωτερικές συναλλαγές.

Σήμερα, ασκεί παράλληλα συμβουλευτικό ρόλο στην οικονομική και χρηματοδοτική πολιτική και παρέχει υποστήριξη σε κεντρικές τράπεζες των χωρών-μελών του. Από το 1998 ο αριθμός των κρατών που συμμετέχουν στο ΔΝΤ είναι 182, ενώ υπάρχουν προβλέψεις για την είσοδο και νέων μελών. Οι πόροι του ΔΝΤ προέρχονται από τα ποσά που καταβάλλουν τα μέλη του, τα οποία υπολογίζονται ανάλογα με τις επιδόσεις των οικονομιών τους και τη θέση τους στην παγκόσμια οικονομία. Με βάση αυτή την αναλογία

προσδιορίζονται και τα αντίστοιχα ποσά που μπορεί να αντλήσει κάθε χώρα όποτε το επιθυμεί (ειδικά τραβηχτικά δικαιώματα). Επιπλέον, η αναλογία αυτή καθορίζει τη δύναμη ψήφου που διαθέτει κάθε μέλος στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Έτσι, οι ΗΠΑ που αποτελούν την κορυφαία οικονομική δύναμη διαθέτουν τη μεγαλύτερη αναλογία (18%), η οποία μεταφράζεται και σε ανάλογο ποσοστό ψήφων. Για την ΕΕ η αναλογία αυτή είναι περίπου 30%.

Από τη δεκαετία του 1970 το ΔΝΤ άρχισε να λειτουργεί και ως ταμείο δανεισμού για τα μέλη του που βρίσκονται σε δυσχερή οικονομική κατάσταση, υπό ορισμένους αυστηρούς όρους που αφορούν την εσωτερική οικονομική πολιτική της χώρας και συνήθως συνίστανται στην επιβολή εκτεταμένων μέτρων λιτότητας. Οι όροι αυτοί αποτέλεσαν συχνά σημείο τριβής μεταξύ του ΔΝΤ και των δανειστών του και αφορμή επικριτικών σχολίων για τον ρόλο του ΔΝΤ.

Η Ελλάδα είναι πολύ χρεωμένη και έχει χάσει περίπου το 25% της ανταγωνιστικότητάς της από τότε που υιοθέτησε το Ευρώ. Στο τέλος του 2009 το γενικό δημόσιο έλλειμμα είχε φθάσει στο 13,6% του ΑΕΠ, ενώ το δημόσιο χρέος είχε αυξηθεί σε 115% του ΑΕΠ. Ακόμη και με τα χαμηλότερα ελλείμματα που διαπλέκονται από το πρόγραμμα, το χρέος σαν μέρος του ΑΕΠ θα συνεχίζει να αυξάνεται και θα φθάσει στο 150% του ΑΕΠ το 2013 πριν αρχίσει ακόλουθα να μειώνεται.

Στα προηγούμενα χρόνια αυξήθηκαν οι δαπάνες του Ελληνικού δημόσιου τομέα, ενώ μειώθηκαν τα έσοδα. Μετά ακολούθησε η παγκόσμια ύφεση με αποτέλεσμα την επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας και την αύξηση της ανεργίας. Αυτό επιδείνωσε τη δημοσιονομική κατάσταση. Το κόστος χρηματοδότησης της Ελλάδας αυξήθηκε γρήγορα, επιδεινώνοντας το ήδη υπάρχον βάρος από το χρέος.

Για να σταματήσει αυτή τη χιονοστιβάδα, η Ελληνική Κυβέρνηση κατάλαβε ότι η μόνη βιώσιμη επιλογή ήταν ένα ισχυρό οικονομικό πρόγραμμα. Είναι απαραίτητο να υπάρξει μια δημοσιονομική προσαρμογή στην Ελλάδα. Το πρόγραμμα είναι σχεδιασμένο ώστε το βάρος της προσαρμογής να μοιραστεί από όλα τα κοινωνικά επίπεδα. Το πρόγραμμα της κυβέρνησης περιλαμβάνει επίσης τη χάραξη αναπτυξιακών πολιτικών για την αναμόρφωση ζωτικών τομέων, όπως της φορολογίας, της αγοράς εργασίας, του τομέα υγείας και της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών. Τα μέτρα θα καταστήσουν την οικονομία πιο ανταγωνιστική, διαφανή και αποτελεσματική, πράγμα που θα βοηθήσει στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και των αγορών.

Ο απώτερος σκοπός είναι η δημιουργία μιας πιο δυναμικής και διαρκούς ανάπτυξης. Επί της δημοσιονομικής πολιτικής, το πρόγραμμα περιλαμβάνει ισχυρά μέτρα –πολλά από αυτά είναι ενισχυμένα προκαταβολικά- για τη δραστική μείωση των κυβερνητικών δαπανών και την αύξηση των εσόδων, καθώς και σαρωτικές μεταρρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα. Στα μέτρα του 5% του ΑΕΠ που ήδη δρομολογήθηκαν από τις Αρχές στην αρχή της χρονιάς, θα προστεθούν δημοσιονομικά μέτρα της τάξεως του 11% του ΑΕΠ μέσα σε τρία χρόνια, φθάνοντας συνολικά στο 16% του ΑΕΠ. Η προσαρμογή είναι σχεδιασμένη να φέρει το γενικό δημόσιο έλλειμμα σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα από το 3% του ΑΕΠ μέχρι το 2014 (από 13,6% το 2009) και για να αρχίσει τη μείωση της αναλογίας χρέους προς ΑΕΠ από το 2013 και μετά.

Τα δημοσιονομικά μέτρα περιλαμβάνουν: μείωση των μισθών και συντάξεων του δημόσιου τομέα – κάτι που ήταν αναπόφευκτο δεδομένου ότι αυτά τα δύο στοιχεία από μόνα τους αποτελούν το 75% των συνολικών άτοκων) δημοσίων δαπανών στην Ελλάδα. Η αύξηση των παροχών στην Ελλάδα ήταν ανέκαθεν πάνω από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης και μια από τις κύριες επιβαρύνσεις του προϋπολογισμού. Θα αυξηθούν επίσης τα έσοδα (π.χ. από αύξηση του ΦΠΑ και ορισμένων έμμεσων φόρων, καθώς και από προσπάθειες για τη βελτίωση συλλογής φόρων).

8.6 Έρευνα της G.P.O

Έρευνα με θέμα "Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα" της εταιρίας GPO . Από τα στοιχεία της έρευνας προκύπτει ότι:

- Το 59,9% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι σε σχέση με πέρυσι η οικονομική του κατάσταση έχει χειροτερέψει έναντι του 35,9% που θεωρεί ότι έχει παραμείνει η ίδια και μόλις του 4,1% που απαντά ότι έχει βελτιωθεί.
- Το 51,4% φοβάται λίγο ή καθόλου ότι θα χάσει τη δουλειά του εξαιτίας της κρίσης, ενώ το 44,4% φοβάται πολύ ή και αρκετά την προοπτική της ανεργίας.
- Το 86% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι βαθμό ευθύνης στην οικονομική κρίση φέρουν οι δυσχερείς διεθνείς συνθήκες, ενώ 84,8% ιεραρχεί την κερδοσκοπία των τραπεζών και 66,4% τη διαφθορά των κυβερνήσεων.
- Το 92,5% ιεραρχεί ως προτεραιότητα τη στήριξη των οικονομικά ασθενέστερων ομάδων, το 61,3% προκρίνει να περάσουν στον έλεγχο του κράτους οι μεγάλες τράπεζες και το 52,9% συμμαρτίζεται την απάντηση να

στηριχθεί η οικονομία ακόμα και αν χρειάζεται να παρθούν σκληρά μέτρα λιτότητας.

- Το 73,8% θεωρεί ότι η ενδυνάμωση του κράτους θα είναι θετική για την ανάπτυξη της οικονομίας ενώ μόνο το 22,7% απαντά στο σχετικό ερώτημα με όχι ή μάλλον όχι.

- Το 65,5% απαντά ότι σε ένα νέο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης θα έπρεπε να δοθεί προτεραιότητα στη δίκαιη κατανομή του πλούτου ενώ αντίστοιχα το 32,6% ιεραρχεί την ενίσχυση της αγοράς.

- Σε σχέση με τη στάση των συνδικάτων το 70,4% ζητά να προτείνουν θέσεις και πολιτικές υπερασπιζόμενα τα συμφέροντα των εργαζομένων, το 23,6% προτιμά να συναινούν στα κυβερνητικά μέτρα αλλά με όρους, ενώ μόλις το 2,2% ζητά να συναινούν χωρίς όρους στα κυβερνητικά μέτρα.*(πτυχιακή εργασία –η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση κ οι επιπτώσεις της στην ελληνική οικονομία- Ξερουδάκη Αικατερίνη, Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Απρίλιος 2011.*

9. ΕΡΕΥΝΑ

9.1 Στόχοι

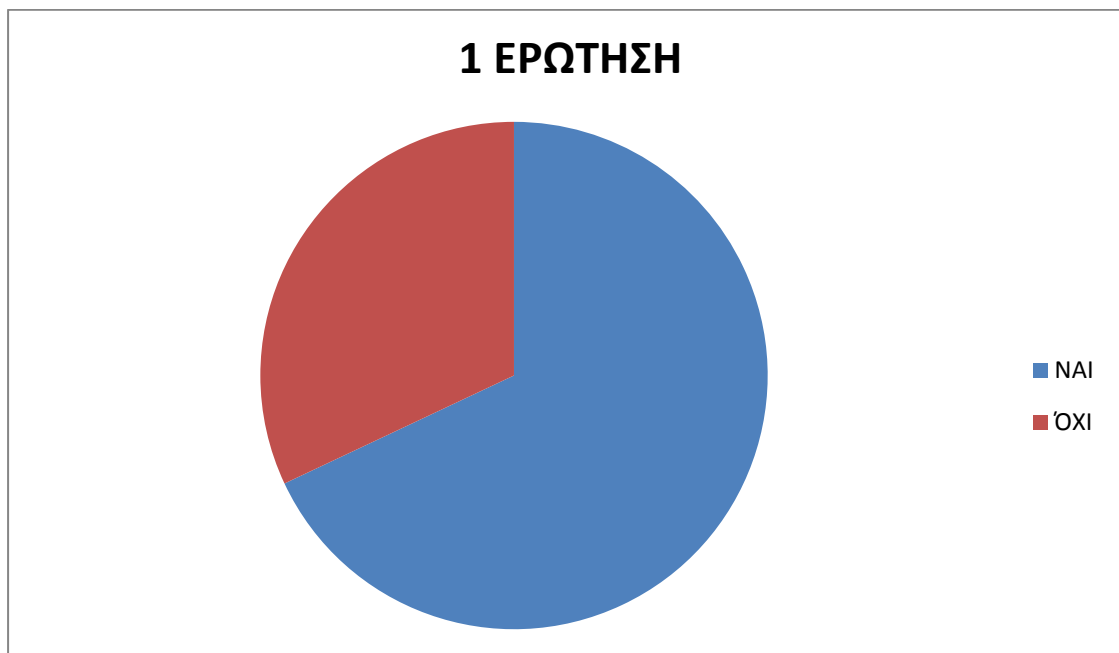
Στο επόμενο κεφάλαιο θα δούμε τα αποτελέσματα τις έρευνας. Η παρά κάτω έρευνα πραγματοποιήθηκε σε πρακτορείο **προπό** στην περιοχή της καλαμαριάς την χρονική περίοδο Αυγούστου – Σεπτεμβρίου 2011. Σκοπός της έρευνας είναι να ανακαλύψει πόσο επηρεάζει ο τζόγος την οικογενειακή, επαγγελματική και κοινωνική δραστηριότητα των παιχτών. Επίσης να δείξει σε ένα τυχαίο δείγμα 50 παιχτών τι ποσοστό αυτών είναι εθισμένο στο τζόγο.

9.2 Ερωτηματολόγιο

1. Έχασες ποτέ χρόνο απ τι δουλειά σου , τις σπουδές σου η το σχολείο σου για να συνεχίσεις να παίζεις?
2. Έχει κάνει ποτέ ο τζόγος την οικογενειακή σου ζωή δυστυχημένη?
3. Έχει επηρεάσει αρνητικά τι φήμη σου?
4. Έχεις νιώσει ποτέ εξουθενωμένος ψυχολογικά μετά από ένα παιχνίδι?
5. Έχεις παίξει ποτέ με σκοπό να ξεπληρώσεις τα χρέη σου?
6. Προκάλεσε ποτέ ο τζόγος μείωση των φιλοδοξιών και τον ικανοτήτων σας?
7. Μετά από την απώλεια κάποιου ποσού έπαιξες πάλι για να ρεφάρεις?
8. Ύστερα από μια νίκη σου έπαιξες πάλι για περισσότερα κέρδη?
9. Τζογάρες ποτέ ώσπου να φτάσεις να χάσεις και το τελευταίο σου ευρώ?
10. Δανείστηκες ποτέ για να τζογάρεις?
11. Έχεις πουλήσει ποτέ κάτι προσωπικό για να παίζεις?
12. Αρνήθηκες ποτέ να χρησιμοποιήσεις «λεφτά του τζόγου» στην καθημερινότητα?

13. Κατέληξες ποτέ να φροντίζεις λιγότερο τον εαυτό σου και την οικογένεια σου?
14. Έπαιξες ποτέ για περισσότερη ώρα απ ότι έχεις προγραμματίσει?
15. Τζογάρες ποτέ για να «δραπετεύσεις» από τα προβλήματα σου?
16. Έχεις παρανομήσει για να κερδίσεις χρήματα για να τζογάρεις?
17. Είχες εξαιτίας του τζόγου δυσκολίες ύπνου?
18. Όταν «στριμώχνεσαι» , σου δημιουργείται ένα αίσθημα που σε ωθεί να παίζεις?
19. Είχες ποτέ την επιθυμία να γιορτάσεις ευτυχισμένες στιγμές με το να τζογάρεις?
20. Έχεις σκεφτεί ποτέ να βλάψεις το εαυτό σου με κάποιο τρόπο ως αποτέλεσμα του τζόγου?
21. Θεωρείς τον εαυτό σου εξαρτημένο από το τζόγο?

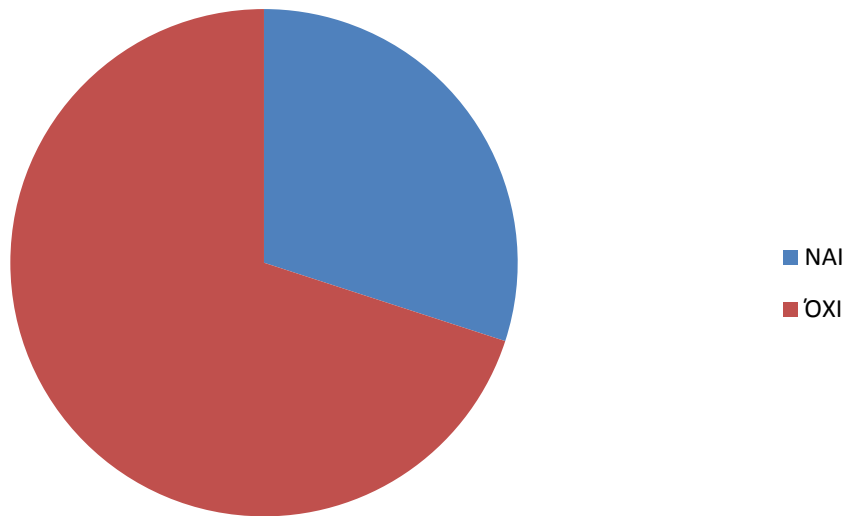
9.3 Αποτελέσματα

Ερώτηση 1 : 68% ναι 32% όχι. Βλέπουμε πώς το μεγαλύτερο ποσοστό των παιχτών αφιερώνουν πάρα πόλη χρόνο από τη ζωή του για να παίζουν. Περισσότεροι από τους μισούς θυσιάζουν στο βωμό του τζόγου πολύτιμο χρόνο από βασικές τους ασχολίες όπως οι σπουδές, το σχολείο, ακόμα και από τη δουλειά.

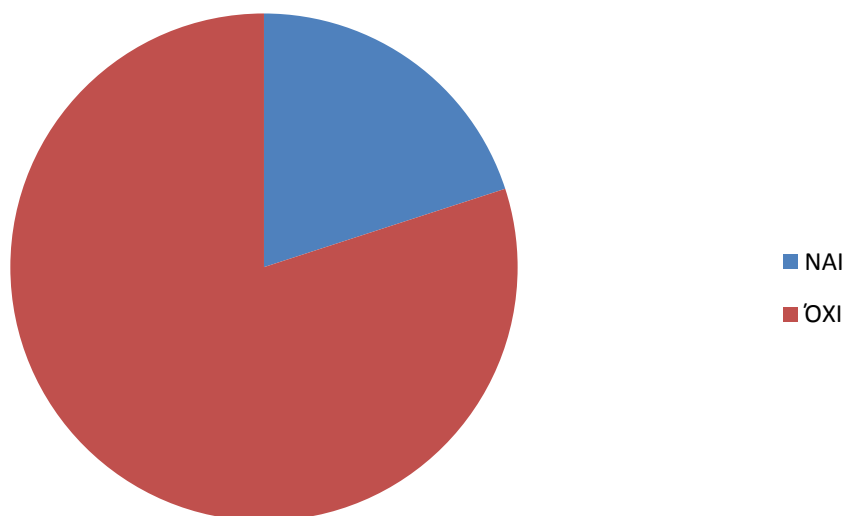

2 ΕΡΩΤΗΣΗ

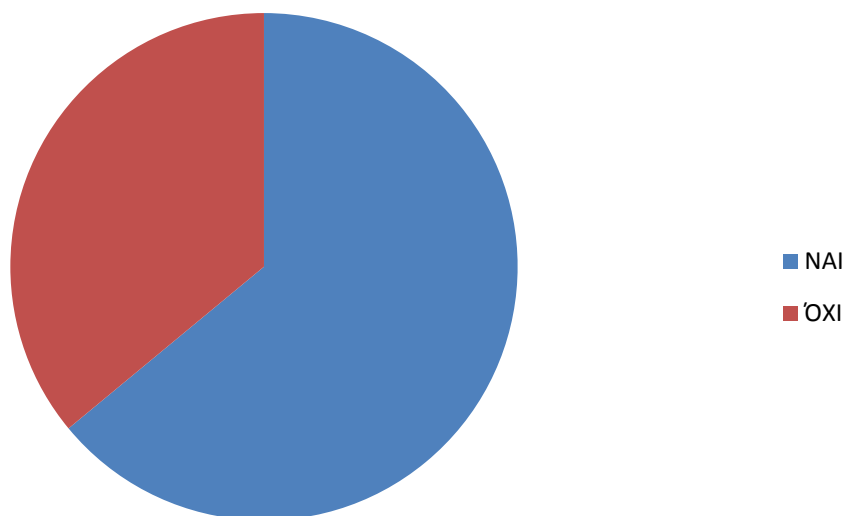
Ερώτηση 2: 30% ναι 70% όχι. Ένα σεβαστό ποσοστό των παιχτών τις τάξεως του 30 δηλώνει ότι Ο τζόγος έχει κάνει την οικογενειακή του ζωή δυστυχημένη.

3 ΕΡΩΤΗΣΗ

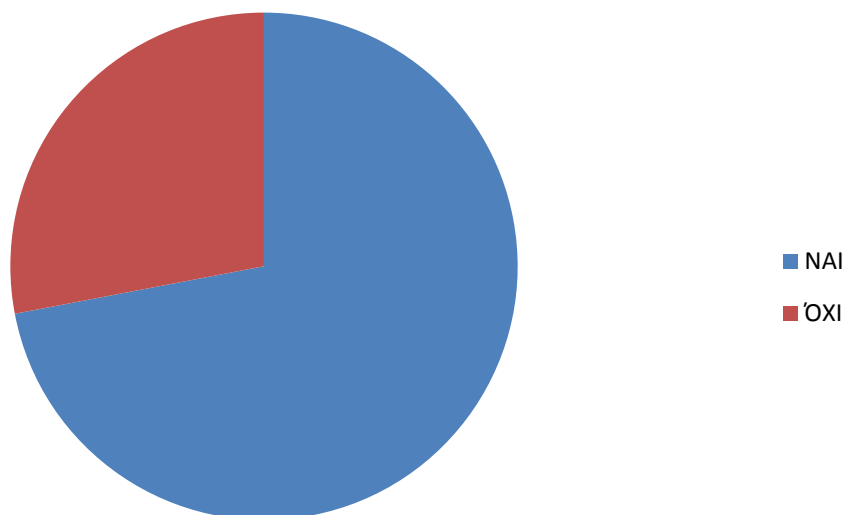
Ερώτηση 2: 20% ναι 80% όχι.

4 ΕΡΩΤΗΣΗ

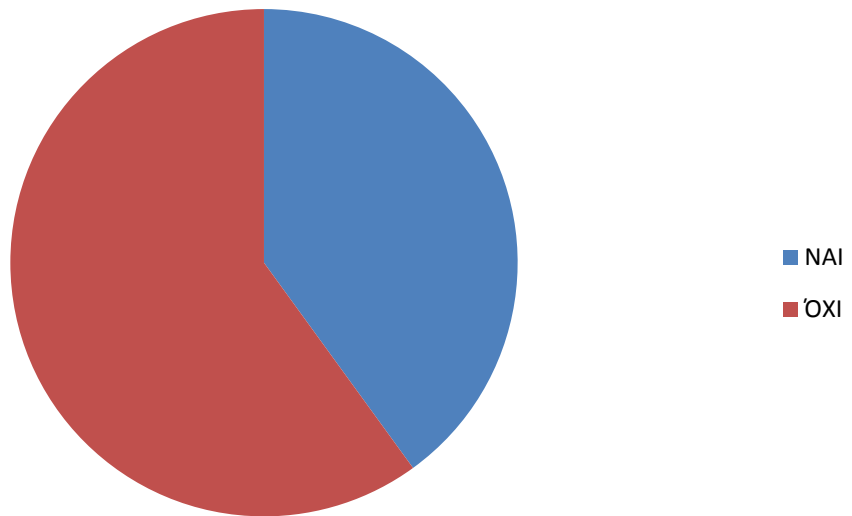
Ερώτηση 2: 65% ναι 35% όχι. Τα μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων απαντά πως το παιχνίδι επηρεάζει αρνητικά την ψυχολογία τους.

5 ΕΡΩΤΗΣΗ

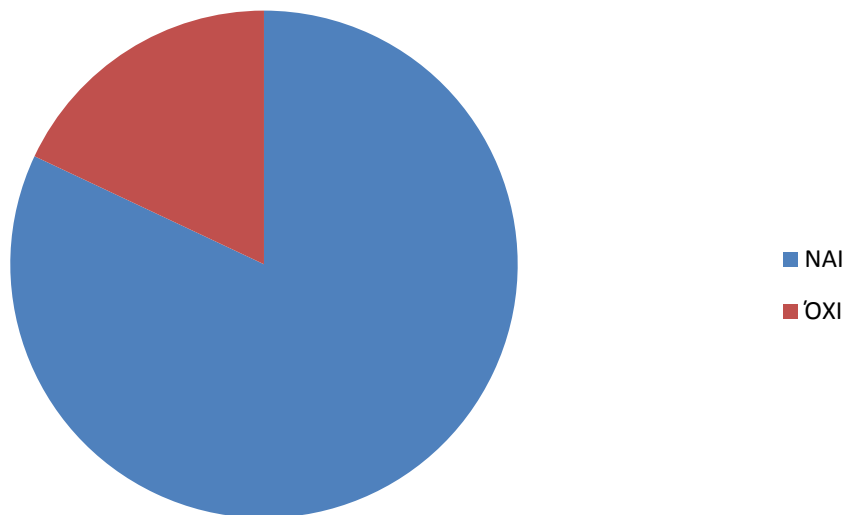
Ερώτηση 2: 72% ναι 28% όχι. Πολύ μεγάλο ποσοστό των παιχτών 72% προσπαθεί μέσω του παιχνιδιού να πληρώσει τα χρέη του.

6 ΕΡΩΤΗΣΗ

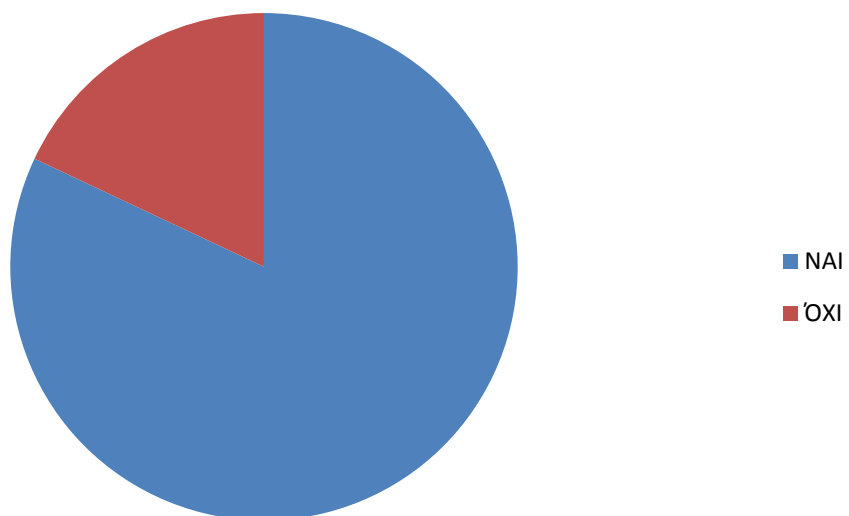
Ερώτηση 2: 40% ναι 60% όχι. Σχεδόν οι μισοί από τους ερωτηθέντες δηλώνουν πως ο τζόγος προκαλεί μείωση των ικανοτήτων τους.

7 ΕΡΩΤΗΣΗ

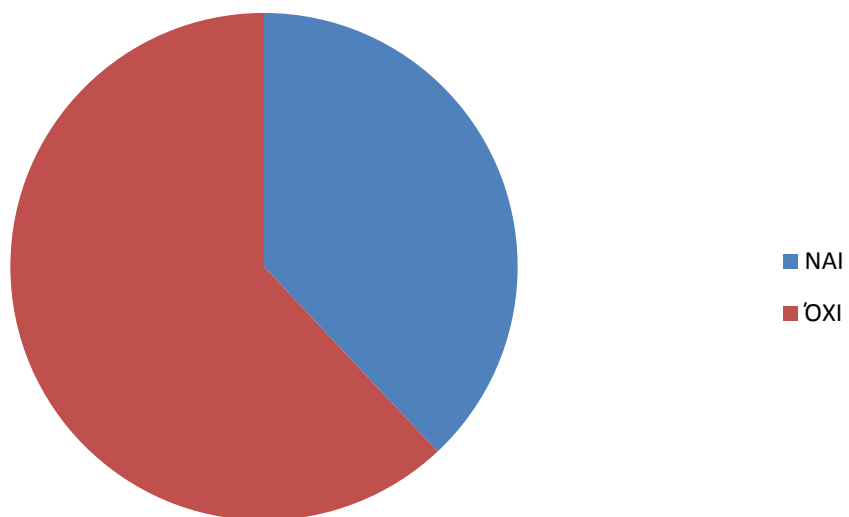
Ερώτηση 2: 80% ναι 20% όχι. Η πλειοψηφία των παιχτών, 80% δηλώνουν πως μετά από την απώλεια κάποιου ποσού έπαιξαν ξανά για να ρεφάρουν.

8 ΕΡΩΤΗΣΗ

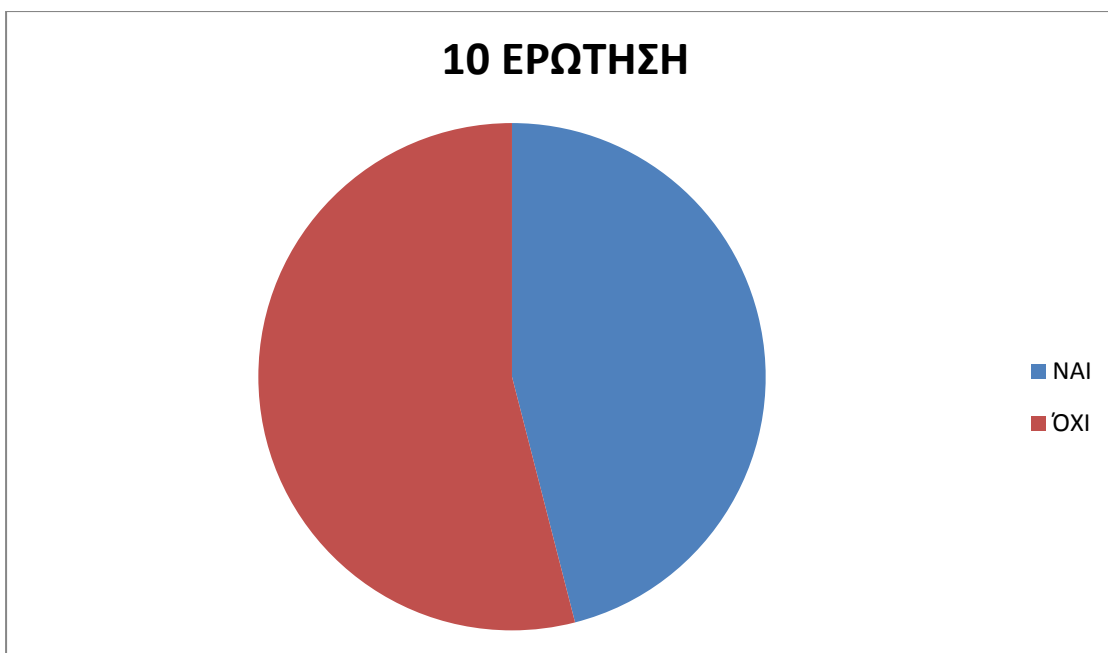

Ερώτηση 2: 80% ναι 20% όχι

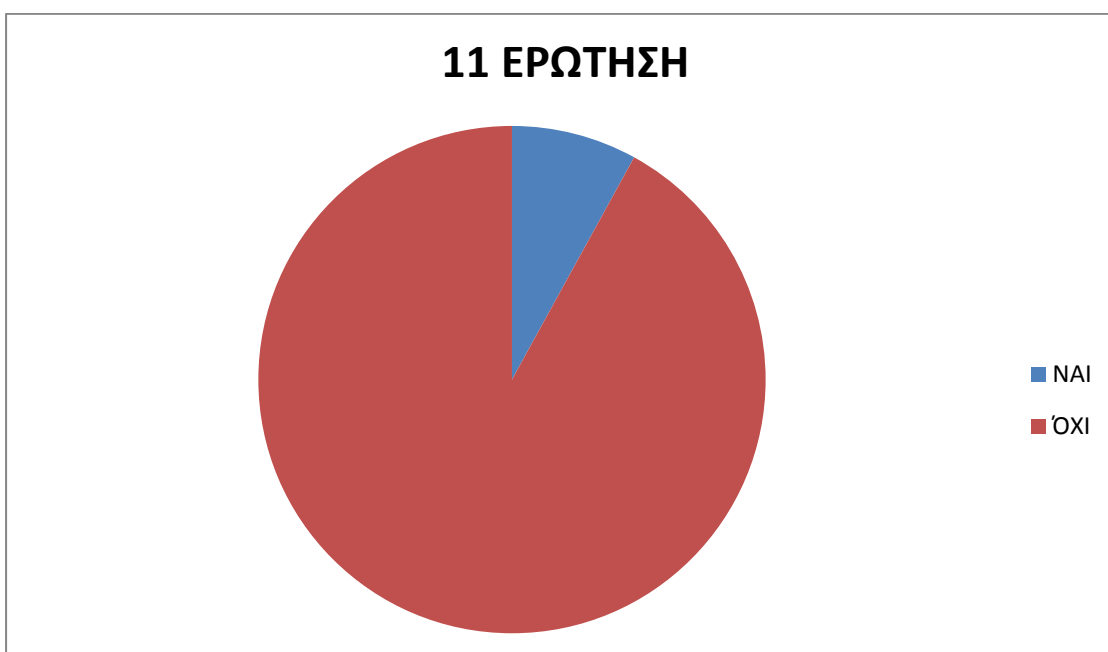
9 ΕΡΩΤΗΣΗ

Ερώτηση 2: 38% ναι 62% όχι

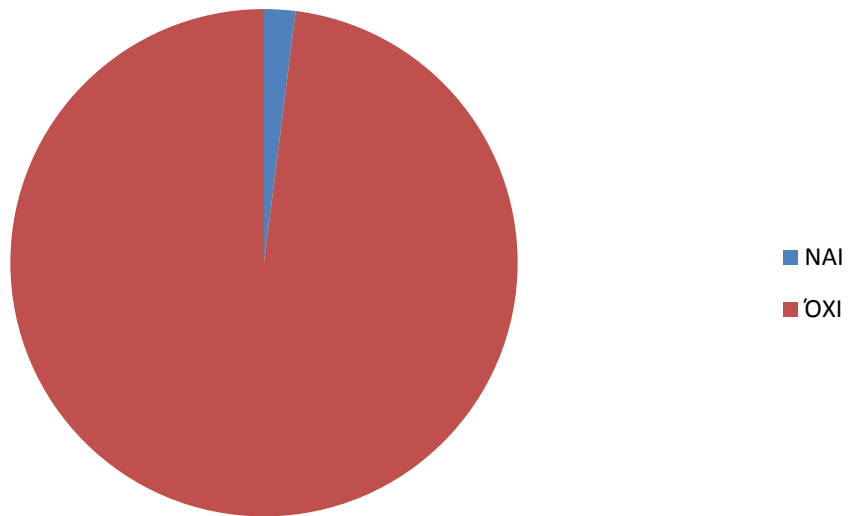

Ερώτηση 2: 46% ναι 54% όχι

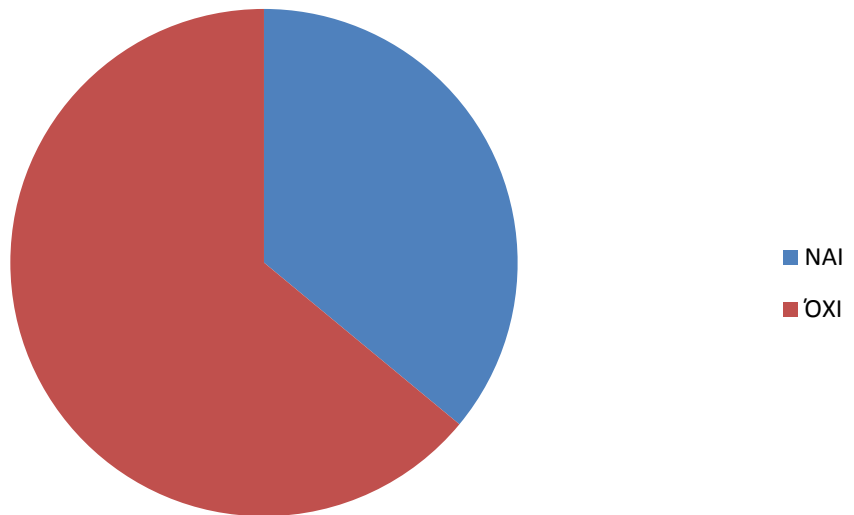
Ερώτηση 2: 8% ναι 92% όχι. Μόλις το 8% των ερωτηθέντων έχουν πουλήσει κάτι προσωπικό για να παίξουν.

12 ΕΡΩΤΗΣΗ

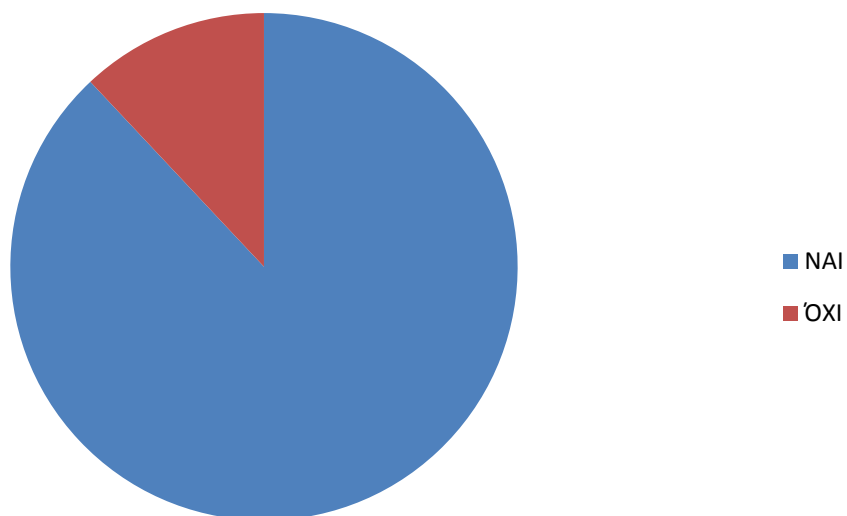
Ερώτηση 2: 2% ναι 98% όχι

13 ΕΡΩΤΗΣΗ

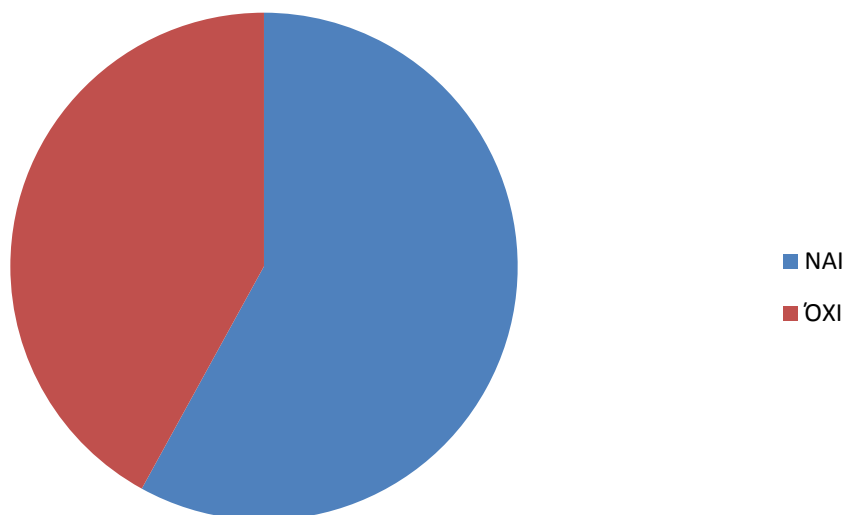
Ερώτηση 2: 36% ναι 64% όχι

14 ΕΡΩΤΗΣΗ

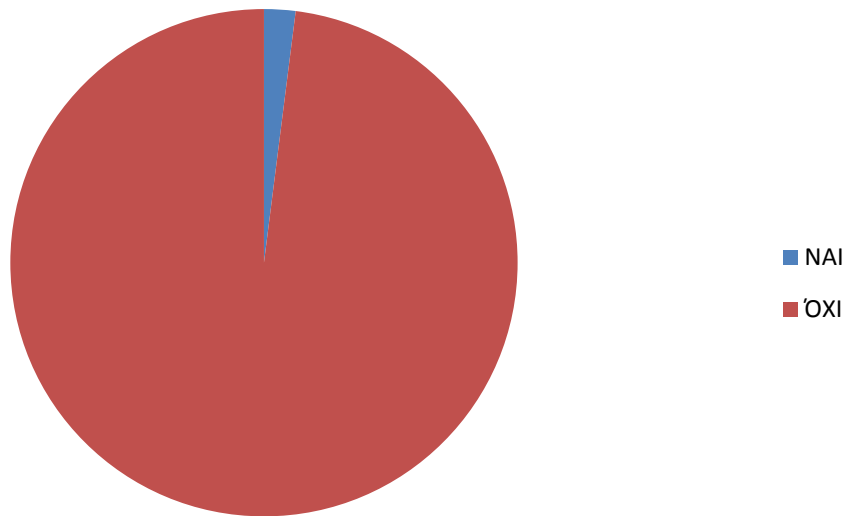
Ερώτηση 2: 88% ναι 12% όχι. Το 88% του συνόλου των ερωτηθέντων δηλώνουν πως παίζουν περισσότερη ώρα από αυτή που προγραμματίζουν.

15 ΕΡΩΤΗΣΗ

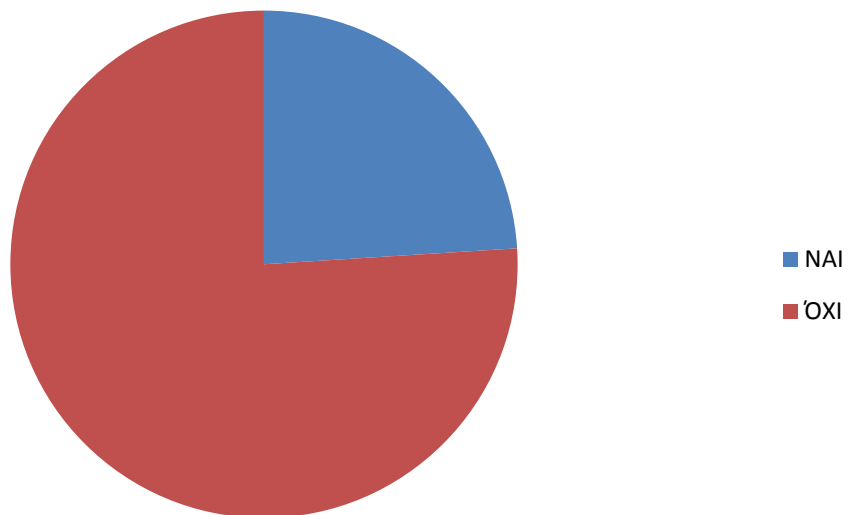
Ερώτηση 2: 58% ναι 42% όχι

16 ΕΡΩΤΗΣΗ

Ερώτηση 2: 2% ναι 98% όχι. Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων δεν έχουν παρανομήσει για να παίξουν.

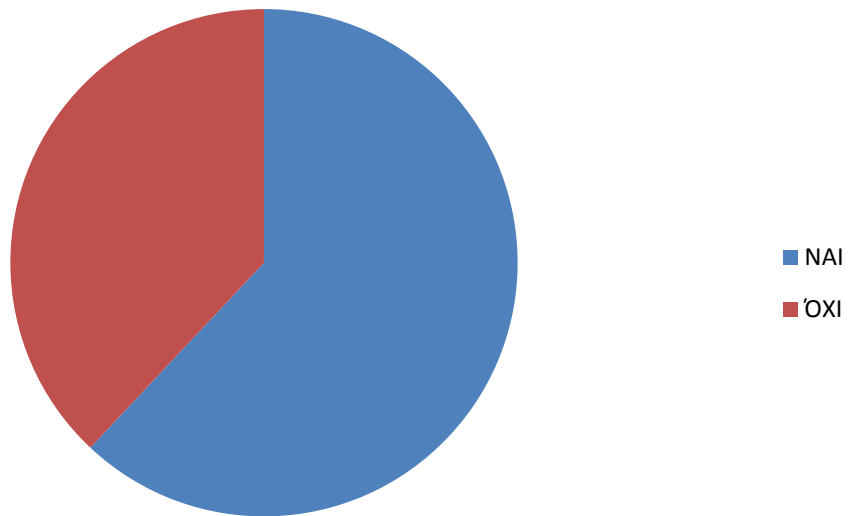
17 ΕΡΩΤΗΣΗ

Ερώτηση 2: 24% ναι 76% όχι

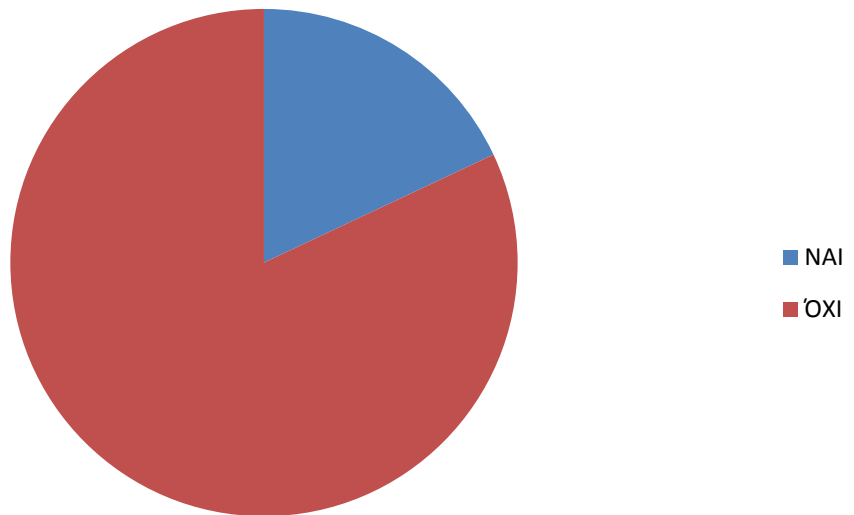

18 ΕΡΩΤΗΣΗ

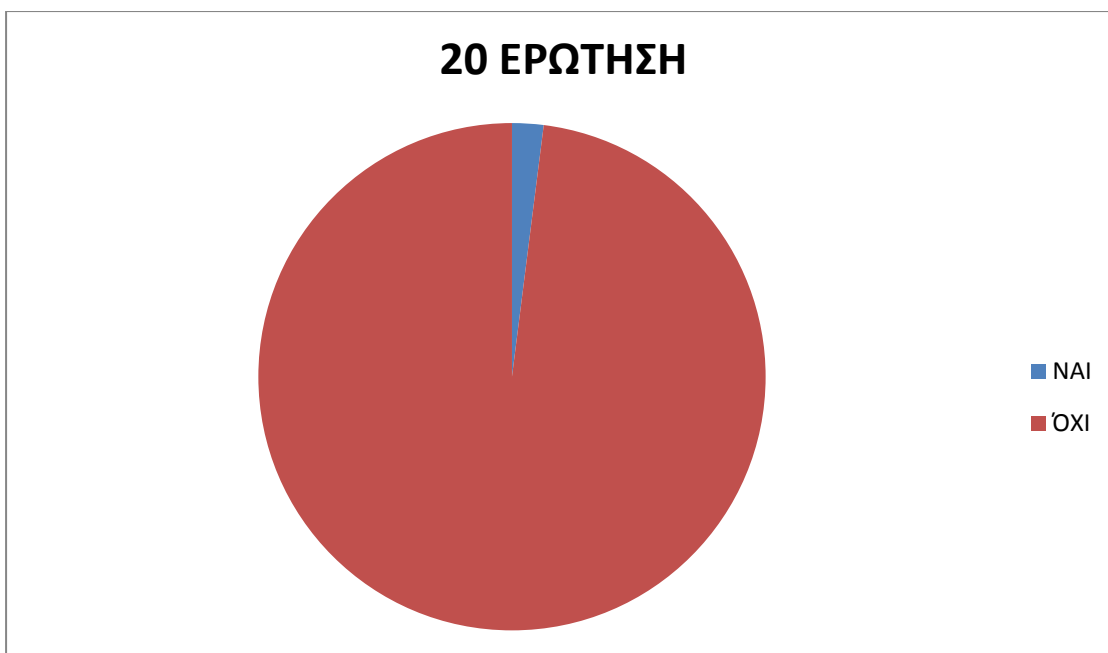

Ερώτηση 2: 62% ναι 38% όχι.

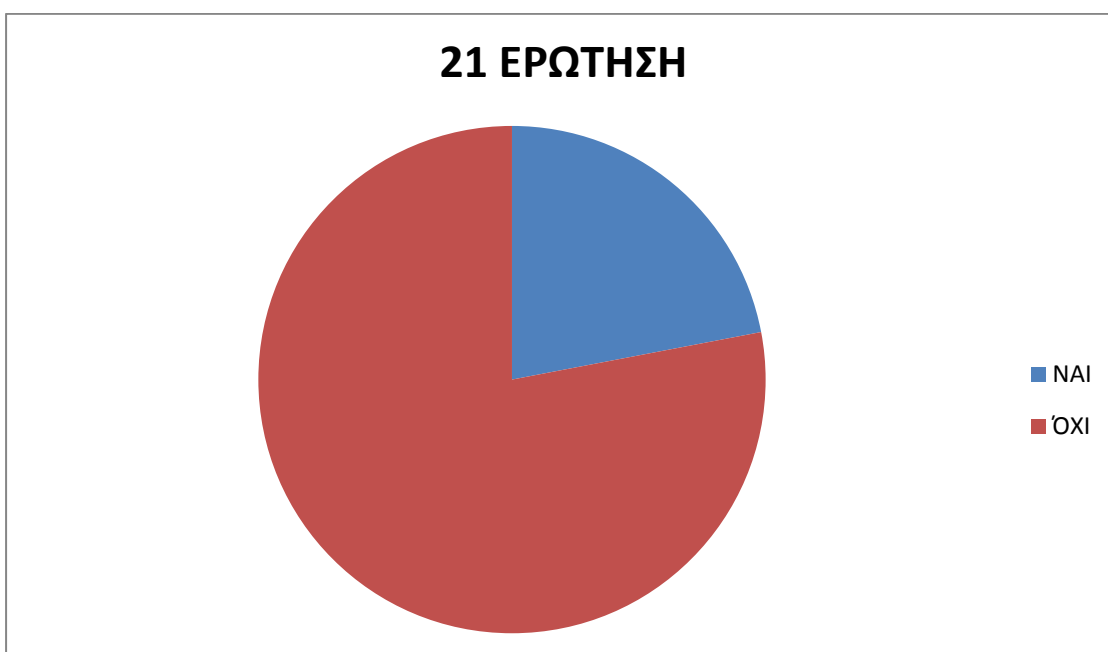
19 ΕΡΩΤΗΣΗ

Ερώτηση 2: 18% ναι 82% όχι

Ερώτηση 2: 2% ναι 98% όχι

Ερώτηση 2: 22% ναι 78% όχι

9.4 Συμπεράσματα.

Το σημαντικότερο συμπέρασμα που βγαίνει από την παρά Πάνο έρευνα είναι πώς το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων είναι πολύ κοντά στον εθισμό στο τζόγο. Συγκεκριμένα το 45% των ερωτήσεων (σχεδόν οι μισές) είχαν μεγαλύτερο ποσοστό θετικών απαντήσεων. Αν λάβουμε υπόψη ότι η το ερωτηματολόγιο είναι έτσι φτιαγμένο ώστε να δείχνει εξαρτημένο άτομο όταν έχουμε 50% θετικές απαντήσεις τότε καταλαβαίνουμε πώς το μεγαλύτερο κομμάτι του δείγματος βρίσκετε ένα βήμα πριν τον εθισμό. Το ποιο επικίνδυνο απ όλα όμως είναι πως μόνο το 22% γνωρίζει το πρόβλημα του αυτό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΠΑΙΓΝΙΩΝ

Α' Μέρος

Ορισμοί – Γενικές αρχές

Άρθρο 1

Ορισμοί

Για τους σκοπούς του παρόντος νόμου ορίζονται ως:

α) «Τεχνικά-ψυχαγωγικά παίγνια»: Παίγνια των οποίων το αποτέλεσμα εξαρτάται αποκλειστικά ή κατά κύριο λόγο από την τεχνική ή πνευματική ικανότητα του παίκτη, η διενέργειά τους γίνεται αποκλειστικά για ψυχαγωγικούς σκοπούς και δεν επιτρέπεται να συνομολογηθεί στοίχημα μεταξύ οποιωνδήποτε προσώπων ή να αποδοθεί οποιασδήποτε μορφής οικονομικό όφελος στον παίκτη. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται και όλα όσα έχουν χαρακτηριστεί ως «τεχνικά παίγνια» σύμφωνα με τις διατάξεις του β.δ. 29/1971 (Α' 21), μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου. Τα κάθε είδους τερματικά με οθόνη, στα οποία εγκαθίστανται ή λειτουργούν τεχνικά-ψυχαγωγικά παίγνια, απαγορεύεται να διαθέτουν σύστημα υπολογισμού, καταγραφής και απόδοσης οικονομικού οφέλους στον παίκτη.

Τα τεχνικά-ψυχαγωγικά παίγνια, ανάλογα με τα μέσα διενέργειάς τους διακρίνονται σε :

αα) «Μηχανικά παίγνια»: όταν για τη διεξαγωγή τους απαιτούνται μόνο μηχανικά μέσα καθώς και η συμβολή της μυϊκής δύναμης του παίκτη.

ββ) «Ηλεκτρομηχανικά παίγνια»: όταν για τη διεξαγωγή τους απαιτούνται ηλεκτρικοί ή ηλεκτρονικοί υποστηρικτικοί μηχανισμοί

γγ) «Ηλεκτρονικά παίγνια»: όταν για τη διεξαγωγή τους, εκτός των υποστηρικτικών ηλεκτρονικών και άλλων μηχανισμών, απαιτούνται ηλεκτρονικές υποστηρικτικές διατάξεις (hardware), καθώς και η ύπαρξη και η εκτέλεση λογισμικού – προγράμματος (software) παιγνίων, το οποίο ενσωματώνεται ή εγκαθίσταται σε αυτά και περιέχει το σύνολο των πληροφοριών, οδηγιών και λοιπών στοιχείων που αφορούν στη χρήση και στη διεξαγωγή του παιγνίου.

β) «Τυχερά παίγνια»: Παιγνια των οποίων το αποτέλεσμα εξαρτάται τουλάχιστον εν μέρει από την τύχη. Ως τυχερά παίγνια θεωρούνται και τα ψυχαγωγικά τεχνικά παίγνια που παραλλάσσονται σε τυχερά ή για το αποτέλεσμα των οποίων συνομολογείται στοίχημα μεταξύ οποιωνδήποτε προσώπων ή το αποτέλεσμά τους μπορεί να αποδώσει στον παίκτη οικονομικό όφελος οποιασδήποτε μορφής. Στην κατηγορία των τυχερών παιγνίων εντάσσονται και όλα όσα έχουν χαρακτηριστεί ως «μικτά παίγνια» ή «τυχερά παίγνια», σύμφωνα με τις διατάξεις του β.δ. 29/1971, μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου.

Τυχερό παίγνιο είναι και το στοίχημα.

γ) «Στοίχημα»: το τυχερό παίγνιο που συνίσταται σε πρόβλεψη επί γεγονότων πάσης φύσεως, από αριθμό φυσικών προσώπων, υπό τον όρο ότι τα κέρδη κάθε παίκτη καθορίζονται από το διοργανωτή του στοιχήματος, πριν ή κατά το χρόνο διενέργειάς του, με αναφορά, τόσο στο ποσό που κάθε παίκτης κατέβαλε για τη συμμετοχή του στο στοίχημα, όσο και στην καθορισμένη τιμή απόδοσης του στοιχήματος.

δ) «Μέσο ή υλικό διεξαγωγής παιγνίου ή παιγνιομηχάνημα»: οποιοδήποτε μηχάνημα, υλικό ή μέσο ηλεκτρονικό, μηχανικό ή ηλεκτρομηχανικό που χρησιμοποιείται άμεσα ή έμμεσα για τη διεξαγωγή παιχνιδιού και επηρεάζει ή καθορίζει την έκβασή του.

ε) «Πληροφορικό Σύστημα Εποπτείας και Ελέγχου» (Π.Σ.Ε.Ε.): το σύνολο του υλικού και του λογισμικού που εγκαθίσταται και λειτουργεί στην Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων για την άσκηση της συνεχούς εποπτείας και του ελέγχου των τυχερών παιγνίων με παιγνιομηχάνηματα ή μέσω του διαδικτύου.

στ) «Κεντρικό Πληροφορικό Σύστημα» (Κ.Π.Σ.): το σύνολο του αναγκαίου υλικού και του λογισμικού για την οργάνωση, τη λειτουργία, τη διεξαγωγή, την παρακολούθηση, την καταγραφή, τον έλεγχο και τη διαχείριση σε κεντρικό επίπεδο των τυχερών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα ή μέσω του διαδικτύου από τους κατόχους των αντίστοιχων αδειών.

ζ) «Δίκτυο Επικοινωνιών»: το σύνολο του αναγκαίου υλικού, του λογισμικού και των δικτυακών διασυνδέσεων για την επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο (on line) των παιγνιομηχανημάτων με το Κ.Π.Σ.

η) «Μονάδα Πίστωσης» είναι η λογιστική μονάδα που αντιπροσωπεύει το ελάχιστο χρηματικό ποσό συμμετοχής του παίκτη σε κάθε παίγνιο.

θ) «Συνολικές μονάδες πίστωσης» (credits played): το σύνολο των μονάδων πίστωσης που οι παίκτες έχουν παίξει σε συγκεκριμένο παίγνιο [ή παιγνιομηχάνημα].

ι) «Αποδιδόμενο ποσοστό κέρδους» (payout): ο λόγος των συνολικών μονάδων πίστωσης που οι παίκτες έχουν κερδίσει σε συγκεκριμένο παίγνιο ή παιγνιομηχάνημα ή ομάδα αυτών, προς τις συνολικές μονάδες πίστωσης που έχουν παιχθεί στο ίδιο παίγνιο ή παιγνιομηχάνημα ή ομάδα αυτών, εκφραζόμενος ως ποσοστό επί τοις εκατό (%).

ια) «Μικτό Κέρδος ανά παιγνιομηχάνημα» (net drop): το χρηματικό ποσό που απομένει σε κάθε παιγνιομηχάνημα εάν από τις συνολικές μονάδες πίστωσης αφαιρεθούν οι συνολικές μονάδες που έχουν αποδοθεί στους παίκτες.

Άρθρο 2

Πεδίο εφαρμογής

1. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται στα τεχνικά-ψυχαγωγικά και στα τυχερά παίγνια, που διενεργούνται με παιγνιομηχανήματα ή μέσω του διαδικτύου.

2. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου, με την επιφύλαξη των διατάξεων για την Ε.Ε.Ε.Π., δεν εφαρμόζονται για τα τυχερά παίγνια που διεξάγονται κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου στα καζίνο και από τις εταιρίες Ο.Π.Α.Π. Α.Ε. και Ο.Δ.Ι.Ε. Α.Ε., για τα οποία εφαρμόζονται οι ειδικές για αυτά διατάξεις.

Άρθρο 3 **Άδειες**

Για τη διεξαγωγή και εκμετάλλευση παιγνίων με παιγνιομηχανήματα ή μέσω του διαδικτύου απαιτείται η προηγούμενη έκδοση διοικητικής άδειας, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού. Τρίτοι μπορούν κατ' εξαίρεση να λειτουργούν και να εκμεταλλεύονται παίγνια με παιγνιομηχανήματα, σύμφωνα με όσα ορίζονται το άρθρο 17 παρ. 6. Τα παίγνια , τα παιγνιομηχανήματα και οι χώροι διεξαγωγής τους πρέπει να είναι πιστοποιημένα σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

Β' Μέρος **Εποπτική Αρχή**

Άρθρο 4 **Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων**

1. Αρμόδια Αρχή για την έκδοση των αδειών, τις πιστοποιήσεις, την εποπτεία και τον έλεγχο διεξαγωγής και εκμετάλλευσης παιγνίων είναι η Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Τυχερών Παιχνιδιών του άρθρου 16 του ν. 3229/2004 (Α' 38), η οποία μετονομάζεται σε Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων» (Ε.Ε.Ε.Π.).
2. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών μπορεί να συσταθεί «Συμβουλευτική Επιτροπή Παιγνίων», η οποία υποβάλλει προτάσεις προς την Ε.Ε.Ε.Π. για τη βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς και διατυπώνει απόψεις προς την Ε.Ε.Ε.Π. για τις κανονιστικές αποφάσεις που εκδίδει κατ' εξουσιοδότηση των διατάξεων του παρόντος νόμου και του ν. 3229/2004.

Ως μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής ορίζονται εκπρόσωποι των κυρίων φορέων της ελληνικής αγοράς παιγνίων, φορέων που προωθούν το υπεύθυνο παιχνίδι και την ασφάλεια των διαδικτυακών συναλλαγών καθώς και προσωπικότητες εγνωσμένου κύρους και υψηλής επιστημονικής κατάρτισης με ακαδημαϊκή ή επαγγελματική εξειδίκευση στο αντικείμενο. Με την ίδια απόφαση ρυθμίζεται κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για τη συγκρότηση και λειτουργία της Συμβουλευτικής Επιτροπής Παιγνίων.

3. Η Ε.Ε.Ε.Π. ασκεί, εκτός από τις αρμοδιότητες που προβλέπονται στο άρθρο 17 του ν. 3229/2004, και τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) Την εποπτεία και τον έλεγχο της αγοράς :

(i) τεχνικών – ψυχαγωγικών παιγνίων, με παιγνιομηχανήματα σε δημόσιους χώρους ή μέσω του διαδικτύου

(ii) τυχερών παιγνίων, με παιγνιομηχανήματα σε δημόσιους χώρους ή μέσω του διαδικτύου

(iii) των μορφών παιγνίων για τα οποία δεν ορίζεται από άλλες διατάξεις αρμόδια εποπτική αρχή, ανεξαρτήτως των μέσων διεξαγωγής τους.

Ο έλεγχος συνίσταται στον έλεγχο νομιμότητας διεξαγωγής του παιχνιδιού, στον έλεγχο οικονομικής διαχείρισης, στον έλεγχο τήρησης των κανόνων διεξαγωγής του τυχερού παιχνιδιού, στον έλεγχο απόδοσης των κερδών στους παίκτες και το Δημόσιο, στη σωστή λειτουργία του παιχνιδιού, στη σύγκριση του κόστους με τα κέρδη σύμφωνα με τους διεθνείς κανόνες και προδιαγραφές και στον έλεγχο εφαρμογής των όρων της άδειας λειτουργίας τυχερών παιγνίων, όπως ορίζεται στον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων του άρθρου 5.

β) την παρακολούθηση και τη διενέργεια των αναγκαίων ελέγχων στους κατόχους των αδειών και στους αναδόχους προκειμένου να διαπιστώνεται συνεχώς η τήρηση των όρων αδειοδότησής τους. Οι έλεγχοι διενεργούνται είτε από κλιμάκια της Ε.Ε.Ε.Π. είτε από μικτά κλιμάκια με άλλες υπηρεσίες ή φορείς του Δημοσίου. Η Ε.Ε.Ε.Π. μπορεί να αναθέτει μέρος ή και το σύνολο του ελέγχου των τυχερών παιγνίων σε εταιρείες με ειδική εμπειρία σε θέματα ελέγχου, ύστερα από την προκήρυξη διεθνούς διαγωνισμού.

γ) την εξέταση, το χαρακτηρισμό, την ταξινόμηση και την πιστοποίηση κάθε τύπου παιγνίου ή λογισμικού αυτών και τη λήψη ή ανάκληση των σχετικών αποφάσεων, μετά από αίτηση που υποβάλλεται από κατασκευαστή, προμηθευτή, διανομέα, κάτοχο άδειας ή επιτηδευματία στο κατάστημα του οποίου θα εγκατασταθούν και θα διενεργούνται τα παίγνια,

δ) την τεχνική πραγματογνωμοσύνη κατόπιν αιτήματος από δικαστική αρχή,
ε) την έκδοση κανονιστικών αποφάσεων με σκοπό την προστασία ανηλίκων και γενικά ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού και την εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων πρόληψης και καταστολής, την απαγόρευση παιγνίων με περιεχόμενο ρατσιστικό, ξενοφοβικό, πορνογραφικό ή αντίθετο σε κανόνες δημόσιας τάξης.

στ) την έκδοση κανονιστικών αποφάσεων που απευθύνονται στους κατόχους των αδειών για την εφαρμογή μέτρων πρόληψης και παρεμπόδισης νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες,

ζ) τη συνεργασία, το συντονισμό και την εκπροσώπηση με όλες τις συναφείς κρατικές και διεθνείς υπηρεσίες (Σ.Δ.Ο.Ε., Υ.Δ.Η.Ε., ΙΝΤΕΡΠΟΛ, αντίστοιχες αρχές των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, κλπ.) προκειμένου να εξασφαλίζεται η καλλίτερη και αποτελεσματικότερη δυνατή εφαρμογή του παρόντος νόμου,

η) την επιβολή των προβλεπομένων από τη νομοθεσία διοικητικών κυρώσεων μεταξύ των οποίων και η προσωρινή ή οριστική αφαίρεση των αδειών διενέργειας παιγνίων,

θ) την παρακολούθηση των εξελίξεων ως προς το παράνομο παίγνιο και η υποβολή εισηγήσεων σε κάθε αρμόδιο όργανο για την αποτελεσματικότερη πάταξή του,

ι) την κατάρτιση του Οργανισμού της Ε.Ε.Ε.Π., του Κανονισμού Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων και του Κώδικα Δεοντολογίας Παιγνίων.

4. Οι θέσεις μόνιμου διοικητικού προσωπικού της Ε.Ε.Ε.Π. που προβλέπονται στην παρ. 5 του άρθρου 16 του ν. 3229/2004 αυξάνονται κατά τριάντα (30) και οι θέσεις επιστημονικού προσωπικού με εξειδίκευση στα τυχερά παίγνια που προβλέπονται στο ίδιο άρθρο αυξάνονται κατά δέκα (10). Οι θέσεις αυτές κατανέμονται ανά κατηγορία, κλάδο και ειδικότητα με τον Οργανισμό της Ε.Ε.Ε.Π.
5. Το προσωπικό της Ε.Ε.Ε.Π. υποχρεούται για το χρονικό διάστημα της υπηρεσίας του στην Ε.Ε.Ε.Π. και πέντε (5) χρόνια μετά την απομάκρυνσή του καθ' οποιονδήποτε τρόπο από αυτήν, να μην παρέχει, με οποιονδήποτε τρόπο, υπηρεσία με έμμισθη εντολή ή με οποιαδήποτε έννομη σχέση, σε νομικό ή φυσικό πρόσωπο ελεγχόμενο από την Ε.Ε.Ε.Π.

6. Το δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 16 του ν. 3229/2004 αντικαθίσταται με εδάφια ως εξής: «Η θητεία του προέδρου και των υπολοίπων μελών της Ε.Ε.Ε.Π. είναι τετραετής, δυναμένη να ανανεωθεί για μία μόνο φορά. Η σύνθεση των μελών της Ε.Ε.Ε.Π. πλην του Προέδρου, ανανεώνεται κατά το ήμισυ ανά διετία. Με την απόφαση διορισμού της Ε.Ε.Ε.Π. που εκδίδεται για πρώτη φορά καθορίζονται τα μέλη για τα οποία η θητεία είναι διετής. Τα μέλη της Ε.Ε.Ε.Π., οι σύζυγοί τους και οι συγγενείς τους α' και β' βαθμού, απαγορεύεται να είναι εταίροι, μέτοχοι, μέλη διοικητικού συμβουλίου, διαχειριστές, υπάλληλοι, τεχνικοί ή άλλοι σύμβουλοι ή μελετητές σε επιχείρηση που αναπτύσσει δραστηριότητα στον τομέα των τεχνικών-ψυχαγωγικών και τυχερών παιγνίων. Επίσης, τα μέλη της Ε.Ε.Ε.Π. απαγορεύεται για το χρονικό διάστημα της θητείας τους και πέντε (5) έτη μετά τη λήξη της να παρέχουν, με οποιονδήποτε τρόπο, υπηρεσία με έμμισθη εντολή ή με οποιαδήποτε έννομη σχέση, σε ελεγχόμενο από την Ε.Ε.Ε.Π. φυσικό ή νομικό πρόσωπο. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, παύει η θητεία των μελών της Ε.Ε.Ε.Π. που παραβαίνουν τις διατάξεις των προηγουμένων εδαφίων και τους επιβάλλεται πρόστιμο, ίσο με το δεκαπλάσιο των συνολικών αποδοχών που έλαβαν κατά τη διάρκεια της θητείας τους.»
7. Πόροι της Ε.Ε.Ε.Π. είναι:
- α) ποσοστό επί των περιοδικών τελών, του άρθρου 33, του οποίου το ύψος καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών.
  - β) τα διοικητικά τέλη που ορίζονται στο άρθρο 32.

Άρθρο 5 **Κανονισμοί της Ε.Ε.Ε.Π.**

1. Με αποφάσεις της Ε.Ε.Ε.Π., που εγκρίνονται από τον Υπουργό Οικονομικών και δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, θεσπίζονται ο Οργανισμός της Ε.Ε.Ε.Π., ο Κανονισμός Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων και ο Κώδικας Δεοντολογίας Παιγνίων.
2. Με τον Οργανισμό της Ε.Ε.Ε.Π. καθορίζονται ειδικότερα θέματα άσκησης των αρμοδιοτήτων της, κατανομής του προσωπικού και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την επιχειρησιακή της διάρθρωση και οργάνωση.

Ο Κανονισμός Εσωτερικής Διάρθρωσης της Ε.Ε.Τ.Π. που προβλέπεται στο άρθρο 16 παρ. 6 του ν. 3229/2004 απορροφάται από τον Οργανισμό της Ε.Ε.Ε.Π.

3. Με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων καθορίζονται θέματα σχετικά με τα παίγνια, ιδίως δε :

α) οι προϋποθέσεις πιστοποίησης και εγγραφής στα οικεία μητρώα των κατασκευαστών, των εισαγωγέων, των συναρμολογητών, των διακινητών, των συντηρητών και των τεχνικών παιγνίων και παιγνιομηχανημάτων, καθώς και ο τρόπος τήρησης των μητρώων αυτών.

β) η ειδικότερη διαδικασία χορήγησης των αδειών και οι διαδικασίες παρακολούθησης, εποπτείας, ελέγχου, τήρησης των όρων των αδειών και των υποχρεώσεων του νόμου αυτού από τους κατόχους των αδειών.

γ) η διαδικασία πιστοποίησης και εγγραφής στα οικεία μητρώα των καταστημάτων, των παιγνιομηχανημάτων, των παιγνίων ή των ιστοτόπων διεξαγωγής παιγνίων, καθώς και ο τρόπος τήρησης των μητρώων αυτών.

δ) το περιεχόμενο και η μορφή της υποχρεωτικής σήμανσης της πιστοποίησης αναφορικά με τα παίγνια, τα καταστήματα και τα παιγνιομηχανήματα και των ιστοτόπων, την απαγόρευση εισόδου ανηλίκων σε καταστήματα διεξαγωγής τυχερών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα ή σε ιστοτόπους διεξαγωγής τυχερών παιγνίων.

ε) ο τρόπος επικύρωσης μέσω του Π.Σ.Ε.Ε. της συμμετοχής σε τυχερά παίγνια σύμφωνα με το άρθρο 8.

στ) ο τρόπος έκδοσης και παραλαβής της ατομικής κάρτας παίκτη, τα τεχνικά χαρακτηριστικά αυτής καθώς και τυχόν πρόσθετοι περιορισμοί που μπορούν να ενσωματωθούν σε αυτήν από τον ίδιο τον παίκτη.

ζ) οι κανόνες υπεύθυνου παιχνιδιού που αφορούν τους κατόχους αδείας, παρόχους, τους παίκτες, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τους ιδιοκτήτες των καταστημάτων, τους παρόχους υπηρεσιών διαδικτύου (ISPs), τους διαφημιστές και κάθε εμπλεκόμενο στη σχετική διαδικασία.

η) οι υποχρεώσεις του κατόχου ή των εκμεταλλευτών της άδειας προκειμένου να διασφαλίζεται η μη συμμετοχή ανηλίκων παικτών σε τυχερά παίγνια, καθώς και ενηλίκων που έχουν αιτηθεί απαγόρευση συμμετοχής σε τυχερά παίγνια ή που τελούν σε δικαστική απαγόρευση.

θ) η εξέταση των συμβάσεων που συνάπτουν οι παίκτες με τους κατόχους των αδειών ή όσους εκμεταλλεύονται, διεξάγουν και λειτουργούν τυχερά παίγνια, με στόχο την προστασία των παικτών από καταχρηστικές ή παρακωλυτικές τακτικές,

ι) ο τρόπος ενημέρωσης των παρόχων υπηρεσιών διαδικτύου (ISPs) από την Ε.Ε.Ε.Π., προκειμένου να διασφαλίζεται η φραγή μη αδειοδοτημένων ιστοτόπων διεξαγωγής τυχερών παιγνίων μέσω διαδικτύου από χρήστες των παρόχων αυτών.

ια) οι απαιτούμενες προϋποθέσεις λειτουργίας και τα τεχνικά χαρακτηριστικά των εξυπηρετητών (servers) και του λογισμικού των παιγνίων για τους κατόχους της άδειας και όσους εκμεταλλεύονται παίγνια, είτε με παιγνιομηχανήματα είτε μέσω του διαδικτύου.

ιβ) ο προσδιορισμός πανελλαδικά των ωρών λειτουργίας των καταστημάτων, των περιορισμών κατανάλωσης εντός αυτών, των ελαχίστων αποστάσεων μεταξύ των πιστοποιημένων καταστημάτων καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

ιγ) οι διαδικασίες επιβολής κυρώσεων, ο τρόπος καταλογισμού και κλιμάκωσης των ποινών.

Ο Κανονισμός Εσωτερικής Λειτουργίας και Διαχείρισης της Ε.Ε.Ε.Τ.Π. που προβλέπεται στο άρθρο 17 περ. ιβ) του ν. 3229/2004 απορροφάται από τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων της Ε.Ε.Ε.Π.

4. Με τον Κώδικα Δεοντολογίας Παιγνίων ρυθμίζονται ιδίως η εμπορική επικοινωνία των παιγνίων, τα της διαφήμισης των παιγνίων, ιδιαίτερα των τυχερών, και οι κανόνες δεοντολογίας που πρέπει να διέπουν τις σχετικές δραστηριότητες.
5. Μέχρι την έκδοση των ανωτέρω Οργανισμού της Ε.Ε.Ε.Π., Κανονισμού Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων και Κώδικας Δεοντολογίας Παιγνίων, τα ανωτέρω θέματα μπορούν να ρυθμίζονται με απόφαση της Ε.Ε.Ε.Π.

Άρθρο 6

Πληροφορικό Σύστημα Εποπτείας και Ελέγχου (Π.Σ.Ε.Ε.)

1. Με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων του προηγούμενου άρθρου καθορίζονται οι τεχνικές απαιτήσεις και εξασφαλίσεις για τη λειτουργία του Πληροφορικού Συστήματος Εποπτείας και Ελέγχου (Π.Σ.Ε.Ε.), ώστε να επιτυγχάνεται:

α. Η λογισμική παρακολούθηση όλων των μορφών παιγνίων και όλων των πιστοποιημένων παιγνιομηχανημάτων και ιστοτόπων.

β. Η παρακολούθηση σε πραγματικό χρόνο (on line) και ο έλεγχος των παιγνιομηχανημάτων διεξαγωγής τυχερών παιγνίων, που είναι εγκατεστημένα στα πιστοποιημένα καταστήματα, καθώς και των τυχερών παιγνίων που διεξάγονται μέσω αδειοδοτημένων ιστοτόπων.

γ. Ο άμεσος εντοπισμός τεχνικών και λειτουργικών προβλημάτων παιγνιομηχανημάτων και κεντρικών πληροφοριακών συστημάτων.

δ. Η συλλογή από τα παιγνιομηχανήματα και τα Κ.Π.Σ., η αποθήκευση, ανάλυση, επεξεργασία και παρουσίαση όλων των αναγκαίων δεδομένων, για όλες τις μορφές τυχερών παιγνίων και για όλα τα παιγνιομηχανήματα διεξαγωγής τυχερών παιγνίων και ιστοτόπους.

ε. Η διασφάλιση της ομαλής και αξιόπιστης διεξαγωγής όλων των μορφών παιγνίων.

2. Η διεξαγωγή τυχερών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα γίνεται αποκλειστικά μέσω τερματικών συνδεδεμένων δικτυακά με Κεντρικά Πληροφορικά Συστήματα, τα οποία συνδέονται με το Π.Σ.Ε.Ε.
3. Η διεξαγωγή τυχερών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα και μέσω του διαδικτύου γίνεται αποκλειστικά μέσω τερματικών συνδεδεμένων δικτυακά με το Π.Σ.Ε.Ε.
4. Οι κάτοχοι της άδειας οφείλουν να διασφαλίζουν ανά πάσα στιγμή ότι κάθε παιγνιομηχανήματα βρίσκεται σε συνεχή επικοινωνία με το Π.Σ.Ε.Ε., ώστε να είναι δυνατός ο έλεγχος και η εποπτεία του σε πραγματικό χρόνο.

Με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων της Ε.Ε.Ε.Π. καθορίζονται οι ελάχιστες απαιτούμενες λειτουργικές και επιχειρησιακές δυνατότητες των Κ.Π.Σ. και του δικτύου επικοινωνιών, οι διαδικασίες εγκατάστασης, παραμετροποίησης, λειτουργίας και αναβάθμισής τους.

Κάθε σύστημα παρακολούθησης και ελέγχου παιγνιομηχανημάτων πρέπει να διαθέτει πλήρη λογισμική και φυσική ασφάλεια, ώστε να εξασφαλίζονται πλήρως (α) η πρόσβαση από την Ε.Ε.Ε.Π. σε όλα τα πληροφορικά προγράμματα, στα αποθηκευμένα αρχεία και στοιχεία και γενικότερα σε όλες τις λειτουργικότητες (functionalities) του συστήματος αυτού, καθώς και (β) η ακεραιότητα, αξιοπιστία, ακρίβεια και πιστότητα των αποθηκευμένων στα

αρχεία στοιχείων και όλων των αντλούμενων στοιχείων που αποστέλλονται στο Π.Σ.Ε.Ε.

Η τεχνική υποδομή διεξαγωγής τυχερών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα ή μέσω του διαδικτύου, που συνδέονται μέσω Κεντρικών Πληροφορικών Συστημάτων με το Π.Σ.Ε.Ε., υλοποιείται από τους κατόχους της άδειας, επί ποινή καταβολής προστίμου ή ανάκλησης της άδειας, από την Ε.Ε.Ε.Π.

5. Ο κάτοχος της άδειας οφείλει να διατηρεί τα στοιχεία που λαμβάνει από τα παιγνιομηχανήματα ή το διαδικτυακό παίγνιο για τουλάχιστον πέντε (5) χρόνια σε ασφαλές μέσο (ή μέσα) τα οποία επιτρέπουν την ακριβή αναπαραγωγή των αποθηκευμένων στοιχείων εποπτείας από την Ε.Ε.Ε.Π.
6. Η Ε.Ε.Ε.Π. οφείλει να διατηρεί τα στοιχεία που λαμβάνει από κατόχους της άδειας για τουλάχιστον πέντε (5) χρόνια σε ασφαλές μέσο (ή μέσα) τα οποία επιτρέπουν την ακριβή αναπαραγωγή των όλων των αποθηκευμένων στοιχείων εποπτείας.

Άρθρο 7

Ελάχιστο αποδιδόμενο ποσοστό κέρδους

1. Το ελάχιστο αποδιδόμενο ποσοστό κέρδους (payout) στα τυχερά παίγνια ορίζεται σε ογδόντα τοις εκατό (80%) ανεξαρτήτως αν διεξάγονται με παιγνιομηχανήματα ή μέσω του διαδικτύου.
2. Με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων της Ε.Ε.Ε.Π. καθορίζονται το μέγιστο ποσό κέρδους που αποδίδει κάθε μορφή τυχερού παιγνίου με παιγνιομηχανήματα, ο χρόνος και ο τρόπος καταβολής των κερδών, οι όροι μεγιστοποίησης κατά τυχαία περιοδικότητα (τζάκποτ) των κερδών που προκύπτουν από κάθε παιγνιομηχανήματα ή από όλα τα παιγνιομηχανήματα που λειτουργούν στο ίδιο πιστοποιημένο κατάστημα και

οι όροι και οι τεχνικές προϋποθέσεις για την εξασφάλιση της απόδοσης του ελάχιστου αποδιδόμενου ποσοστού κέρδους της προηγούμενης παραγράφου, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ορθή, στατιστικά αμερόληπτη και ακριβής επίτευξή του, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή της παρούσας και της προηγούμενης παραγράφου.

3. Τζάκποτ με παιγνιομηχανήματα μεταξύ περισσότερων του ενός πιστοποιημένων καταστημάτων του κατόχου της άδειας, μπορεί να επιτρέπονται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, μετά από εισήγηση της Ε.Ε.Ε.Π.
4. Τα κέρδη από τυχερά παίγνια μέσω παιγνιομηχανημάτων αποδίδονται άμεσα στον παίκτη.
5. Τα κέρδη από τυχερά παίγνια μέσω διαδικτύου κατατίθενται στο λογαριασμό του παίκτη, σύμφωνα με όσα τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων του άρθρου 5.

Γ' Μέρος

Υπεύθυνο παιχνίδι

Άρθρο 8

Όροι συμμετοχής των παικτών

1. Η συμμετοχή στα τυχερά παίγνια, επιτρέπεται μόνο σε ενήλικα φυσικά πρόσωπα, εφόσον προηγουμένως επικυρωθεί με ενημέρωση του Π.Σ.Ε.Ε., με κάθε πρόσφορο ηλεκτρονικό ή άλλο μέσο, όπως ορίζεται με απόφαση της Ε.Ε.Ε.Π. Για τη συμμετοχή χορηγείται αποδεικτικό στο οποίο αναγράφονται τα στοιχεία που είναι απαραίτητα για την ταυτοποίηση του παίκτη.
2. Το ελάχιστο ποσό συμμετοχής στα τυχερά παίγνια μέσω παιγνιομηχανημάτων είναι δέκα λεπτά (0,10) του ευρώ και το μέγιστο πέντε

(5) ευρώ. Τα ποσά αυτά μπορούν να αναπροσαρμόζονται με απόφαση της Ε.Ε.Ε.Π. Η διεξαγωγή τυχερών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα γίνεται μόνο με την τοποθέτηση κέρματος ή χαρτονομίσματος, επανεπένδυση μονάδων κέρδους ή χρήση προπληρωμένης τραπεζικής κάρτας.

3. Απαγορεύεται η διεξαγωγή πάσης φύσεως τυχερών παιγνίων με πίστωση, καθώς και η παροχή έκπτωσης στο κόστος συμμετοχής.
4. Απαγορεύονται τυχερά παίγνια στα οποία το μέγιστο ποσό που μπορεί να χάσει ο παίκτης είναι ανώτερο από το χρηματικό ποσό συμμετοχής του στο κάθε παίγνιο.
5. Ο κάτοχος άδειας τυχερών παιγνίων, το πάσης φύσεως προσωπικό του, τα μέλη του οργάνου διοίκησής του, όποιος εκμεταλλεύεται παιγνιομηχανήματα διεξαγωγής τυχερών παιγνίων και το προσωπικό του, καθώς και τα μέλη και το προσωπικό της Ε.Ε.Ε.Π. απαγορεύεται να συμμετέχουν άμεσα ή έμμεσα σε τυχερά παίγνια.
6. Απαγορεύεται οι παίκτες να συμμετέχουν σε τυχερά παίγνια μέσω παρένθετων προσώπων.

Άρθρο 9

Προστασία ανηλίκων

1. Οι ανήλικοι απαγορεύεται να έχουν πρόσβαση σε χώρους όπου διεξάγονται τυχερά παίγνια.
2. Οι ανήλικοι επιτρέπεται να παίζουν τεχνικά-ψυχαγωγικά παίγνια, κατάλληλα για την ηλικία τους, σύμφωνα με πιστοποίηση από την Ε.Ε.Ε.Π.

Τα παιγνιομηχανήματα στα οποία επιτρέπεται να παίζουν ανήλικοι πρέπει να είναι τοποθετημένα σε διακριτούς χώρους και να υπάρχει εποπτεία από υπεύθυνο του καταστήματος, που ορίζεται στο άρθρο 19 παρ. 4.

3. Οι κάτοχοι των αδειών, οι φορείς εκμετάλλευσης, διεξαγωγής και λειτουργίας τυχερών παιγνίων, οι υπεύθυνοι λειτουργίας και οι υπάλληλοι των καταστημάτων, καθώς και όσοι ασκούν μόνιμα ή προσωρινά εποπτεία στους χώρους όπου λειτουργούν παιγνιομηχανήματα τυχερών παιγνίων, υποχρεούνται να απαγορεύουν στους ανήλικους την είσοδο και την παραμονή στους χώρους αυτούς. Υποχρεούνται επίσης να αναρτούν στο εσωτερικό και στο εξωτερικό των καταστημάτων, σήμανση απαγόρευσης για την είσοδο ανηλίκων.

Άρθρο 10

Ατομική κάρτα παίκτη

1. Για τη συμμετοχή σε τεχνικά – ψυχαγωγικά παίγνια και τυχερά παίγνια που διεξάγονται με παιγνιομηχανήματα ή μέσω του διαδικτύου, μπορεί να προβλέπεται η έκδοση ατομικής κάρτας παίκτη, ώστε να διαπιστώνονται η ηλικία, ο Αριθμός Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ) προκειμένου περί ενηλίκων, η ροή των χρημάτων, ο μέγιστος χρόνος συμμετοχής και να διασφαλίζονται τυχόν πρόσθετοι περιορισμοί που θέτει ο ίδιος ο παίκτης.
2. Μέχρι την έκδοση ατομικής κάρτας παίκτη, τα στοιχεία της προηγούμενης παραγράφου 1 διαπιστώνονται σύμφωνα με τη διαδικασία και τους όρους που καθορίζονται με απόφαση της Ε.Ε.Ε.Π.

Άρθρο 11

Γνωστοποίηση στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων

Προσωπικού Χαρακτήρα

1. Η Ε.Ε.Ε.Π. γνωστοποιεί στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα τη σύσταση και λειτουργία αρχείου ή την έναρξη της επεξεργασίας αναφορικά με το σύνολο των εργασιών που εκτελεί, σύμφωνα με το άρθρο 6 του ν. Ν.2472/1997 (Α' 50).

Ο Πρόεδρος της Ε.Ε.Ε.Π. ορίζεται ως «Υπεύθυνος Επεξεργασίας», κατά το άρθρο 2 παρ. ζ του ν. 2472/1997, για την τήρηση και την επεξεργασία δεδομένων.

2. Υποχρέωση γνωστοποίησης στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα έχουν και όλοι οι κάτοχοι άδειας, φορείς εκμετάλλευσης, διεξαγωγής και λειτουργίας τεχνικών – ψυχαγωγικών και τυχερών παιγνίων, ιδιοκτήτες ή υπεύθυνοι καταστήματος, που τηρούν αρχεία.

Άρθρο 12

Απόρρητο – υποχρέωση εχεμύθειας

1. Απαγορεύεται στην Ε.Ε.Ε.Π., της κατόχους της άδειας και σε όλους της φορείς εκμετάλλευσης, διεξαγωγής και λειτουργίας τεχνικών – ψυχαγωγικών και τυχερών παιγνίων οποιαδήποτε δημοσιοποίηση των στοιχείων του προηγούμενου άρθρου. Όλοι οι ανωτέρω οφείλουν να λαμβάνουν τα κατάλληλα προληπτικά μέτρα ώστε να μην είναι δυνατή η αναγνώριση των παικτών με τεχνικά ή άλλα μέσα που εύλογα μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τρίτους. Εάν παραβιαστεί το απόρρητο των στοιχείων ή/και η υποχρέωση εχεμύθειας, εκτός από της ποινικές κυρώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 252, 253, 370B, 370Γ του Ποινικού Κώδικα και στο άρθρο 4 του ν.2392/1996 (60 Α΄), επιβάλλονται και οι διοικητικές κυρώσεις που ορίζονται στο άρθρο 34.
2. Τα στοιχεία για της παίκτες που διαθέτει η Ε.Ε.Ε.Π. ή που διαβιβάζονται σε αυτήν από τους κατόχους των αδειών, ή τους φορείς εκμετάλλευσης, διεξαγωγής και λειτουργίας τεχνικών – ψυχαγωγικών και τυχερών παιγνίων, χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για σκοπούς ελέγχου και εξακρίβωσης των υποχρεώσεων των φορέων διεξαγωγής και λειτουργίας τεχνικών – ψυχαγωγικών και τυχερών παιγνίων (περιορισμός της πρόσβασης ανηλίκων, αντιστοίχιση των παικτών με πραγματικά φυσικά πρόσωπα, διασταύρωση των φορολογικών υποχρεώσεων που προκύπτουν από τα κέρδη κλπ.). Αποκλειστικό δικαίωμα πρόσβασης σε αυτά έχει μόνο το προσωπικό που απασχολείται για το σκοπό αυτό, έχει οριστεί με πράξη της Ε.Ε.Ε.Π. και είναι επιφορτισμένο με την τήρηση των υποχρεώσεων του νόμου αυτού, καθώς και το προσωπικό των φορολογικών ή διωκτικών αρχών.
3. Το προσωπικό όλων των κατηγοριών που υπηρετεί στην Ε.Ε.Ε.Π., όπως και στους φορείς διεξαγωγής και λειτουργίας τεχνικών – ψυχαγωγικών και τυχερών παιγνίων, με οποιαδήποτε σχέση εργασίας, καθώς και τα φυσικά

πρόσωπα που αποκτούν, με οποιονδήποτε τρόπο, πρόσβαση σε στοιχεία παικτών, δεσμεύονται από το απόρρητο και την υποχρέωση εχεμύθειας. Απαγορεύεται οποιαδήποτε χρήση αυτών των στοιχείων από τα πρόσωπα του προηγούμενου εδαφίου για 10 έτη μετά τη λήξη των καθηκόντων τους.

Άρθρο 13

Εμπορική επικοινωνία

1. Η εμπορική επικοινωνία διεξαγωγής παιγνίων υπόκειται σε περιορισμούς, ενώ υποχρεωτικά αναφέρεται ότι οι ανήλικοι απαγορεύεται να παίζουν τυχερά παίγνια, καθώς και οι γραμμές και υπηρεσίες υποστήριξης για ανεξάρτηση από το παίγνιο.
2. Απαγορεύεται η εμπορική επικοινωνία με άμεσο ή έμμεσο τρόπο, για οιονδήποτε φορέα δυνάμενο να παράσχει υπηρεσίες πίστωση στους παίκτες για τη συμμετοχή σε τυχερά παίγνια.
3. Το περιεχόμενο των κάθε είδους εμπορικών επικοινωνιών πρέπει να είναι σύμφωνο με τις αρχές και τη δεοντολογία που καθιερώνει ο Κώδικας Δεοντολογίας Παιγνίων.
4. Μέχρι τη θέσπιση του Κώδικα Δεοντολογίας Παιγνίων, απαγορεύεται η εμπορική επικοινωνία για τυχερά παίγνια.

Άρθρο 14

Υποχρεωτική σήμανση

Εμφανείς επιγραφές αναφορικά με το είδος και την προσβασιμότητα των παιγνίων, αναρτώνται τόσο στο χώρο, όσο και στις οθόνες των μηχανημάτων. Οι υπεύθυνοι καταστημάτων που δεν διασφαλίζουν την τήρηση των διατάξεων προστασίας των ανηλίκων, υπέχουν αυστηρές ποινικές και διοικητικές κυρώσεις.

Σε κάθε παιγνιομηχάνημα επικολλάται σήμα νόμιμης λειτουργίας. Ο τύπος και το περιεχόμενο του ειδικού αυτού σήματος, η εκτύπωση και διάθεσή του, καθώς και κάθε αναγκαία σχετική λεπτομέρεια, καθορίζεται με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων.

Στα καταστήματα και στις οθόνες διεξαγωγής παιγνίων αναγράφεται υποχρεωτικά κάθε πληροφορία σχετικά με υπηρεσίες αντιμετώπισης του εθισμού και στήριξης για την απεξάρτηση από τα τυχερά παίγνια. Με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων μπορούν να εξειδικεύονται οι ανωτέρω υποχρεωτικές αναγραφές.

Άρθρο 15

Έντυπο προγράμματος για τη διεξαγωγή παιγνίων

1. Για κάθε τυχερό παίγνιο εκδίδεται και κυκλοφορεί από τον κάτοχο της άδειας ειδικό έντυπο, σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή, που φέρει την ονομασία «Έντυπο Προγράμματος».
2. Σε κάθε Έντυπο Προγράμματος και για κάθε μία από τις μορφές παιγνίου που περιλαμβάνεται σε αυτό, αναγράφονται υποχρεωτικά η μορφή του, ο ατομικός ή ομαδικός χαρακτήρας του, οι προκαθορισμένες αποδόσεις και άλλες χρήσιμες πληροφορίες, που ορίζονται με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων.
3. Το Έντυπο Προγράμματος διατίθεται σε εμφανές σημείο στα καταστήματα, στην σελίδα εισόδου του διαδικτυακού τόπου των παιγνίων και γενικά τίθεται στη διάθεση και ενημέρωση του παίκτη με κάθε πρόσφορο μέσο.

Δ' Μέρος

Παίγνια με παιγνιομηχανήματα

Άρθρο 16

Τεχνικά – ψυχαγωγικά παίγνια

1. Επιτρέπεται η διενέργεια όλων των μορφών τεχνικών-ψυχαγωγικών παιγνίων μέσω τερματικών με οθόνη. Επιτρέπεται η πώληση και διάθεση των τεχνικών – ψυχαγωγικών παιγνίων, υπό τον όρο της τήρησης των νομίμων προϋποθέσεων.
2. Η Ε.Ε.Ε.Π. πιστοποιεί τον αμιγώς τεχνικό - ψυχαγωγικό χαρακτήρα των προτεινομένων παιγνίων για διεξαγωγή σε καταστήματα με

παιγνιομηχανήματα. Η συμμετοχή των παικτών γίνεται μέσω παιγνιομηχανημάτων τα οποία διαθέτουν ατομικό ενσωματωμένο ειδικό παραβίαστο φορολογικό μηχανισμό αυτόματης καταγραφής και έκδοσης αποδείξεων εσόδου.

3. Η διεξαγωγή τεχνικών-ψυχαγωγικών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους υπόκειται στην έκδοση πιστοποίησης τύπου Α' από την Ε.Ε.Ε.Π., όπως ορίζεται στο άρθρο 20.
4. Για την εκμετάλλευση τεχνικών-ψυχαγωγικών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα εκδίδεται πιστοποίηση από την Ε.Ε.Ε.Π. στο πλαίσιο άσκησης επιτηδεύματος. Οι κάτοχοι των αδειών εκμετάλλευσης τεχνικών-ψυχαγωγικών παιγνίων είναι ατομικές επιχειρήσεις ή νομικά πρόσωπα, με τη μορφή κεφαλαιουχικής ή προσωπικής εταιρίας που υπάγονται σε φορολογία σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 4 και 101 του Κ.Φ.Ε., καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος της άδειας. Τα φυσικά πρόσωπα που συμμετέχουν σε αυτές πρέπει να έχουν λευκό ποινικό μητρώο.
Για την έκδοση της άδειας απαιτείται η υποβολή φακέλου όπου θα διαπιστώνεται η συνδρομή των προϋποθέσεων που καθορίζονται με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων.

Άρθρο 17

Αδειοδότηση τυχερών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα

1. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών προκηρύσσονται τέσσερις (4) έως και δέκα (10) άδειες ευρείας κλίμακας για τη διενέργεια τυχερών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα. Η προκήρυξη αυτή αφορά σε 25.000 παιγνιομηχανήματα. Οι αδειοδοτήσεις γίνονται με διεθνή πλειοδοτικό διαγωνισμό, που διενεργείται από το Υπουργείο Οικονομικών. Στην προκήρυξη καθορίζονται μεταξύ άλλων ο αριθμός των χορηγούμενων αδειών η ελάχιστη τιμή εκκίνησης, ο τρόπος γεωγραφικής διασποράς των παιγνιομηχανημάτων και οι απαιτούμενες τεχνικές προδιαγραφές των συστημάτων.
Κάθε ανάδοχος δεν μπορεί να λάβει πάνω από μία άδεια.
Οι άδειες που προκηρύσσονται αντιστοιχούν σε ίσο αριθμό παιγνιομηχανημάτων. Σε περίπτωση που δεν κατακυρωθεί το σύνολο των προκηρυχθεισών αδειών, οι ανάδοχοι έχουν δικαίωμα επέκτασης της άδειας στον υπολοιπόμενο μη κατακυρωμένο αριθμό παιγνιομηχανημάτων,

διανεμόμενο ισομερώς μεταξύ των ενδιαφερομένων αναδόχων, με την τιμή της αρχικής προσφοράς τους ανά παιγνιομηχάνημα. Οι άδειες που δεν κατακυρώθηκαν επαναπροκηρύσσονται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών μετά πάροδο ενός τουλάχιστον έτους.

Η άδεια ισχύει δέκα (10) έτη από την κατακύρωση.

2. Η Ε.Ε.Ε.Π. προκηρύσσει από χίλιες (1.000) έως και πέντε χιλιάδες (5.000) άδειες περιορισμένης κλίμακας, που αντιστοιχούν σε ένα (1) έως και πέντε (5) παιγνιομηχανήματα, για συνολικό αριθμό 5.000 παιγνιομηχανημάτων.

Με την προκήρυξη καθορίζονται μεταξύ άλλων η ελάχιστη τιμή εκκίνησης, οι προϋποθέσεις για τους χώρους διεξαγωγής, ο μέγιστος αριθμός παιγνιομηχανημάτων ανά γεωγραφική μονάδα και οι ελάχιστες τεχνικές προδιαγραφές των συστημάτων τους. Ο ανάδοχος άδειας ευρείας κλίμακας απαγορεύεται να συμμετέχει καθ' οιονδήποτε τρόπο σε διαγωνισμό για άδεια περιορισμένης κλίμακας, όπως ειδικότερα ορίζεται με την προκήρυξη. Παράβαση της διάταξης αυτής επιφέρει ανάκληση της άδειας ευρείας κλίμακας. Κάθε ανάδοχος δεν μπορεί να λάβει πάνω από μία άδεια.

Η άδεια ισχύει δέκα (10) έτη από την κατακύρωση.

3. Το τίμημα για κάθε άδεια ευρείας ή περιορισμένης κλίμακας καταβάλλεται σε ποσοστό ογδόντα τοις εκατό (80%) με την έκδοσή της, το δε υπόλοιπο είκοσι τοις εκατό (20%) σταδιακά, όπως ορίζεται ειδικότερα στην προκήρυξη.
4. Τουλάχιστον ένα έτος πριν τη λήξη ισχύος κάθε άδειας, ο κάτοχος της άδειας μπορεί με αίτησή του προς την Ε.Ε.Ε.Π. να ζητά τη χρονική επέκτασή της για ίσο ή μικρότερο χρονικό διάστημα, με τους ίδιους όρους, αλλά με νέο τίμημα.
5. Νέες άδειες δεν μπορούν να προκηρυχθούν αν δεν παρέλθει δεκαετία από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου.
6. Οι άδειες είναι προσωπικές και αμεταβίβαστες. Ο κάτοχος άδειας ευρείας κλίμακας μπορεί να παραχωρεί σε τρίτους έναντι ανταλλάγματος το δικαίωμα εκμετάλλευσης των παιγνιομηχανημάτων. Η παραχώρηση του προηγούμενου εδαφίου δεν μπορεί να γίνει υπέρ άλλου κατόχου άδειας. Με

απόφαση της Ε.Ε.Ε.Π. καθορίζονται οι όροι και προϋποθέσεις με τους οποίους διενεργείται η παραχώρηση του δικαιώματος εκμετάλλευσης των παιγνιομηχανημάτων.

Άρθρο 18

Προδιαγραφές παιγνιομηχανημάτων

Οι προδιαγραφές των παιγνιομηχανημάτων ορίζονται και τροποποιούνται με απόφαση της Ε.Ε.Ε.Π., με στόχο την απρόσκοπτη, ασφαλή, σύννομη λειτουργία και παρακολούθηση αυτών.

Για τα καταστήματα εγκατάστασης και λειτουργίας των παιγνιομηχανημάτων αυτών απαιτείται πιστοποίηση τύπου Α', Β', Γ' ή Δ', όπως ορίζεται στο άρθρο 19.

Σε κάθε παίγνιο που διεξάγεται με παιγνιομηχανήματα θα πρέπει να εμφανίζεται πριν την εισαγωγή του μέσου πληρωμής, ηλεκτρονική ένδειξη με τον αριθμό πιστοποίησης του παιγνίου από την Ε.Ε.Ε.Π.

Άρθρο 19

Πιστοποίηση καταστημάτων

1. Για τη διεξαγωγή τεχνικών-ψυχαγωγικών ή τυχερών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα απαιτείται πιστοποίηση του καταστήματος, που εκδίδεται από την Ε.Ε.Ε.Π. μετά από αίτηση των κατόχων αδειών διεξαγωγής παιγνίων ή όσων εκμεταλλεύονται παίγνια με παιγνιομηχανήματα, σύμφωνα με τους όρους του νόμου αυτού. Με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων καθορίζονται τα δικαιολογητικά που απαιτούνται προκειμένου να χορηγηθεί πιστοποίηση καταστημάτων διεξαγωγής τεχνικών-ψυχαγωγικών ή τυχερών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα, τα οποία αφορούν μεταξύ άλλων, σε στοιχεία για το χώρο τοποθέτησης των παιγνιομηχανημάτων, στον αριθμό των παιγνιομηχανημάτων ανά κατάστημα, στο είδος των παιγνίων που διενεργούνται σε αυτά και στο ύψους του παραβόλου.
2. α) «Αμιγείς χώροι» διεξαγωγής παιγνίων είναι καταστήματα, στα οποία επιτρέπεται η διεξαγωγή αποκλειστικά είτε τεχνικών-ψυχαγωγικών είτε τυχερών παιγνίων.

β) «μικτοί χώροι» διεξαγωγής παιγνίων με παιγνιομηχανήματα είναι καταστήματα, με ελάχιστο εμβαδόν 80 τ.μ., όπου η κύρια ασκούμενη εμπορική δραστηριότητα είναι η εστίαση ή η αναψυχή, εξαιρουμένων των κέντρων νυχτερινής διασκέδασης ή εκείνων όπου βασική υπηρεσία είναι η παροχή οινοπνευματωδών ποτών (ορισμός μπαρ από αγορανομία). Στους χώρους αυτούς επιτρέπεται κατ' εξαίρεση η διεξαγωγή είτε αποκλειστικά τεχνικών – ψυχαγωγικών είτε αποκλειστικά τυχερών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα, υπό την προϋπόθεση ότι ο μέγιστος αριθμός παιγνιομηχανημάτων δεν υπερβαίνει τα τρία.

3. Για τη χορήγηση κάθε τύπου πιστοποίησης και για τη διατήρησή της σε ισχύ καταβάλλεται από το πρόσωπο που εκμεταλλεύεται το χώρο ετήσιο τέλος λειτουργίας του καταστήματος. Το ύψος του τέλους αυτού καθορίζεται με απόφαση της Ε.Ε.Ε.Π.

Για κάθε κατάστημα ορίζεται υπεύθυνος εκμετάλλευσης, ο οποίος ευθύνεται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με τον κάτοχο της άδειας διεξαγωγής ή τον κάτοχο της άδειας εκμετάλλευσης για την τήρηση των διατάξεων του νόμου αυτού. Ο υπεύθυνος εκμετάλλευσης πρέπει να είναι φυσικό πρόσωπο ηλικίας 25 έως 60 ετών, μόνιμος κάτοικος Ελλάδας και να πληροί τις κάτωθι προϋποθέσεις:

- α) έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- β) δεν έχει καταδικαστεί τελεσίδικα για αντίσταση κατά της αρχής, σύσταση συμμορίας και συμμετοχής σε αυτήν, εγκλήματα περί το νόμισμα του Κεφαλαίου Θ' του Ποινικού Κώδικα, υπόθαλψη εγκληματία, παρασιώπηση εγκλημάτων, κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα του Κεφαλαίου ΙΓ' του Ποινικού Κώδικα, ανθρωποκτονία εκ προθέσεως, σωματική βλάβη εκ προθέσεως, αρπαγή, αρπαγή ανηλίκου, κλοπή, ληστεία, εκβίαση, απάτη, αποδοχή και διάθεση προϊόντων εγκλήματος, παραβάσεις των διατάξεων της περί όπλων, εκρηκτικών υλών της ισχύουσας νομοθεσίας, παραβάσεις των νόμων περί ναρκωτικών, εσχάτη προδοσία, παράβαση του άρθρου 2, παράγραφος 2 του Ν. 2433/1996 και κάθε έγκλημα κατά των ηθών.
- γ) διαθέτει, τουλάχιστον απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή αντίστοιχο αυτού και έχει εκπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις ή δεν υπέχει υποχρέωση ή έχει νόμιμα απαλλαγεί από αυτές.
- δ) γνωρίζει την ελληνική γλώσσα.

4. Σε όλα τα καταστήματα :

- α) Απαγορεύεται να εγκαθίστανται ή και να λειτουργούν μη πιστοποιημένα παιγνιομηχανήματα.
- β) Απαιτούνται τουλάχιστον 3 τ.μ. καθαρού χώρου ανά παιγνιομηχάνημα.
- γ) Αναρτάται υποχρεωτικά στην πρόσοψη ειδικό σήμα τους με τον αριθμό και τον τύπο πιστοποίησής τους, το οποίο εκδίδεται από την Ε.Ε.Ε.Π., σύμφωνα με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων.
- δ) Απαγορεύεται η εγκατάσταση αυτόματων ταμειακών μηχανών (ΑΤΜ).

Άρθρο 20

Κατηγορίες πιστοποίησης καταστημάτων

Οι πιστοποιήσεις των καταστημάτων διεξαγωγής παιγνίων με παιγνιομηχανήματα διακρίνονται σε κατηγορίες ως εξής :

α) πιστοποίηση τύπου Α' για τα καταστήματα διεξαγωγής τεχνικών-ψυχαγωγικών παιγνίων σε αμιγείς χώρους, που εκδίδεται από την Ε.Ε.Ε.Π., όπως ορίζεται στον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων.

Τα μηχανήματα μπορούν να τοποθετηθούν σε αμιγείς χώρους και μέχρι 30 μηχανήματα ανά κατάστημα. Το κατάστημα δεν μπορεί να συνδέεται εσωτερικά με άλλο. Στα καταστήματα με τεχνικά – ψυχαγωγικά παίγνια υπάρχει διακριτός χώρος για τους ανηλίκους.

β) πιστοποίηση τύπου Β' για τα καταστήματα διεξαγωγής τυχερών παιγνίων σε αμιγείς χώρους, που εκδίδεται από την Ε.Ε.Ε.Π., όπως ορίζεται στον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων.

Τα μηχανήματα μπορούν να τοποθετηθούν σε αμιγείς χώρους και μέχρι 30 μηχανήματα ανά κατάστημα. Το κατάστημα δεν μπορεί να συνδέεται εσωτερικά με άλλο. Τα καταστήματα με πιστοποίηση τύπου Β' απέχουν από τα ήδη λειτουργούντα καζίνο τουλάχιστον 5 χλμ., που υπολογίζονται σε ευθεία γραμμή.

γ) πιστοποίηση τύπου Γ' για τη διενέργεια αποκλειστικά τεχνικών-ψυχαγωγικών ή αποκλειστικά τυχερών παιγνίων σε μικτούς χώρους, που εκδίδεται από την Ε.Ε.Ε.Π., όπως ορίζεται στον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων.

δ) Για την εγκατάσταση παιγνιομηχανημάτων αποκλειστικά τεχνικών-ψυχαγωγικών ή αποκλειστικά τυχερών παιγνίων σε θαλασσοπλοούντα πλοία που διενεργούν πλόες εσωτερικού, απαιτείται η έκδοση πιστοποίησης τύπου Δ', που εκδίδεται από την Ε.Ε.Ε.Π., όπως ορίζεται στον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων.

Άρθρο 21

Χαρακτηρισμός – Αδειοδότηση παιγνίων

1. Για κάθε τεχνικό – ψυχαγωγικό παίγνιο που πρόκειται να εγκατασταθεί ή που παίζεται σε παιγνιομηχάνημα απαιτείται άδεια από την Ε.Ε.Ε.Π. Η αίτηση για την εξέταση, χαρακτηρισμό, ταξινόμηση και την πιστοποίηση κάθε τύπου τεχνικού-ψυχαγωγικού παιγνίου πρέπει να συνοδεύεται από φάκελο ο οποίος περιέχει στοιχεία που αφορούν ιδίως το παίγνιο, την εμπορική ονομασία του, το χαρακτήρα αυτού, την περιγραφή του, πρωτότυπο δείγμα αυτού σε κατάλληλο ψηφιακό μέσο, το εύρος ηλικίας των παικτών, τυχόν υπάρχουσα πιστοποίηση και παράβολο. Τα δικαιολογητικά του φακέλου, η διάρκεια εξέτασης και το ύψος του παραβόλου καθορίζονται και τροποποιούνται με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων ή με κανονιστική απόφαση της Ε.Ε.Ε.Π.
Θεωρούνται πιστοποιημένα τα τεχνικά-ψυχαγωγικά παίγνια για τα οποία έχει ήδη εκδοθεί πιστοποίηση αναγνωρισμένων διεθνών ή ευρωπαϊκών οργανισμών ή με οργανισμούς πιστοποίησης με τους οποίους η Ε.Ε.Ε.Π. έχει υπογράψει συμφωνία αναγνώρισης. Η Ε.Ε.Ε.Π. εκδίδει απόφαση με το σχετικό κατάλογο και τα κριτήρια ένταξης σε αυτόν, που αναρτάται στο διαδικτυακό της τόπο.
2. Για κάθε τυχερό παίγνιο που πρόκειται να εγκατασταθεί ή που παίζεται σε παιγνιομηχάνημα απαιτείται άδεια από την Ε.Ε.Ε.Π. Η αίτηση για την εξέταση, χαρακτηρισμό, ταξινόμηση και άδεια κάθε τύπου τυχερών παιγνίων πρέπει να συνοδεύεται από φάκελο ο οποίος περιέχει μεταξύ άλλων αίτηση, με στοιχεία που αφορούν ιδίως το παίγνιο, την εμπορική ονομασία του, το χαρακτήρα αυτού, την περιγραφή του, πρωτότυπο δείγμα αυτού σε κατάλληλο ψηφιακό μέσο και παράβολο 500€. Τα δικαιολογητικά του φακέλου, η διάρκεια εξέτασης και το ύψος του παραβόλου μπορούν να τροποποιούνται με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων ή με κανονιστική απόφαση της Ε.Ε.Ε.Π.
3. Η Ε.Ε.Ε.Π. δύναται να εκδίδει «Ειδική άδεια για δοκιμαστική λειτουργία νέων παιγνίων στην αγορά» με διάρκεια έως και 2 μήνες, τα οποία θα διενεργούνται σε συγκεκριμένα καταστήματα τα οποία δεν μπορούν να υπερβαίνουν τα 4 συνολικά στην επικράτεια. Με την ίδια απόφαση μπορούν να ορίζονται και άλλες αναγκαίες λεπτομέρειες για την εφαρμογή της

δοκιμαστικής λειτουργίας, όπως ειδική μνεία για το δοκιμαστικό χαρακτήρα του παιγνίου, περιορισμένη δυνατότητα πρόσβασης του κοινού κλπ.

Άρθρο 22

Προϋποθέσεις για τους κατόχους αδειών

1. Η συμμετοχή στο διεθνή διαγωνισμό για τη χορήγηση άδειας ευρείας κλίμακας επιτρέπεται ανώνυμες εταιρίες, με καταβεβλημένο κεφάλαιο τουλάχιστον 500.000 ευρώ με καταστατική έδρα ή μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα σύμφωνα με το άρθρο 100 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε.). Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρίας πρέπει να έχουν λευκό ποινικό μητρώο.

Για την έκδοση της αδειας απαιτείται κατάθεση εγγυητικής επιστολής 300.000 ευρώ από τράπεζα που είναι εγκατεστημένη και λειτουργεί νόμιμα στην Ελλάδα. Η εγγυητική επιστολή επιστρέφεται στον κάτοχο της άδειας ένα χρόνο μετά την εκπνοή της άδειας και εφόσον δεν υπάρξει λόγος μερικής ή ολικής παρακράτησης ποσού αυτής βάσει των διατάξεων περί κυρώσεων.

2. Η συμμετοχή στο διαγωνισμό για τη χορήγηση άδειας περιορισμένης κλίμακας επιτρέπεται σε ατομικές επιχειρήσεις ή νομικά πρόσωπα, με τη μορφή κεφαλαιουχικής ή προσωπικής εταιρίας που υπάγεται σε φορολογία σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 4 και 101 του Κ.Φ.Ε., καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος της άδειας. Οι ασκούντες τη διαχείριση της εταιρίας έχουν λευκό ποινικό μητρώο.

Η έκδοση της αδειας συνοδεύεται από κατάθεση εγγυητικής επιστολής 50.000 ευρώ από τράπεζα που είναι εγκατεστημένη και λειτουργεί νόμιμα στην Ελλάδα. Η εγγυητική επιστολή επιστρέφεται στον κάτοχο της άδειας ένα χρόνο μετά την εκπνοή της άδειας και εφόσον δεν υπάρξει λόγος μερικής ή ολικής παρακράτησης ποσού αυτής βάσει των διατάξεων περί κυρώσεων.

3. Οι κάτοχοι των αδειών εκμετάλλευσης τεχνικών-ψυχαγωγικών παιγνίων είναι ατομικές επιχειρήσεις ή νομικά πρόσωπα, με τη μορφή κεφαλαιουχικής ή προσωπικής εταιρίας που υπάγονται σε φορολογία σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 4 και 101 του Κ.Φ.Ε., καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος της άδειας. Οι ασκούντες τη διαχείριση πρέπει να έχουν λευκό ποινικό μητρώο.

Η έκδοση της αδείας συνοδεύεται από σύσταση κατάθεση εγγυητικής επιστολής 50.000 ευρώ από τράπεζα που είναι εγκατεστημένη και λειτουργεί νόμιμα στην Ελλάδα. Η εγγυητική επιστολή επιστρέφεται στον κάτοχο της άδειας ένα χρόνο μετά την εκπνοή της άδειας και εφόσον δεν υπάρξει λόγος μερικής ή ολικής παρακράτησης ποσού αυτής βάσει των διατάξεων περί κυρώσεων.

4. Επιπλέον, οι κάτοχοι των αδειών υποχρεούνται να έχουν και να τηρούν τις προαναφερθείσες νομικές και οικονομικές υποχρεώσεις καθ' όλη τη διάρκεια της άδειας.
5. Η εγγυητική επιστολή καταπίπτει εάν δεν τηρούνται οι προϋποθέσεις των αδειών, αν τα κέρδη δεν καταβληθούν άμεσα στους παίκτες, καθώς και σε όσες περιπτώσεις ορίζονται στο νόμο αυτό, στον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων και στους όρους της άδειας.
6. Απαγορεύεται η συμμετοχή στους διαγωνισμούς του άρθρου αυτού, οποιουδήποτε, από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου και εφεξής, στην ελληνική επικράτεια, διεξάγει τυχερά παίγνια με παιγνιομηχανήματα ή εκμεταλλεύεται ή λειτουργεί καταστήματα στους οποίους διεξάγονται τυχερά παίγνια, καθώς και όποιου διαφημίζει ή προβάλλει καθ' οιονδήποτε τρόπο τη διεξαγωγή τέτοιων παιγνίων ή την εκμετάλλευση και λειτουργία ιστοτόπων, χωρίς να είναι κάτοχος της άδειας του άρθρου αυτού.

Ε' Μέρος

Διαδικτυακό παίγνιο

Άρθρο 24

Ειδικοί ορισμοί

Διαδικτυακός λογαριασμός παίκτη είναι ο λογαριασμός που αποδίδεται σε κάθε παίκτη από τον κάτοχο της άδειας για ένα ή περισσότερα παίγνια. Ο λογαριασμός αυτός καταγράφει τα ποσά συμμετοχής και τα κέρδη από παίγνια, τις οικονομικές κινήσεις που συνδέονται με αυτά, καθώς και το υπόλοιπο των διαθεσίμων ποσών του παίκτη στον κάτοχο της άδειας.

Ο κάτοχος της άδειας οφείλει να τηρεί τους όρους και προϋποθέσεις τήρησης λογαριασμών παικτών.

Άρθρο 25

Ρυθμίσεις αδειών τυχερών παιγνίων μέσω διαδικτύου

1. Η διεξαγωγή στην ελληνική επικράτεια τυχερών παιγνίων μέσω του διαδικτύου (internet) ή άλλων οπτικοακουστικών και ηλεκτρομαγνητικών μέσων (iptv, mobile) επιτρέπεται μόνο ύστερα από χορήγηση ειδικής άδειας.
2. Η Ε.Ε.Ε.Π. καθορίζει τις απαιτούμενες προϋποθέσεις λειτουργίας και τα τεχνικά χαρακτηριστικά των εξυπηρετητών (servers) και του λογισμικού των τυχερών παιγνίων για τους κατόχους της άδειας διεξαγωγής τυχερών παιγνίων μέσω του διαδικτύου, ώστε να εξασφαλίζεται η τήρηση όλων των διατάξεων που αφορούν την προστασία των παικτών και του δημοσίου συμφέροντος.

Άρθρο 26

Διαδικασία αδειοδότησης

1. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών προκηρύσσονται 15 έως 50 άδειες διενέργειας τυχερών παιγνίων μέσω διαδικτύου. Οι άδειες χορηγούνται ύστερα από διεθνή πλειοδοτικό διαγωνισμό.
2. Οι όροι της προκήρυξης του διαγωνισμού πρέπει να είναι σαφείς και πλήρεις. Η διακήρυξη περιλαμβάνει τουλάχιστον τα ακόλουθα:
  - α) τον αριθμό των προκηρυσσόμενων αδειών,
  - β) την προθεσμία μέσα στην οποία οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ζητήσουν από το αρμόδιο όργανο του διαγωνισμού τα σχετικά έγγραφα,
  - γ) το αρμόδιο όργανο για την αποσφράγιση των προσφορών, την ημερομηνία και τον τόπο της αποσφράγισης, καθώς και τα πρόσωπα που δικαιούνται να παρίστανται,
  - δ) τον τύπο, τα ποσοστά, το νόμισμα, το χρόνο υποβολής των εγγυήσεων συμμετοχής στο διαγωνισμό, καθώς και άλλες εξασφαλίσεις που τυχόν ζητούνται,

στ) τα στοιχεία και τα δικαιολογητικά από τα οποία προκύπτει ότι τηρούνται τα ελάχιστα όρια των οικονομικών και τεχνικών προϋποθέσεων, που τάσσονται με την προκήρυξη,
ε) την προθεσμία για την παραλαβή των προσφορών και τη διεύθυνση στην οποία πρέπει να κατατεθούν,
στ) τη διάρκεια ισχύος των προσφορών,
ζ) τους απαράβατους όρους, απόκλιση από τους οποίους συνεπάγεται απόρριψη της προσφοράς,
η) τα κριτήρια επιλογής σχετικά με την προσωπική κατάσταση των υποψηφίων τα οποία οδηγούν σε αποκλεισμό τους και τα απαιτούμενα στοιχεία βάση των οποίων αποδεικνύεται ότι οι υποψήφιοι δεν εμπίπτουν στις περιπτώσεις που οδηγούν σε αποκλεισμό,
θ) την ελάχιστη τιμή εκκίνησης του πλειοδοτικού διαγωνισμού,
ι) το σχέδιο της άδειας που θα χορηγηθεί
ια) κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για τη διενέργεια του διαγωνισμού.

3. Για την χορήγηση της άδειας καταβάλλονται:

- α) το τίμημα της άδειας,
- β) εγγύηση καλής εκτέλεσης των όρων της άδειας,
- γ) προκαταβολή ποσού έναντι του περιοδικού τέλους,
- δ) προκαταβολή έναντι του φόρου εισοδήματος.

Με την προκήρυξη του διαγωνισμού καθορίζονται το ύψος της εγγύησης, το προκαταβλητέο ποσό έναντι του περιοδικού τέλους και ο προκαταβλητέος φόρος εισοδήματος και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής.

4. Αν δεν κατακυρωθεί το σύνολο των αδειών που προκηρύχθηκαν, οι άδειες που δεν κατακυρώθηκαν επαναπροκηρύσσονται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών μετά την πάροδο ενός τουλάχιστον έτους.

5. [Τουλάχιστον ένα έτος πριν τη λήξη της εκάστοτε ισχύουσας άδειας, ο ανάδοχος μπορεί να ζητά με αίτησή του προς την Ε.Ε.Ε.Π. τη χρονική επέκταση της άδειας για ίσο ή μικρότερο χρονικό διάστημα, με τους ίδιους όρους, αλλά με νέο τίμημα.]

6. Άδειες πέραν των όσων προκηρύχθηκαν σύμφωνα με την παρ. 1, δεν μπορούν να προκηρυχθούν αν δεν παρέλθει πενταετία από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου.
7. Κάθε ανάδοχος δεν μπορεί να λάβει πάνω από μία άδεια. Οι άδειες είναι προσωπικές και αμεταβίβαστες. Απαγορεύεται η με οποιονδήποτε τρόπο εκμίσθωση ή συνεκμετάλλευση της άδειας με τρίτους ή η μεταβολή της σύνθεσης του εταιρικού κεφαλαίου του κατόχου της άδειας, που οδηγεί σε άμεση ή έμμεση αλλαγή ελέγχου της διοίκησης της εταιρίας χωρίς προηγούμενη έγκριση της Ε.Ε.Ε.Π. Κάθε μεταβίβαση μετοχών με μία ή περισσότερες πράξεις προς ή από το ίδιο νομικό πρόσωπο, ίση ή μεγαλύτερη με το 2% του εταιρικού κεφαλαίου εταιρίας που είναι κάτοχος άδειας γνωστοποιείται στην Ε.Ε.Ε.Π. μέσα σε προθεσμία 15 ημερών, από την ως άνω μεταβίβαση. Άρθρο 3 παρ. 12 και επόμενες και 4 ν. 2206/1994 (καζίνο) Με απόφαση της Ε.Ε.Ε.Π. ορίζονται ανώτατα ποσοστά συμμετοχής του ιδίου προσώπου σε περισσότερες εταιρίες που έχουν λάβει άδεια διενέργειας τυχερών παιγνίων μέσω διαδικτύου.
8. Με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων ρυθμίζονται η διαδικασία και οι προϋποθέσεις έκδοσης, επέκτασης χρονικής ισχύος και ανάκλησης των αδειών διενέργειας τυχερών παιγνίων μέσω διαδικτύου, οι όροι που πρέπει να περιέχονται σε αυτές, η διαδικασία επιβολής κυρώσεων και κάθε άλλη λεπτομέρεια που αφορά την έκδοση των αδειών και τις υποχρεώσεις των μετόχων των εταιριών που είναι κάτοχοι της άδειας.
9. Η άδεια διενέργειας τυχερών παιγνίων μέσω του διαδικτύου έχει διάρκεια πέντε (5) έτη και περιλαμβάνει όρους, υπό τους οποίους ασκείται η δραστηριότητα για την οποία εκδίδεται. Αν ο κάτοχος της άδειας δεν πληροί ή παραβιάζει όρο που περιλαμβάνεται σε αυτήν ή παραβαίνει διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας,
10. Απαγορεύεται η συμμετοχή στους διαγωνισμούς του άρθρου αυτού, οποιουδήποτε, από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου και εφεξής, στην ελληνική επικράτεια, διεξάγει τυχερά παίγνια μέσω διαδικτύου ή εκμεταλλεύεται ή λειτουργεί ιστοτόπους στους οποίους διεξάγονται τυχερά παίγνια, καθώς και όποιου διαφημίζει ή προβάλλει καθ' οιονδήποτε τρόπο τη

διεξαγωγή τέτοιων παιγνίων ή την εκμετάλλευση και λειτουργία ιστοτόπων, χωρίς να είναι κάτοχος της άδειας του άρθρου αυτού.

Άρθρο 27

Υποχρεώσεις - Απαγορεύσεις

1. Το στοιχείο οποιουδήποτε τύπου σε χρηματοπιστωτικά μέσα που διαπραγματεύονται σε οργανωμένη αγορά που λειτουργεί στην Ελλάδα απαγορεύεται. Στην απαγόρευση αυτή δεν εμπίπτουν τα χρηματοπιστωτικά μέσα που προβλέπονται σε ειδικές διατάξεις της νομοθεσίας περί Κεφαλαιαγοράς.
2. Το πρόσωπο που ασκεί την εκμετάλλευση ιστοτόπων τυχερών παιγνίων υποχρεωτικά ασκεί και τη λειτουργία των ιστοτόπων αυτών.

Άρθρο 28

Υποχρεώσεις των κατόχων της άδειας

1. Ο ανάδοχος υποχρεούται να έχει καταστατική έδρα ή μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα σύμφωνα με το άρθρο 100 του Κ.Φ.Ε.
2. Οι ιστοτόποι στους οποίους διενεργούνται τυχερά παίγνια μέσω διαδικτύου έχουν υποχρεωτικά ονομασία με κατάληξη .gr.
3. Ο κάτοχος της άδειας υποχρεούται να αποθηκεύει σε πραγματικό χρόνο και σε υλικό μηχανισμό που βρίσκεται στην Ελλάδα, τα δεδομένα που αφορούν στη διεξαγωγή τυχερών παιγνίων μέσω διαδικτύου, καθώς και τα δεδομένα που ανταλλάσσονται μεταξύ παίκτη, κατόχου της άδειας, παρόχου υπηρεσιών διαδικτύου και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, σχετικά με το τυχερό παίγνιο μέσω διαδικτύου. Τα στοιχεία διατηρούνται σε ασφαλές μέσο ή μέσο τα οποία επιτρέπουν την ακριβή αναπαραγωγή των αποθηκευμένων στοιχείων από την Ε.Ε.Π. για χρονικό διάστημα τουλάχιστον πέντε (5) ετών. Με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων μπορεί να ορίζεται μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

4. Με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων καθορίζεται το ελάχιστο περιεχόμενο της αρχικής σελίδας των ιστοτόπων διεξαγωγής τυχερών παιγνίων μέσω του διαδικτύου.

Άρθρο 29

Στοιχεία παικτών

Οι κάτοχοι της άδειας απαγορεύεται να επιτρέπουν τη συμμετοχή στα προσφερόμενα μέσω των ιστοτόπων τους τυχερά παίγνια σε ανήλικους και σε μη εγγεγραμμένους χρήστες. Πριν τη δημιουργία λογαριασμού παίκτη για συμμετοχή σε οποιοδήποτε τυχερό παίγνιο μέσω του διαδικτύου, ο παίκτης συνομολογεί σύμβαση προσχώρησης στο παίγνιο.

Με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων καθορίζονται ο τρόπος πιστοποίησης της ηλικίας των παικτών και το ειδικότερο περιεχόμενο της σύμβασης προσχώρησης.

Άρθρο 30

Μεταφορές χρημάτων

1. Οι πληρωμές των ποσών συμμετοχής και απόδοσης κέρδους που απορρέουν από τη συμμετοχή σε τυχερά παίγνια διενεργούνται υποχρεωτικά μέσω χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα. Ο αριθμός λογαριασμού των κατόχων άδειας λαμβάνει ειδικό κωδικό, ο οποίος γνωστοποιείται στην Ε.Ε.Ε.Π. με ευθύνη τους. Κάθε τραπεζική δοσοληψία που αφορά τυχερά παίγνια μέσω διαδικτύου αποτυπώνεται ξεχωριστά με ευθύνη των οικείων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.
2. Ο κάτοχος της άδειας διατηρεί ίδιο λογαριασμό και ξεχωριστό λογαριασμό παικτών σε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα που λειτουργεί νόμιμα στην Επικράτεια.
3. Η καταβολή του τιμήματος για τη συμμετοχή σε τυχερό παίγνιο μέσω του διαδικτύου γίνεται υποχρεωτικά σε αδειοδοτημένο κάτοχο άδειας, χωρίς τη μεσολάβηση τρίτου, πλην χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν νόμιμα στην επικράτεια, με τρόπο που διασφαλίζει την ταυτοποίηση του

παίκτη, όπως ειδικότερα καθορίζεται με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων.

4. Απαγορεύεται στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με καταστατική έδρα ή έδρα πραγματικής διοίκησης ή μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα σύμφωνα με το άρθρο 100 του Κ.Φ.Ε., να πραγματοποιούν πληρωμές των ποσών συμμετοχής και απόδοσης κέρδους που απορρέουν από τη συμμετοχή σε τυχερά παίγνια στους λογαριασμούς που τηρούν σε αυτά οι παράνομοι πάροχοι τυχερών παιγνίων μέσω του διαδικτύου, όπως αναφέρονται στον οικείο κατάλογο (black list) που τηρεί η Ε.Ε.Ε.Π. Σε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα που παραβαίνει τη διάταξη της προηγούμενης παραγράφου επιβάλλεται πρόστιμο ίσο με το δεκαπλάσιο του ποσού που διακινήθηκε παρανόμως και κατ' ελάχιστον ίσο με πεντακόσια (500) ευρώ.

ΣΤ' Μέρος

Γενικές υποχρεώσεις

Άρθρο 31

Παράβολα, τέλη, συμμετοχές του Δημοσίου και φόροι

1. Για την έκδοση και την ανανέωση άδειας διεξαγωγής τεχνικών-ψυχαγωγικών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα, καθώς και για τη λειτουργία των παιγνιομηχανημάτων τεχνικών-ψυχαγωγικών παιγνίων, καταβάλλονται :
  - α) προκαταβλητέο εφάπαξ τέλος για την έκδοση ή την ανανέωση άδειας διεξαγωγής τεχνικών-ψυχαγωγικών παιγνίων, ανάλογα με τον αριθμό των παιγνιομηχανημάτων και τον πληθυσμό του τόπου εγκατάστασής τους,
  - β) προκαταβλητέο ετήσιο τέλος διενέργειας τεχνικών-ψυχαγωγικών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα, ανάλογα με τον αριθμό των παιγνιομηχανημάτων.
2. Για την έκδοση και την ανανέωση άδειας διεξαγωγής τυχερών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα ή μέσω του διαδικτύου, καθώς και για τη λειτουργία των παιγνιομηχανημάτων τυχερών, καταβάλλονται :
  - α) παράβολο για τη συμμετοχή στη δημόσια διαδικασία χορήγησης αδειών,
  - β) το τίμημα για τη χορήγηση της άδειας, όπως προέκυψε κατά τη διαγωνιστική διαδικασία,

γ) συμμετοχή του Δημοσίου στον κύκλο εργασιών των τυχερών παιγνίων,
δ) ετήσιο τέλος κατοχής της άδειας.

3. Για την πιστοποίηση των παιγνίων, των παιγνιομηχανημάτων και των καταστημάτων στα οποία διεξάγονται τεχνικά-ψυχαγωγικά ή τυχερά παίγνια με παιγνιομηχανήματα, καταβάλλονται:
  - α) παράβολο με την υποβολή της αίτησης,
  - β) εφάπαξ τέλος πιστοποίησης παιγνίου, παιγνιομηχανήματος ή καταστήματος.
4. Για την εγγραφή και τη διατήρηση στα μητρώα της Ε.Ε.Ε.Π. των κατασκευαστών, των τεχνικών και των εισαγωγέων παιγνίων και παιγνιομηχανημάτων καταβάλλεται α) παράβολο με την υποβολή της αίτησης,
β) προκαταβλητέο ετήσιο τέλος διατήρησης εγγραφής.
5. Συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου, η οποία υπολογίζεται επί του κύκλου εργασιών του κατόχου της άδειας ή του φορέα εκμετάλλευσης της άδειας, στα διεξαγόμενα τεχνικά-ψυχαγωγικά και τυχερά παίγνια με παιγνιομηχανήματα ή μέσω του διαδικτύου, και ανέρχεται σε έξη τοις εκατό (6%). Η συμμετοχή αποδίδεται στο Δημόσιο κάθε τρίμηνο και πάντως όχι αργότερα από τις 16 Ιανουαρίου, 16 Απριλίου, 16 Ιουλίου και τις 16 Οκτωβρίου κάθε έτους, για το προηγούμενο ημερολογιακό τρίμηνο. Ο κάτοχος άδειας, σε περίπτωση που έχει παραχωρήσει το δικαίωμα εκμετάλλευσης, βαρύνεται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με τον φορέα εκμετάλλευσης για την καταβολή της συμμετοχής του πρώτου εδαφίου.
6. Φόροι, τέλη και δικαιώματα που προβλέπονται από τους νόμους που αφορούν τη λειτουργία και τη δραστηριότητα επιτηδευματιών στην Ελλάδα ή τα κέρδη από τυχερά παίγνια επιβάλλονται σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις.

Γενικά έξοδα διαχείρισης και διάφορα άλλα έξοδα οργάνωσης και λειτουργίας της αλλοδαπής επιχείρησης που έχει μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα και είναι κάτοχος άδειας του νόμου αυτού, που πραγματοποιούνται από την έδρα της επιχείρησης που βρίσκεται στην αλλοδαπή, δεν υπολογίζονται προκειμένου να προσδιοριστεί το καθαρό κέρδος που

προκύπτει στην Ελλάδα από τη μόνιμη εγκατάσταση της αλλοδαπής επιχείρησης.

7. Οι παίκτες φορολογούνται όπως για τα κέρδη λαχείων.
8. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, που εκδίδεται μετά από εισήγηση της Ε.Ε.Ε.Π., καθορίζονται τα ποσά των παραβόλων, τελών και συμμετοχών, καθώς και ο χρόνος, η διαδικασία καταβολής, τα όργανα είσπραξης και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή των προηγουμένων παραγράφων.
9. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, που εκδίδεται μετά από εισήγηση της Ε.Ε.Ε.Π., καθορίζονται όλα τα έγγραφα, μηχανικά ή ηλεκτρονικά μέσα, για τη βεβαίωση κάθε φύσης εσόδων του Δημοσίου, επιπλέον εκείνων που προβλέπονται από τις γενικές διατάξεις.

Άρθρο 32

Διοικητικές κυρώσεις

1. Αν παραβιάζονται οι διατάξεις του παρόντος νόμου ή των κανονιστικών αποφάσεων που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότησή του ή των όρων των αδειών, η Ε.Ε.Ε.Π. με απόφασή της :
  - α) επιβάλλει πρόστιμο από 1.000 έως 2.000.000 ευρώ ή σε ποσοστό επί των ακαθαρίστων εισπράξεων, ανά παράβαση ή και ανά παιγνιομηχάνημα, ανάλογα με τη βαρύτητα και τη συχνότητα της παράβασης, ή και
  - β) ανακαλεί προσωρινά μέχρι 3 μήνες ή οριστικά την άδεια.

Η προθεσμία για την άσκηση προσφυγής και η άσκησή της δεν αναστέλλουν την εκτέλεση της απόφασης της Ε.Ε.Ε.Π. Αναστολή της εκτέλεσης της προσβληθείσας απόφασης από το Δικαστήριο επιτρέπεται μόνο αν ο αιτών αποδεικνύει ότι η βλάβη που θα προκληθεί σε αυτόν από την εκτέλεση της απόφασης είναι ανεπανόρθωτη και εφόσον δεν συντρέχουν στη συγκεκριμένη περίπτωση λόγοι δημοσίου συμφέροντος που επιβάλλουν την εκτέλεση της πράξης.

Με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων καθορίζονται οι περιπτώσεις κατά τις οποίες το πρόστιμο επιβάλλεται ανά παράβαση ή και ανά παιγνιομηχάνημα και εξειδικεύονται οι επιβαλλόμενες διοικητικές

κυρώσεις της παραγράφου αυτής ανά παράβαση ή ανά κατηγορίες παραβάσεων και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής.

2. Αν διαπιστωθεί ότι διενεργούνται παίγνια χωρίς την προβλεπόμενη από τις διατάξεις του νόμου αυτού άδεια, ή χωρίς την προηγούμενη κατάλληλη πιστοποίηση του καταστήματος, τα ελεγκτικά όργανα, ανεξάρτητα από τις διοικητικές κυρώσεις που προβλέπονται στο νόμο αυτό και στον Κανονισμό Διεξαγωγής και Έλεγχου Παιγνίων, προβαίνουν σε άμεση σφράγιση του καταστήματος διεξαγωγής των παιγνίων.
3. Με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων καθορίζονται ο τρόπος και τα όργανα βεβαίωσης, ο τρόπος καταβολής και η ειδικότερη διαδικασία αναγκαστικής κατά τις διατάξεις του Κώδικα Εισπράξεων Δημοσίων Εσόδων (Κ.Ε.Δ.Ε.) των προστίμων που προβλέπονται στο νόμο αυτό και στον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή του άρθρου αυτού.

Άρθρο 33

Ποινικές κυρώσεις

1. Όποιος διεξάγει παίγνια χωρίς να διαθέτει την απαιτούμενη προς τούτο άδεια, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 3 ετών και με χρηματική ποινή από 100.000 έως 200.000 ευρώ, ανά παιγνιομηχάνημα ή προκειμένου για παίγνια που διεξάγονται μέσω του διαδικτύου με χρηματική ποινή από 200.000 έως 500.000 ευρώ. Αν το παίγνιο που διεξάγεται είναι τυχερό, το αδίκημα τιμωρείται με κάθειρξη έως 10 έτη.
2. Όποιος προβαίνει σε εμπορική επικοινωνία για τυχερά παίγνια τα οποία διεξάγονται (;;;) χωρίς άδεια, είτε ως διαφημιστής είτε ως διαφημιζόμενος, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 2 ετών και με χρηματική ποινή από 100.000 έως 200.000 ευρώ.
3. Όποιος μετέχει σε τυχερό παίγνιο, το οποίο διοργανώνεται χωρίς άδεια, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης έως 3 μηνών και με χρηματική ποινή από 5.000 έως 20.000 ευρώ.

4. Όποιος εγκαθιστά ή λειτουργεί τεχνικά-ψυχαγωγικά παίγνια χωρίς την κατάλληλη πιστοποίηση είτε του παιγνίου, είτε του παιγνιομηχανήματος, είτε του χώρου, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 2 ετών και με χρηματική ποινή από 50.000 έως 100.000 ευρώ ανά παιγνιομηχάνημα.
5. Όποιος εγκαθιστά ή λειτουργεί τυχερά παίγνια με παιγνιομηχανήματα χωρίς την κατάλληλη πιστοποίηση είτε του παιγνίου, είτε του παιγνιομηχανήματος, είτε του χώρου, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 3 ετών και με χρηματική ποινή από 150.000 έως 200.000 ευρώ ανά παιγνιομηχάνημα.
6. Προκειμένου περί νομικών προσώπων, ως αυτουργοί των αδικημάτων των προηγουμένων παραγράφων θεωρούνται οι πρόεδροι των διοικητικών συμβουλίων, οι Διευθύνοντες, οι εντεταλμένοι ή οι συμπράττοντες σύμβουλοι, οι γενικοί διευθυντές ή διευθυντές, καθώς και εν γένει κάθε πρόσωπο εντεταλμένο είτε άμεσα από το νόμο, είτε από ιδιωτική βούληση, είτε με δικαστική απόφαση στη διοίκηση ή στη διαχείριση του νομικού προσώπου. Εάν ελλείπουν όλα τα παραπάνω πρόσωπα, ως αυτουργοί θεωρούνται τα μέλη των διοικητικών συμβουλίων των νομικών προσώπων αυτών, εφόσον ασκούν πράγματι προσωρινά ή διαρκώς ένα από τα καθήκοντα που αναφέρονται πιο πάνω.
7. Ο πάσης φύσεως τεχνικός εξοπλισμός και τα παιγνιομηχανήματα που χρησιμοποιήθηκαν για την τέλεση των αδικημάτων του άρθρου αυτού κατάσχονται και μετά την έκδοση αμετάκλητης ποινικής απόφασης περιέρχονται στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου.

Ζ' Μέρος **Ειδικές ρυθμίσεις**

Άρθρο 34

Διεξαγωγή τυχερών παιγνίων από ραδιοτηλεοπτικά μέσα

1. Για τη διεξαγωγή τυχερών παιγνίων από τηλεοπτικά μέσα, στα οποία οι παίκτες συμμετέχουν είτε αυτοπροσώπως, είτε με τηλεφωνική συμμετοχή, είτε με συμμετοχή μέσω του διαδικτύου, απαιτείται ειδική άδεια η οποία

χορηγείται από την Ε.Ε.Ε.Π., μετά από σύμφωνη γνώμη του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης (Ε.Σ.Ρ.).

2. Η άδεια περιλαμβάνει τους όρους διεξαγωγής των παιγνίων αυτών, οι οποίοι καθορίζονται κατά περίπτωση για κάθε εγκρινόμενο παίγνιο ή κατηγορία παιγνίων.
3. Με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων καθορίζονται οι ειδικότεροι όροι και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή του άρθρου αυτού.

Άρθρο 35

Οργανισμός Διεξαγωγής Ιπποδρομιών Ελλάδος (Ο.Δ.Ι.Ε.)

1. Η διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 5 του α.ν. 598/1968 “Περί ιδρύσεως Οργανισμού τελέσεως Ιπποδρομιών και άλλων τινών διατάξεων” αντικαθίσταται ως εξής :

«1. Οι ακαθάριστες εισπράξεις από κάθε είδους αμοιβαία στοιχήματα με εξαίρεση το πρόσθετο αμοιβαίο στοιχήμα (sweepstake) της παραγράφου 3 του άρθρου 4 διανέμονται ως εξής:

α). σε αυτούς που κερδίζουν, ποσοστό επί των ακαθάριστων εισπράξεων το οποίο θα ορίζεται ανά είδος στοιχήματος με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της «ΟΔΙΕ ΑΕ».

Ακολουθως, και επί του ποσού που απομένει μετά τη διανομή των υπό στοιχ. (α) κερδών του στοιχήματος :

β). ποσοστό 25 % για έπαθλα ιπποδρομιών. Επί στοιχήματος που αφορά αλλοδαπές ιπποδρομίες ή ιπποδρομίες που διενεργούνται με ηλεκτρονικά μέσα, και εν γένει επί κάθε στοιχήματος ή παιγνίου πλην αυτών των ημεδαπών ιπποδρομιών, το ποσοστό αυτό αποδίδεται απευθείας προς το λογαριασμό επάθλων της Φιλίππου Ενώσεως Ελλάδος.

γ). ποσοστό 0,625 % στη Φίλιππο Ένωση

δ). ποσοστό 2,5 % στα ακόλουθα ασφαλιστικά ταμεία, κατανεμόμενο αντίστοιχα ως εξής: προς τον Ο.Α.Ε.Ε. ποσοστό 1,05 %, προς το Ε.Τ.Ε.Α.Μ. ποσοστό 0,825 % και προς το ΤΑ.Π.Ι.Τ. ποσοστό 0,625 %.»

2. Η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του α.ν. 598/1968, “Περί ιδρύσεως Οργανισμού τελέσεως Ιπποδρομιών και άλλων τινών διατάξεων” αντικαθίσταται ως εξής:

« Σκοπός του Οργανισμού είναι η άσκηση των ακόλουθων δραστηριοτήτων :

α). Η Οργάνωση και διεξαγωγή κατ’ αποκλειστικότητα ιπποδρομιών στη χώρα καθώς και η διοργάνωση για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου αμοιβαίων σε σχέση με τις Ιπποδρομίες στοιχημάτων, λαχειοφόρων ή μη, εντός και εκτός του χώρου των Ιπποδρομιών.

β). Η ανάληψη δραστηριοτήτων συναφών προς τις ιπποδρομίες και τα ιπποδρομιακά στοιχήματα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης της διοργάνωσης, διεξαγωγής και εκμετάλλευσης αμοιβαίων στοιχημάτων για αλλοδαπές ιπποδρομίες ή της συμμετοχής στη διοργάνωση, διεξαγωγή και εκμετάλλευση αλλοδαπών αμοιβαίων στοιχημάτων επί ιπποδρομιών.

γ). Η με κάθε νόμιμο τρόπο εκμετάλλευση και εμπορική αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας και των εγκαταστάσεών του.

δ). Η εγκατάσταση και εκμετάλλευση τεχνικών παιγνίων στις εγκαταστάσεις του και μέσω του δικτύου του, καθώς και η διεξαγωγή αμοιβαίων στοιχημάτων επί ιπποδρομιών που διενεργούνται με ηλεκτρονικά μέσα.».

3. Το στοιχείο (ε) της άρθρου 2 παρ. 2 του α.ν. 598/1968, “Περί ιδρύσεως Οργανισμού τελέσεως Ιπποδρομιών και άλλων τινών διατάξεων” αντικαθίσταται ως εξής:

(ε) να ιδρύει στην ελληνική επικράτεια πρακτορεία διενέργειας των αμοιβαίων στοιχημάτων και παιγνίων του.

4. Η διάταξη του άρθρου 13 του α.ν. 598/1968, “Περί ιδρύσεως Οργανισμού τελέσεως Ιπποδρομιών και άλλων τινών διατάξεων” αντικαθίσταται ως εξής:

«Με κανονισμούς που καταρτίζονται από το Διοικητικό Συμβούλιο του Οργανισμού, μετά από εισήγηση της Ε.Ε.Π. και εγκρίνονται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορούν να ρυθμίζονται: α) Η οργάνωση και λειτουργία των αμοιβαίων στοιχημάτων της ΟΔΙΕ ΑΕ και β) Η σύσταση πρακτορείων στοιχημάτων και παιγνίων της ΟΔΙΕ ΑΕ και τα της λειτουργίας αυτών».

Η' Μέρος
Τελικές και μεταβατικές διατάξεις

Άρθρο 36
Καταργούμενες διατάξεις

Από την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου καταργούνται όλες οι διατάξεις του ν. 3037/2002 (Α' 174).

Το άρθρο 19 του ν. 3229/2004 καταργείται.

Δεν θίγονται οι υφιστάμενες διατάξεις που αφορούν τον έλεγχο των κρατικών λαχείων και της Ο.Π.Α.Π. Α.Ε., της Ο.Δ.Ι.Ε. Α.Ε.

Με τις διατάξεις του παρόντος νόμου δεν θίγονται οι διατάξεις του ν. 2206/1994 (Α' 62), καθώς επίσης και οι λοιπές διατάξεις περί καζίνο.

Με τις διατάξεις του παρόντος νόμου δεν θίγονται οι υφιστάμενες διατάξεις για διάθεση πόρων υπέρ τρίτων από κέρδη των εποπτευομένων φορέων και οργανισμών διεξαγωγής και εκμετάλλευσης τυχερών παιγνίων και στοιχηματισμού.

Άρθρο 37
Μεταβατικές και λοιπές διατάξεις

Μέχρι το διορισμό του Προέδρου και των λοιπών μελών της Ε.Ε.Ε.Π., όπως ορίζεται στο άρθρο 4, ο Γενικός Γραμματέας Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών, ασκεί όλες τις αρμοδιότητες του Προέδρου και της Ε.Ε.Ε.Π., που προβλέπονται στο νόμο αυτό.

Εντός ενός έτους από τη σύσταση και λειτουργία της Ε.Ε.Ε.Π., μεταφέρονται σε αυτή οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Εποπτείας Καζίνο του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού και των άλλων εν λειτουργία φορέων ελέγχου, εκτός των ρητά εξαιρούμενων στο άρθρο 37. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, αυτό το χρονικό διάστημα μπορεί να παραταθεί συνολικά ή ανά φορέα.

Άρθρο 38

Έναρξη ισχύος

Η ισχύς των διατάξεων του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά από τις επί μέρους διατάξεις του.

Αθήνα, ... Ιανουαρίου 2011

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΚΑΙ
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΑΓΚΟΥΣΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΧΑΡΗΣ ΚΑΣΤΑΝΙΔΗΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΠΑΥΛΟΣ ΓΕΡΟΥΛΑΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΑΓΓΕΛΟ ΠΟΥΛΟΣ , 'Η Διεθνής Οικονομική Κρίση και η Ελλάδα'
Έκδοσης ecomonia ,2009

Βρανάς, Ρ.(2006). Στοπ στα καζίνα του Ίντερνετ. Άρθρο στην εφημερίδα Τα Νέα, 5/10/2006.

Γιώργος Κατικός, ισοτιμία.gr, Η χαμένη δεκαετία της Σοφοκλέους

Β.Κώτσης, www.tonima.gr Ο online τζόγος είναι πιο εθιστικός τζογος.

Βασίλης Γ. Λαμπρόπουλος to.bima.gr , Το παραδικαστικό κύκλωμα έβαζε...
«βόμβες»

ΤΑΚΗΣ ΜΑΝΤΙΚΙΔΗΣ, 'Εκτός ελέγχου η κρίση σε χρηματιστήριο και οικονομία',
Εφημερίδα Το Βήμα, 09/03/2008
Μαρίτα Ζήκου, το βήμα Κυριακή 25.04.2010

ΕΛΕΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ, 'Στη δίνη της Αμερικανικής κρίσης, Εφημερίδα Αυγή,
30/11/2008

Α. Συγγρός, www.kathimerini.gr, διαφθορα

Ο κόσμος του καζίνο. Κεφ.1, Τζόγος και τυχερά παιχνίδια.
www.paignio.com/gr

Η ελληνική αγορά τυχερών παιχνιδιών, περίοδος 1995-2001. Πηγή ΟΠΑΠ,
Ιντραλότ

www.tonima.gr Οι Επιπτώσεις της κρίσης

www.express.gr Ζητούμενο η αντοχή σε διεθνές κρίσης'

el.wikipedia.org 'Διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση 2007-2008'

gamblingorigins.com Η ιστορία των τυχερών παιχνιδιών.

Omades.gr Η ιστορία του στοιχήματος.

Enet.gr Ελευθεροτυπία, νομιμοποίηση του τζόγου.

. (Case C-65/05 Commission of the European Communities)

(Kostas stoypas, capital.gr ηφουσκα του χρηματηστηιου.

kathimerini.gr Ο Μπέρναρντ Μείντοφ ενσάρκωσε την απάτη

The Wall Street Journal

Der Spiegel.

www.in.gr/egambling.htm